

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

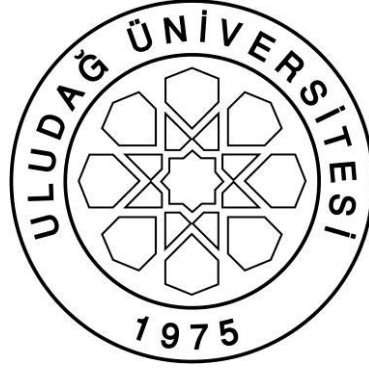
**ANNE BABALARIN EVLİLİK UYUMU İLE ERGENLERDEKİ
BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aslı TUNCA

BURSA

2016

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

**ANNE BABALARIN EVLİLİK UYUMU İLE ERGENLERDEKİ
BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ash TUNCA

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN

BURSA

2016

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Aslı TUNCA

28/01/2016

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Benlik Saygısı Arasındaki İlişki”
adlı Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım
kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Aslı TUNCA

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN

Eğitim Bilimleri ABD Başkanı

Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı'nda 801121002 numara ile kayıtlı Aslı TUNCA'nın hazırladığı "Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Benlik Saygısı Arasındaki İlişki" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 28/01/2016 Perşembe günü 13.30-15.00 saatleri arasında yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının **(başarılı/başarısız)** olduğuna **(oybirliği/oy çokluğu)** ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Yrd. Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN

Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Seçil ŞENYURT

Uludağ Üniversitesi

Üye
Yrd. Doç. Dr. Ahu ARICIOĞLU
Pamukkale Üniversitesi

ÖN SÖZ

Ergenlik dönemi, fiziksel, psikolojik ve sosyolojik değişimi barındıran insan yaşamında önemli bir gelişim dönemidir. Bu dönemde ergen kendini sürekli tartmakta, eleştirmekte, değerlendirmekte ve benliğini yeniden düzenlemektedir. Ergen bu dönemde değişen benliğinden memnun olursa olumlu benlik saygısı gelişir. Benlik saygısı gelişimini etkileyen en önemli etmenin anne baba olduğu görülmektedir. Bu sebepten anne baba arasındaki evlilik uyumuna odaklanılmıştır. Anne babanın evlilik uyumu yüksek olursa ergenlik döneminde olan çocuklarının benlik saygılarının da yüksek olacağı düşünülüp bu araştırmaya başlanılmıştır.

Araştırma sürecinde tüm deneyimi, sabrı ile yardımını esirgemeyen, yaptığım çalışmaları titizlikle değerlendiren ve yapıcı eleştirileriyle araştırmamın tamamlanmasına büyük katkı sağlayan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Filiz Gültekin'e çok teşekkür ediyorum. Tez konumun belirlenmesinden envanterimin uygulanmasına kadar geçen süreçte destek veren değerli hocam Prof. Dr. Sırrı Akbaba'ya teşekkürlerimi sunuyorum. Araştırmamda Türkçeye çevirdikleri envanterleri kullanmam için izin istediğim Doç. Dr. Metin Pişkin ve Prof. Dr. Şennur Tutarel Kışlak hocalarıma envanterlerin orjinallerini ve puanlamalarını paylaştıkları, yardımcı kaynaklar sundukları için teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim esnasında tanıştığım, tezimin her aşamasında beni yüreklendiren, zorlandığım ve bunaldığım zamanlarda moralimi hep üst seviyede tutan, bana her daim güvenen, biricik eşim Hasan Tunca'ya teşekkür ediyorum.

Tezimi bitirebileceğime benden daha fazla inan, eğitim sürecinde her zaman desteklerini hissettiğim, kendimi geliştirmemin önemini kavratan, bunun için maddi ve manevi hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan canım annem Türkan Helvacı ve canım babam Hüseyin Helvacı'ya teşekkürlerimi sunuyorum. Canım ailemin en değerli parçalarından olan, tezimi bitirme hususunda umutsuzluğa düştüğüm zamanlarda beni motive etmek için ellerinden geleni yapan sevgili kardeşlerim Beyzanur Helvacı ve Fatih Helvacı'ya teşekkür ediyorum. Ayrıca eşimle birlikte aileme dahil olan, bana değer veren, sevgilerini esirgemeyen, yüksek lisans eğitimimi tamamlamam konusunda

cesaretlendiren kayınvalidem Ayşenur Tunca ve kayınpederim Yılmaz Tunca'ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma formlarının doldurulması, toplanması konusunda yardımcı olan öğrencilere, onların anne babalarına, okul müdürlerine, müdür yardımcılara ve psikolojik danışmanlara çok teşekkür ediyorum.

Son olarak bu çalışmamı; beni prensesim diye seven, benimle gurur duyan, lisans öğrenimimde desteklerini hep hissettiğim başta dedem Sabri Gezgin'e ve anneannem Sabriye Gezgin'e ithaf ediyorum.

Aslı Tunca

ÖZET

Yazar : Aslı TUNCA
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı : Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XVI +170
Mezuniyet Tarihi : 28.01.2016
Tez : Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Benlik Saygısı Arasındaki İlişki
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN

ANNE BABALARIN EVLİLİK UYUMU İLE ERGENLERDEKİ BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bu araştırmanın amacı, anne babanın evlilik uyumu ile ergenlerin benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. İlişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışma olan bu araştırmada ergenlerin toplam ve alt boyutlarıyla benlik saygısı cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan ekonomik düzey, annenin ve bababının eğitim düzeyi değişkenlerine göre incelenmiştir. Ayrıca anne ve babanın evlilik uyumu cinsiyet, anne ve babanın yaşı, anne ve babanın algıladığı ekonomik düzey, evlilik yılı, anne ve babanın eğitim düzeyi değişkenlerine göre incelemiştir.

Bu çalışma, 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı, Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde bulunan sekiz anadolu lisesinde öğrenim gören 537 ergen ve onların anne babaları üzerinde yürütülmüştür. Uygulama için okullara araştırmacı tarafından gidilmiş 9.,10.,11. ve 12. sınıf öğrencilerine “Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği” ve “Kişsel Bilgi Formu” uygulanmış sonra kapalı zarf içinde “Evlilikte Uyum Ölçeği” ve anne babalarının doldurması gereken “Kişisel Bilgi Formu” öğrencilere dağıtılmıştır.

Formları dolduran anne babalardan çocukları aracılığıyla envanterler toplanmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde değerleri, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis-H testi Spearman Brown Sıra Farkları Kolerasyonu kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre anne ve babaların evlilik uyumu ile ergenlerin toplam, genel, eve ilişkin, akademik benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca babanın evlilik uyumu ile ergenin sosyal benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Annenin evlilik uyumu ile ergenin sosyal benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre eve ilişkin benlik saygısı için kızlar lehine, sınıf düzeyi değişkenine göre sosyal benlik saygısı için 12. sınıflar lehine, algılanan ekonomik düzey değişkenine göre toplam, sosyal ve eve ilişkin benlik saygısı için zengin grup lehine, anne ve babanın eğitim düzeyi değişkenine göre akademik benlik saygısı için okuryazar/ilkokul mezunu grup lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Annenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre annenin evlilik uyumu, babanın algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre babanın evlilik uyumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca babanın yaşı arttıkça evlilik uyumunun düştüğü saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: Aile, benlik saygısı, ergen, evlilik uyumu

ABSTRACT

Author : Aslı TUNCA
University : Uludag University
Field : Educational Science
Branch : Psychological Counseling and Guidance
Degree Awarded : Master's Degree
Page Number : XVI +170
Degree Date : 28.01.2016
Thesis : The Relationship Between Marital Adjustment of Parents and Self Esteem of Adolescents.
Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN

THE RELATIONSHIP BETWEEN MARITAL ADJUSTMENT OF PARENTS AND SELF ESTEEM OF ADOLESCENTS

The purpose of this research is to analyze the relationship between marital adjustment of parents and self-esteem of adolescents. In this research, which is a study in relational scanning model, the total and lower dimensions of adolescents have been examined with a variety of factors such as self-esteem, gender, grade level, perceived economic level and the education level of parents. They also have been examined according to the marital adjustment of parents, the age of parents, economic level of parents, date of marriage and the education level of parents.

The data for the research was gathered from 357 students, who study in eight Anatolian High Schools in Battalgazi and Yeşilyurt Districts of Malatya and their parents. "Coopersmith Self-Esteem Inventory" and "Individual Information Form" were used to collect data from students in 9th, 10th, 11th and 12th grades. "Marital Adjustment Scale" and "Individual Information Form" were handed out to the students in closed envelopes to be distributed to parents. In the analysis of data, frequency,

percentage value, Mann Whitney U Test, Kruskal Wallis-H Test, Spearman Brown Order Difference Correlation have been used.

According to the results of the research, a positive relation has been found between the marital adjustment of parents and the total, general, home and academic self-esteem of adolescents. Also, a positive relation has been found between the marital adjustment of father and the social self-esteem of the adolescent. A meaningful relation has not been found between the marital adjustment of mother and social self-esteem of the adolescent. Meaningful differences have been determined on behalf of girls for the home self-esteem according to the sex variety of adolescents, on behalf of 12th class students for social self-esteem according to the variety of class level, on behalf of rich group for total, social and home self-esteem according to the perceived economic level, on behalf of the group of literate and primary school graduates for academic self-esteem according to the variety of the education level of parents. A meaningful differences has been determined between marital adjustment of mother according to the economic level that mother perceived and marital adjustment of father according to the economic level that father perceived. Also, it has been determined that as the age of father increases, the marital adjustment decreases.

Key Words: Family, self-esteem, adolescent, marriage adjustment.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
1.BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Amaç	4
1.2.1. Araştırmanın Alt Problemleri	4
1.3.Önem	6
1.4. Varsayımlar.....	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6.Tanımlar	8
2.BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1 Benlik ve Benlik Kavramı.....	9
2.2. Benlik Saygısı	16
2.3. Benlik Saygısının Gelişmesini Etkileyen Etmenler	20
2.4. Ergenlik Dönemi Ve Benlik Saygısı.....	29
2.5. Evlilik Uyumu	37
2.6. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler	42
2.7. Benlik Saygısı ve Evlilik Uyumu İle İlgili Araştırmalar.....	48
2.7.1. Benlik Saygısı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	48
2.7.2. Benlik Saygısı ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	51
2.7.3. Evlilik Uyumu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	59
2.7.4. Evlilik Uyumu ile ilgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	61
3.BÖLÜM: YÖNTEM	66
3.1. Araştırmanın Modeli	66

3.2. Evren ve Örneklem	66
3.3. Veri Toplama Araçları	67
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	67
3.3.2. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ)	67
3.3.3. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ).....	71
3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	72
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM.....	75
4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Bilgiler	75
4.2. Benlik Saygısına İlişkin Analizler.....	77
4.2.1. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	79
4.2.2. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	82
4.2.3. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	85
4.2.4. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	89
4.2.5. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	92
4.3. Evlilik Uyumuna İlişkin Analizler	95
4.3.1. Anne Babanın Evlilik Uyum Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	97
4.3.2. Annenin Evlilik Uyum Puanlarının Annenin Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	98
4.3.3. Babanın Evlilik Uyum Puanlarının Babanın Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	99
4.3.4. Annenin Evlilik Uyum Puanlarının Annenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	100
4.3.5. Babanın Evlilik Uyum Puanlarının Babanın Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	103

4.3.6. Annenin Evlilik Uyumu Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	104
4.3.7. Babanın Evlilik Uyumu Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	105
4.3.8. Annenin Evlilik Uyumu Puanlarının Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	106
4.3.9. Babanın Evlilik Uyumu Puanlarının Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	107
4.4. Evlilik Uyumu İle Benlik Saygısı Arasındaki Kolerasyona İlişkin Analizler....	108
4.4.1. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar	109
4.4.2. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Genel Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar	110
4.4.3. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Sosyal Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar	111
4.4.4. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Eve İlişkin Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar	112
4.4.5. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Akademik Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar	113
5.BÖLÜM: TARTIŞMA VE ÖNERİLER	115
5.1. Araştırma Sonuçları ve Tartışma	115
5.1.1. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamli Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	115
5.1.2. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anlamli Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi.....	117
5.1.3. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Algılanan Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Anlamli Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelemesi	120
5.1.4. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Anlamli Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	121
5.1.5. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Anlamli Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	122

5.1.6. Anne Babaların Evlilik Uyumu Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	123
5.1.7. Annelerin Evlilik Uyumu Annenin Yaşı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	124
5.1.8. Babaların Evlilik Uyumu Babanın Yaşı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	125
5.1.9. Annelerin Evlilik Uyumu Annenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	126
5.1.10. Babaların Evlilik Uyumu Babanın Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	128
5.1.11. Annelerin Evlilik Uyumu Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	129
5.1.12. Babaların Evlilik Uyumu Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	130
5.1.13. Annelerin Evlilik Uyumu Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	130
5.1.14. Babaların Evlilik Uyumu Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi	131
5.1.15. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Toplam Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi	132
5.1.16. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Genel Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi	133
5.1.17. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Sosyal Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi	134
5.1.18. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Eve İlişkin Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi	135
5.1.19. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Akademik Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi	136
5.2. Öneriler	137
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	137
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	138
KAYNAKÇA	140
EKLER	164
EK 1	165

EK 2	166
EK 3	167
EK 4	168
EK 5	169
ÖZ GEÇMİŞ	170

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No

<i>Tablo 4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....</i>	<i>76</i>
<i>Tablo 4.2. Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarına Ait Homojenlik Testi Analiz Sonuçları.....</i>	<i>78</i>
<i>Tablo 4.3. Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarına Ait Normallik Testi Sonuçları.....</i>	<i>78</i>
<i>Tablo 4.4. Örneklem Grubunu Oluşturan Ergenlerin Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeğinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Değerler.....</i>	<i>79</i>
<i>Tablo 4.5. CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>80</i>
<i>Tablo 4.6. CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>83</i>
<i>Tablo 4.7 CBSÖ Sosyal Benlik Saygısı Alt Boyutu Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>84</i>
<i>Tablo 4.8 CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzeye Değişkenine Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>86</i>
<i>Tablo 4.9 CBSÖ Sosyal Benlik Saygısı Alt Boyutu Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>87</i>

<i>Tablo 4.10 CBSÖ Eve İlişkin Benlik Saygısı Alt Boyutu Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>87</i>
<i>Tablo 4.11 CBSÖ Toplam Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>88</i>
<i>Tablo 4.12 CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>90</i>
<i>Tablo 4.13 CBSÖ Akademik Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>91</i>
<i>Tablo 4.14 CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>93</i>
<i>Tablo 4.15 CBSÖ Akademik Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>94</i>
<i>Tablo 4.16.Evlilik Uyumuna Ait Homojenlik Testi Analiz Sonuçları.....</i>	<i>96</i>
<i>Tablo 4.17.Evlilik Uyumu Puanlarına Ait Normallik Testi Sonuçları.....</i>	<i>96</i>
<i>Tablo 4.18. Örneklem Grubunu Oluşturan Anne Babaların Evlilik Uyumu Ölçeğinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Değerler.....</i>	<i>96</i>
<i>Tablo 4.19. EUÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>97</i>
<i>Tablo 4.20. Annenin EUÖ Puanlarının Annenin Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>98</i>

<i>Tablo 4.21. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>99</i>
<i>Tablo 4.22. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Yaşı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>100</i>
<i>Tablo 4.23. Annenin EUÖ Puanlarının Annenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>101</i>
<i>Tablo 4.24. Annenin EUÖ Puanlarının Annenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>101</i>
<i>Tablo 4.25. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>103</i>
<i>Tablo 4.26. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....</i>	<i>103</i>
<i>Tablo 4.27. Annenin EUÖ Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>105</i>
<i>Tablo 4.28. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>106</i>
<i>Tablo 4.29. Annenin EUÖ Puanlarının Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>107</i>
<i>Tablo 4.30. Babanın EUÖ Puanlarının Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....</i>	<i>108</i>

<i>Tablo 4.31. Anne Babaların EUÖ Puanları ile Ergenlerin CBSÖ Toplam Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>109</i>
<i>Tablo 4.32. Babaların EUÖ Puanları ile Ergenlerin CBSÖ Toplam Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>109</i>
<i>Tablo 4.33. Annelerin EUÖ Puanları ile Ergenlerin CBSÖ Genel Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>110</i>
<i>Tablo 4.34. Babaların EUÖ Puanları ile Ergenlerin CBSÖ Genel Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>110</i>
<i>Tablo 4.35. Annelerin EUÖ Puanları ile Ergenlerin Sosyal Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>111</i>
<i>Tablo 4.36. Babanın EUÖ Puanları ile Ergenlerin Sosyal Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>111</i>
<i>Tablo 4.37. Annelerin EUÖ Puanları ile Ergenlerin Eve İlişkin Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>112</i>
<i>Tablo 4.38. Babaların EUÖ Puanları ile Ergenlerin Eve İlişkin Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>113</i>
<i>Tablo 4.39. Annelerin EUÖ Puanları ile Ergenlerin Akademik Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>113</i>
<i>Tablo 4.40. Babaların EUÖ Puanları ile Ergenlerin Akademik Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>114</i>

KISALTMALAR LİSTESİ

CBSÖ: Coppersmith Benlik Saygısı Envanteri

EUÖ: Evlilik Uyum Ölçeği

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve önemli tanımları hakkında bilgi verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Gelişim dönemleri içinde çocuklukla erişkinlik arasında yer alan ergenlik dönemi, bireylerin yaşamının önemli bir kısmını kapsayan bir süreçtir. Ergenlik döneminde birey fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik pek çok değişiklik ile karşılaşır. Ergen, değişimi yaşarken birçok zorluk da ortaya çıkar. Bu zorluklarla uyum içinde başa çıkmaya çalışır. Genç, gelişimsel zorluklarla mücadele edemez, uyum sağlayamaz ise gencin psikolojik, davranışsal ve duygusal sorunlarla karşılaşma olasılığı vardır.

Ergenlik döneminde genç, duygularını, bedenini ve nasıl bir kişi olduğunu inceler, ne olmak istediği konusunda düşünmeye ve araştırmaya başlar. Bunlar, gencin benlik arayışının belirtileridir.

Benlik, insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimidir (Yörükoğlu,1985). Benlik gelişiminin en yoğun ve belirgin olduğu yaş, gençlik yaşlarıdır. Bu dönemde, edinilen soyut düşünme becerisiyle benlik kavramı çok boyutlu, sürekli, kişilik özelliklerinin bütünleştirilerek soyutlamaların yapılabildiği bir niteliğe kavuşmaktadır (Solmuş, 2010). Bu çağda benlik kavramı sürekli iniş, çıkış ve dalgalanma gösterir; çünkü genç kendine yakışacak bir kimlik aramaktadır. Kendisini sürekli tartmakta, değerlendirmekte, eleştirmektedir. Kendisini ana-babasından ve başkalarından ayıran özelliklerini öne çıkarmakta, benliğini yeni baştan düzenlemeye uğraşmaktadır (Onur, 1993; Yörükoğlu, 1985). Birey, deneye deneye kendine en uygun benliği bulmaya çalışır. Kişilikten kişiliğe girer. Bu denemeler sonucunda ergen kendine yeni bir benlik

oluşturur (Temel ve Aksoy, 2001). Brant (1957), Ames (1952), Brawfain (1952) gibi psikologlar benlik kavramını, bireyin hayata ahenkli bir şekilde uyumunda en önemli faktör olarak görürler. Güçlü ve yeterli benlik kavramına sahip olmayan bireylerin duyguları olgunlaşmadığından, yaşantılarındaki tepkileri de doğal yaşına uygun olmayacak ve adeta küçük bir çocuk gibi davranacaklardır (Akt: Temel ve Aksoy, 2001).

Benlik kavramını oluşturan bileşenlerden biri benlik saygısıdır. Benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur (Yörükoğlu, 1985). Lewin benlik saygısını; yaşam bir sahne olarak düşünülürse kişinin oyunun niteliğinden ve oynadığı rolden doyumunu olarak tanımlamaktadır (Temel ve Aksoy, 2001). Benlik saygısı yüksek olan bireyler kendilerini yetenekli, önemli, başarılı ve değerli biri olarak algılayarak, düşük benlik saygısına sahip bireyler kendilerini pek önemli olmayan, yeteneklerine güvenmeyen, sevebilir olmayan biri olarak görme eğilimindedirler. Ergenlerde görülen birçok sağlık probleminin, düşük benlik saygısıyla ilişkisi olduğu bulunmuştur (Onar, 2008; Ölçer, 2008; Göker, 2009; Cengiz, 2011).

Ergenlik döneminde benlik saygısının gelişimini etkileyen etmenlerin başında aile gelmektedir. Aile özel davranışların kazanılmasında rolü olan, övgü ve cezaların kaynaklandığı ve kullanıldığı başlıca ortamdır. Bu nedenle anne-baba-çocuk ilişkileri ve çocuk yetiştirme yöntemleri ile benlik saygısı arasında güçlü bir ilişki vardır (Güngör, 1989). Aile içindeki ilişkilerde doyum sağlayabilen, anne babası tarafından desteklenen çocuklar uyumlu bir ilişki geliştirerek toplumda olumlu ilişkiler kurup sürdürebilmekte, grup çalışmalarına katılabilmekte, öz saygılarını geliştirerek başkalarının haklarına saygı göstermeyi, sorumluluk alabilmeyi öğrenmektedirler (Kılıçarslan, 2010). Benlik saygısının gelişiminde anne babanın çocuk yetiştirme yöntemlerinin dışında aile atmosferinin de etkili olduğu bulunmuştur. Benlik saygısının oluşumunda, birbirine bağlı ve birbiriyle iyi anlaşan aile üyeleri ile çocuğa saygı-sevgi ve anlayışla yaklaşan anne-baba tutumu ideal ortamı oluşturmaktadır (Güngör, 1989).

Aile sistem kuramına göre; aile bir sistemdir ve bu sistemin içinde birbirini etkileyen alt sistemler yer alır. Alt sistemleri oluşturan ilişkilerin niteliği önem taşır. Söz konusu ilişkiler ebeveynin birbiriyle olan ilişkisi, ebeveyn çocuk ilişkisi ve kardeşlerin birbiri ile olan ilişkileridir. Alt sistemlerden birisindeki duyguların ve davranışların

niteliği diğer alt sistemleri etkilemektedir. Aile alt sistemleri arasındaki çatışmalar ailedeki dengeyi sarsar (Özgüven, 2000). Ebeveyn alt sistemindeki ilişkilerin olumlu ya da olumsuzluğu, evlilik uyumunu niteliği ebeveynin çocukla iletişimini de aynı yönde etkileyebilmektedir (Hakvoorta, Bosa, Balena ve Hermannsa, 2010). Çocuklar anne-babalarının kendi aralarındaki ilişkilerine çok duyarlıdırlar ve iyi birer gözlemcidirler. Huzursuz bir aile ortamı, eşlerin sürekli birbiriyle geçimsizliği, kavga etmeleri çocuğu olumsuz yönde etkiler, böyle gergin bir ortamda yetişen çocuklarda uyum ve davranış bozuklukları gelişebilir (Yavuzer, 1996). Çocuk, uyumlu giden bir evlilik içinde büyüyorsa, anne ve babayı ortak otorite olarak görür ve sağlıklı etkileşim kurar. Aksi halde çocukta konversif bozukluk, cinsel kimlik bozukluğu, anoreksiya nevrozaya kadar gidebilen çeşitli psikiyatrik bozukluklar görülebilir (Kılıçarslan, 2010). Okullardaki problem çocukların çoğunun temelinde anne-baba arasındaki geçimsizlikler, evlilik ilişkilerindeki bozukluklar yatmaktadır. Birbiriyle anlaşamayan eşler, zararlı olacak şekilde çocuklar üzerine eğilirler. Çocuklar, bir çeşit rekabet ve savaş alanı haline gelir ve ailede huzur kalmaz (Özgüven, 2014).

Aile içindeki huzur ergenlik dönemine giren birey için daha bir önem kazanır. Ergenin davranışlarına rehberlik edecek değerleri kazanması ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda yardıma gereksinimi vardır. Bu gereksinimi karşılayan ve ergenin yaşamını etkileyecek olan da ailedir (Yavuzer, 1993). Gençlerin istikrarlı ve uyum sağlamaya yardımcı olan ebeveyn ilişkilerinin olduğu ailelerde bulunmalarının fayda sağlaması beklenir. Böyle bir ortam, hayatında pek çok şeyin değiştiği bu evrede gencin kendisini güvende hissetmesine yardım eder. Ayrıca, iyi işleyen bir ebeveyn ilişkisi, gencin ileride kuracağı eş ilişkisinde de olumlu model olur (Geldard ve Geldard, 2013/2012).

Ergenlik dönemindeki genç, birçok değişim yaşarken ebeveynlerin kendi arasındaki ilişkilerde de değişim görülmektedir. Steinberg (1990) çocukları buluş çağına erdiğinde, ergenlik evresi gelişmeleri ile anne-babaların davranış ve duygularının kombinasyonunun anne babalarda önemli bir değişime neden olduğu ve ebeveynlerin bu dönemde strese girdikleri ve bunun sonucunda sıklıkla evlilikte tatminlerinin azaldığını öne sürmektedir (Akt: Geldard ve Geldard, 2013/2012).

Ebeveynlerin evlilik niteliğiyle ergenin benlik saygısı arasında ilişki olduğu düşünülen bu çalışma ana hatlarıyla anne babaların evlilik uyumu ile ergenlik

döneminde olan çocuklarının benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Ayrıca anne babaların evlilik uyumu cinsiyet, yaş, algılanan ekonomik düzey, evlilik yılı, eğitim düzeyi değişkenlerine göre; ergenlerin benlik saygısı da cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan ekonomik düzey, annenin eğitim düzeyi ve babanın eğitim düzeyi değişkenlerine göre incelenmiştir.

1.2.Amaç

Araştırmanın genel amacı; anne babaların evlilik uyumu ile ergenlik döneminde olan çocuklarının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2.1. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır.

1. Ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyutları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyutları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyutları algılanan ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyutları annenin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyutları babanın eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Anne babaların evlilik uyumları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Annelerin evlilik uyumu annenin yaşı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

8. Babaların evlilik uyumu babanın yaşı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
9. Annelerin evlilik uyumu annenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
10. Babaların evlilik uyumu babanın algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
11. Annelerin evlilik uyumu annenin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
12. Babaların evlilik uyumu babanın eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
13. Annelerin evlilik uyumu evlilik yılı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
14. Babaların evlilik uyumu evlilik yılı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
15. Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerdeki toplam benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
16. Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerdeki genel benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
17. Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerdeki sosyal benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
18. Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerdeki eve ilişkin benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
19. Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerdeki akademik benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3.Önem

Aile içinde yaşanan huzursuzluk ve gerginlik, başta çocuklar olmak üzere, aile fertlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla eşler arasındaki uyum ile çocuğun uyumu arasındaki ilişki sıklıkla araştırılan konuların başında gelmektedir. Çocuğun uyumu denildiğinde de davranışlarının uygunluğu, duygusal açıdan iyi olma, benlik kavramı ve başarı gibi unsurlar anlaşılmaktadır (Yılmaz, 2001). Eşler, evliliklerinden doyum sağlayamadıklarında, çocuklar da kendilerini güven içinde hissedememektedirler. Buna karşın, sorunlu evliliklerde çocuklar; kaygılı, saldırgan, içe dönük bireyler olabilmekte, kendilerini güvende hissedememektedirler (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2007). Patterson ve Dishion'un (1998) yaptığı çalışmada ise mutsuz anne-babaların çocuklarının disiplininde daha sınırlı olmasına, bunun da çocuklarda anti-sosyal değişime neden olduğu yönündedir (Akt: Kağıtçıbaşı, 2010).

Son yıllarda aile içerisinde artan uyumsuzluk ve çocuklar için risk faktörü görülen çiftlerin boşanma oranları artmaktadır (TUİK, 2013). Bu sebeple çiftler arasındaki uyumsuzluğun çocukların davranışları üzerine etkileri tartışılmaktadır. Bu araştırma çiftlerin uyumu ve ergenlerin benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelendiği güncel bir çalışmadır. Literatüre bakıldığında evliliğin niteliğinin çocuk üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmalarda, çoğunlukla annenin evlilik uyumunu algılayışına bakıldığı, anne ve babanın ayrı ayrı değerlendirildiği çalışmalara az rastlanıldığı görülmektedir. Bu araştırma çiftlerin evlilik uyumunun anne ve baba tarafından ayrı ayrı değerlendirilmesinin sağlandığı orijinal bir çalışmadır.

Ergenlik dönemi pek çok değişimi barındıran yapısıyla benlik kavramının da öne geçtiği bir çağıdır. Özellikle ergenliği kimlik karmaşası olarak tanımlayanlar, ergenlik dönemini benlik gelişiminin en yoğun ve belirgin olduğu dönem olarak görürler. Benlik, sosyal etkileşimler sonucunda oluştuğu ve sosyal bir konumda yer aldığı için sosyal bir üründür (Kağıtçıbaşı, 2010). Benlik, bireyin çevresiyle ortak bir ürünü olduğuna göre, ilk psikososyal ilişkiler ağı olan ailenin, çocuğun benliğinin gelişiminde en etkili ortam olduğu söylenebilir. İlgili literatür incelendiğinde benlik kavramı ve yakından ilişkili olan benlik saygısı ergenlik döneminde araştırılan konuların başında gelmektedir (Satılmış, 1988; Çankaya, B., 2007; Ceylan, 2013). Bu sebeple bu araştırma ergenlik dönemindeki benlik saygısının incelendiği gerekli bir çalışmadır. Araştırmalara konu

olan benlik kavramı ve benlik saygısının gelişimi daha çok ilk ergenlik döneminde incelenmiş, lise yıllarına daha az önem verildiği görülmüştür. Oysaki lise dönemini kapsayan orta ergenlik dönemine göre ilk ergenlik döneminde benlik imgeleri daha kararsızdır. Block ve Robins (1993), Harter (1997), Nottelmann (1987), O'Malley ve Backman (1983), Rosenberg (1986), Salvin-Williams ve Demo (1984) gibi araştırmacılar, genel olarak, benlik algılarındaki değişikliklerin (olumlu ya da olumsuz olsun) orta ergenliğe ve ileri ergenliğe göre ilk ergenlikte daha büyük olduğunu; orta ergenlikten genç yetişkinliğe kadar benlik saygısının ya hemen hemen aynı düzeyde kaldığını ya da arttığını söylemektedir (Akt: Steinberg, 2007). Dolayısıyla bu araştırmada benlik saygısı için daha tutarlı bir dönem olan lise dönemindeki ergenler araştırma kapsamına alınmıştır.

Ülkemizdeki okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetlerinin daha çok ortaokul ve lise düzeyinde verildiği görülmektedir. Yani Rehberlik ve Psikolojik Danışma servislerine başvuran öğrencilerin büyük çoğunluğunu ergenler oluşturmaktadır. Bu nedenle okullarda çalışan psikolojik danışmanların ergenlik dönemine ait sorunları ve sorunların nedenlerini bilmesi, önlem alması gerekmektedir. Ergenlik döneminin en önemli konularından görülen kimlik oluşturma ve ilgili olan benlik kavramı ve benlik saygısı hakkındaki çalışmalar önem kazanmaktadır. Bu araştırma ebeveyn evlilik uyumu (anne-baba açısından) ile ergen çocuklarının benlik saygısını çeşitli boyutlarıyla ele alan ve belirtildiği şekliyle arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan, ilgili alana katkı sağlayacağı düşünülen işlevsel bir çalışmadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan ebeveynler ve ergenler verilen ölçekleri ve kişisel bilgi formunu objektif ve içtenlikle cevaplandırmışlardır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Malatya'nın, merkez ilçelerinde (Battalgazi ve Yeşilyurt) yer alan Fatih Anadolu lisesi, Beydağı Abdulkadir Eriş Anadolu lisesi, Malatya Anadolu lisesi, Mareşal Fevzi Çakmak Anadolu lisesi, Mehmet Emiroğlu Anadolu lisesi, Cumhuriyet Anadolu lisesinde öğrenim gören lise öğrencileri ve ebeveynleri ile sınırlıdır.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin anne ve babalarına öğrenciler vasıtasıyla ulaşılmış, evlilik uyum ölçeği ve anne baba için hazırlanan bilgi formu bizzat araştırmacı tarafından uygulanamamıştır.

1.6.Tanımlar

Bu kısımda araştırmada yer alan bazı tanımlara yer verilmektedir.

Evlilik: Evlilik, kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği, “karı-koca” olarak birbirine bağlayan doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan toplumsal yönden “devletin” kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimidir (Özgüven, 2000).

Aile: Evlilikle bir araya gelen karı-koca ve onlardan doğan çocuklarının oluşturduğu sosyal birimdir.

Parçalanmamış Aile: Ölüm, ayrılık gibi sebeplerle bütünlüğü bozulmamış, anne-baba ve çocukların bir arada buldukları aile tipidir.

Uyum: Bir bütünün parçaları arasındaki uygunluk, ahenk (Türkçe Sözlük, 2011).

Evlilik uyumu: Evliliğin zorunlu ve gönüllü niteliklerinin dengeye ulaşmasının anlatımıdır (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Benlik: Sosyal çevre etkisi ile gelişen, bireyin kendisini nasıl algıladığına dair cevaplarının tümüdür.

Benlik Saygısı: Bireyin kendine karşı takındığı tutumların ifadesi olarak, kişisel değerlilik yargısıdır (Coopersmith, 1967).

Genel Benlik Saygısı: Bir bütün olarak bireyin kendisini nasıl değerlendirdiğidir.

Sosyal Benlik Saygısı: Sosyal ortam içinde bireyin kendisini nasıl değerlendirdiğidir.

Ev-Aile Benlik Saygısı: Aile ortamında bireyin kendisini nasıl değerlendirdiğidir.

Okul-Akademik Benlik Saygısı: Okul ortamında akademik olarak bireyin kendisi nasıl değerlendirdiğidir.

2.BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde benlik ve benlik kavramı hakkında bilgi verilmiş, benlik saygısı kavramı açıklanmış, benlik saygısını etkileyen etmenler üzerinde durulmuş, ergenlik döneminde benlik saygısı konusu ele alınmış, evlilik uyumundan bahsedilmiş ve en son olarak da evlilik uyumunu etkileyen etmenler anlatılmıştır.

2.1 Benlik ve Benlik Kavramı

Bireyin mutlu ve doyumlu bir yaşam sürmesinin önce kendisi, sonra çevresi ve topluma doğru yayılan olumlu etkileri olacağı kabul edilmektedir. Böyle bir yaşam tarzı içinde bireyin olabilmesi ise, sağlıklı bir kişilik gelişimine bağlıdır. Olumlu bir kişilik gelişimi için bireyin çalışması, diğer bir deyişle ürün vermesi yaptıklarından doyum sağlaması gibi göstergeler kullanılmaktadır. Kişinin tavır alışlarını, çevresini algılayışını, gösterdiği uyum tarzını ve tepkileri "kişilik" başlığı altında toplanır. Kişiliğin bir alt yapısı ise, benliktir. Benlik, bireyin kişiliğine ilişkin kanıları, kendini algılayış biçimi olarak özetlenebilir. Kişiliği yönlendiren biçimlendiren bir öğedir (Aslan, 1992).

Benlik, sosyal etkileşimler sonucunda oluştuğu ve sosyal bir konumda yer aldığı için sosyal bir üründür. Benliği kişilikten ayıran da budur. Kişilik, oldukça sabit, sürekliliği olan ve sosyal ortamlardan pek etkilenmeyen özellikler içerir. Benlik, kişinin kendini nasıl algıladığı, yani kendisiyle ilgili farkındalığı bağlamında düşünürseldir (Smith ve diğerleri, 2006; Akt: Kağıtçıbaşı, 2012).

İlgili literatür incelendiğinde benlik ve benlik kavramı hakkında çok farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Temeli felsefeye dayalı olan bu kavramlar psikologlar ve sosyologlar tarafından çeşitli açılardan incelenmiştir. Benlik ve benlik kavramı arasında çoğunlukla ayırım yapılmadığı birbirinin yerine kullanıldıkları görülmektedir.

Psikoloji tarihinde benlik konusunu ilk kez ele alan William James'e göre benlik, bilen ve bilinen benlik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır ve psikolojinin konusu bilinen benlik olmalıdır. W. James benliği kişinin kendinin olduğunu söyleyebileceği her şeyin toplamı olarak tanımlamaktadır (Bacanlı, 2004). James'e göre benliğin üç yönü vardır; maddesel benlik, sosyal benlik, ruhsal benlik. Maddesel benlik, kişinin kendisine ait olan (gövdesi, elbiseleri, banka hesabı, ailesi vb.) her şeyidir. Sosyal benliği ise toplumsal yaşantıda takınılan maskelere ilişkin oluşturduğumuz (aile benliği, dernek benliği vb.) benlik türlerinin toplamıdır. Ruhsal benlik ise kişinin kendini nasıl değerlendirdiği, nasıl algıladığıdır (Bruno, 1971/1982).

Cooley, James' ten sonra benlik kavramı ile ilgilenen en önemli kişidir. Benliğe sosyolojik açıdan yaklaşan Cooley, benliğin, James tarafından sosyal benlik olarak nitelendirilen yönü ile ilgilenmiştir. Ona göre kişinin benlik kavramı, içinde bulunduğu toplumsal ortamdan soyutlanamaz (Öner, 1987). Cooley'e göre benlik; kişinin birinci tekil şahıs zamirleriyle yani "ben", "bana", "benimki" ve "kendim" kelimeleriyle ifade ettiği şeylerdir (Bacanlı, 2004). Cooley, bireyin toplum içerisinde diğer insanlarla etkileşimde bulunurken oluşan benliğini "ayna benlik" kavramı ile açıklar. "Ayna benlik" kişinin etkileşimde bulunduğu diğer bireylerin kendisini nasıl algıladığı ve nasıl değerlendirdiklerini yansıtan kavramdır (Öner, 1987). Benlik, başkalarında algılanan yansımalara dayanır; ya da Cooley'in ortaya koyduğu haliyle herkes herkesin aynasıdır (Ersanlı, 2012).

Mead de Cooley gibi benliğin toplumsallaşma süreci içinde ortaya çıktığını öne sürmüştür. Mead, kişiye benlik kavramını, örgütlenmiş topluluğun ya da toplumsal grubun kazandırdığını ileri sürer. Mead benliği "I" ve "Me" olmak üzere ikiye ayırarak incelemiştir. "I" , benliğin içinden geldiği gibi davranan etkin ve yaratıcı olan yönüdür. "Me" ise benliğin, başkalarının tutum ve görüşlerine değer veren yönüdür. Mead'e göre içinde yaşanılan toplum katı ve sınırlayıcı ise "me" , "I" üzerinde egemenlik kurar, bireyin etkinlikte bulunabilmesi en aza iner (Öner, 1987).

Kısacası James, Cooley ve Mead benliği, kişinin "benim" dediği her şeyin toplamı olarak tanımlamış ve benliğin sosyalleşme sürecinde oluşan yönü olduğunu vurgulamışlardır. Psikanalitik yaklaşımda ise benlik kavramı daha kapsamlı bir yapı olarak ele alınmış ve "ego" kavramı kullanılmıştır.

Freud'a (1940/2001) göre benlik altbenlik (id), benlik (ego) ve üstbenlik (süperego) denilen üç yapının etrafında oluşmaktadır. İd doğuştan varolan tek yapıdır ve bilinçdışıdır. Ego, kişiliğin büyük ölçüde bilinçli yanısıdır ve insanın kendi hakkındaki bilinçli bilgisidir. Ego, tutkuları içeren id'in aksine, akıl ve sağduyu olarak adlandırılabilir şeyleri temsil eder. Ego, id'de sınırsız bir şekilde hüküm süren haz ilkesinin yerine gerçeklik ilkesini geçirmeye çabalar. Süperego ise kişiliğin ahlaki değerlerini yöneten üçüncü yapısıdır. Yani ruhun, bize vicdan veren ve toplumsal kurallara yanıt veren "içsel anne-baba" gibi davranan kısmıdır (Snowden, 2011). Psikanaliz kuramına göre benlik (ego), çocukta doğumdan sonra eğitim yoluyla gelişen bir kişilik bölümü olup altbenlikten gelen uyanlar ile çevre koşulları arasında arabuluculuk yapar. Yani kişiliğin yönetici kısmıdır (Atkinson, Atkinson ve Hilgard, 1995). Psikanalitik görüşe göre ego çocuklukta yeterli gelişemediği için altbenlik davranışa egemen olur. Çocuk büyüdükçe egosu güçlenir, isteklerini erteleyebilir ve beklemeyi öğrenir (Yörükoğlu, 2007). Freud'a (1940/2001) göre sağlıklı bir ruhsal yapı için altbenlik, benlik ve üstbenlik arasında dinamik bir denge halinin olması gerekmektedir. Yani sağlıklı bir kişide güçlü bir benlik, alt benlik ve üst benliğin kişilik üzerinde aşırı kontrol sahibi olmasına izin vermez (Burger, 2004/2006).

Psikanalitik kuramda benlik ve ego kavramlarının arasında kesin ayırım yapılmamakla birlikte egonun kişinin bilinçli yanısı, benliğin ise kişinin hem bilinçli hem de bilinçsiz yanısı temsil ettiği görülmektedir. Sağlıklı bir benlik gelişimine sahip birey hem içgüdüsel arzular hem de toplumsal dayatmalar karşısında uzlaşma sağlayabilir.

Psikanalitik görüşün etkisinde kalan fakat daha sonra "Analitik Psikoloji" kuramını geliştiren Jung'a (1950/2004) göre ben (benlik), son derece karmaşık bir yüceliktir, verilerin ve duyuların birikimleri ve yoğunlaşmasıdır. Jung ben bilincinin üç veya beş yaşlarındayken gelişmeye başladığını belirtir. Çocuk, kendine "ben" demeye başladığında ben bilincinin gelişmeye başladığı anlarız (Jung, 2015). Jung (2004/1950), benliği bilinçli ve bilinç dışı olmak üzere iki kısma ayırır. Benliğin bilinçli kısmını duyum, düşünce, sezgi ve duyu çevrelerken; bilinç dışı kısmını ise anılar, öznel katkılar, coşkun etkiler, ataklar, bireysel bilinçdışı ve ırksal bilinçdışı, kolektif bilinç dışı çevreler. Jung'a göre benlik dış dünya ile iç dünyamız arasında eşik görevi görmektedir. Benliği zayıf, ilkel kişinin iç dünyası dış dünyasına yansır ve bireyde gece süreci hakim olur (Jung, 1950/2004). Özetle ifade etmek gerekirse Jung'un kuramında

benlik insan ruhunun odak noktasıdır ve onu çevreleyen diğer unsurları bir bütün olarak tutar. Dolayısıyla kişiliğin dengesini ve sürekliliğini sağlayan benliktir.

Adler'in kişilik kuramının çekirdeği, bütünlüğü olan, amaca dönük, yaratıcı benlik algılayışına dayanır. Ona göre insan kişiliğinde bütünlük ve devamlılık bulunmaktadır. Düşünce, duygu, hareket, bilinç ve bilinç dışındaki, kişiliğin her ifadesi birlik içindedir (Adler, 1997). Adler'e göre insanlar doğuştan olumlu güdülere sahiptirler ve bireysel ve sosyal mükemmellik için çaba harcarlar. Ona göre benlikte temel bir iyilik hali vardır, yaratıcıdır, mükemmelliğe ve daha iyiye doğru çabalar. Bu da kişinin aynı zamanda bireysel doyuma ulaşması ve topluma hizmet etmesini olanaklı kılar. Adler, yaratıcı benliğin, mutlu beraberliği, işlerini seven ve aynı zamanda topluma katkı sağlayan insanlarda görüldüğünü ileri sürer (Bruno, 1971/1982).

Horney'e göre benlik, bireyin ilgi ve enerjisinin kaynağı, istek ve karar verme yetisidir. Birey, kendi kendine kararlar verebiliyorsa ve verdiği kararların sorumluluğunu üstlenebiliyorsa, gerçek benliğe sahiptir. Ona göre gerçek benlik, bütün insanlarda bulunur ama herkesten benzersiz olan gelişimin derinliklerindeki kaynağıdır ve gelişmek için uygun koşullara ihtiyaç duyar. Ortamdaki kişiler aşırı zorlayıcı, göz korkutucu, aşırı hassas, aşırı zorlayıcı, aşırı düşkün, değişken, kayıtsız olursa çocuğun benlik gelişiminde istenmeyen etkilerin oluşacağını ileri sürer (Horney, 1950/2011). Kısacası benlik karar verme yetisi olan, bazı şeyleri başlatma ve uygulamaya koyabilme gücüne sahip, bireyin gelişmek ve kendi kendini tamamlamak isteyen parçasıdır.

Erikson, ben algısını insanın dil yetisiyle donatılmış olan duygusal ve düşünen bir varlık olduğuna dair temel farkındalık olarak tanımlar (Erikson, 2014). Erikson, benliğin pek çok yapıcı işlevi olduğunu, kişiliğin oldukça güçlü ve bağımsız bir bölümünü oluşturduğunu ileri sürer. Benlik, kişiliğin kimliğini oluşturmak ve çevresi üzerinde egemenlik kurma gereksinimini tatmin etmek ile görevlidir (Burger, 2004/2006). Erikson, benliğin kişiliğin gelişmesinde toplumun etkisini ön plana almış, gelişmenin sekiz evrede tamamlandığını kabul etmiştir. Her evrede benlik, belli gelişmeleri tamamlamakta, saplantı ve takıntılarını çözmekte ve bir sonraki evreye geçmektedir (Erikson, 1963). Yani benlik, karşılaşılan güçlüklerle, bunalımlarla mücadele etmekte, yaşam boyu gelişmektedir. Öyleyse benlik sadece çocukluk yaşantılarıyla şekillenmemektedir. Ergenlikte, yetişkinlikte de benlikte değişimler olmaktadır.

Benlik kavramına sosyal benlik düşüncesiyle yaklaşmakta olan Sullivan benliği, benlik sistemi ile sınırlandırmaktadır. Sullivan'a (1947) göre kişilik, kendilik sistemi ve bunun dışında kalan her şey olmak üzere iki bölümden oluşur. İnsanları kaygıdan koruyarak onların kişiler arası güvenliğini sürdüren davranışların tutarlı kalıbı olan benlik sistemi, tüm dinamiklerin en karmaşık ve kapsamlısıdır. Benlik sistemi eğitsel deneyimlerden oluşan, onay elde etmek, kaygı oluşturacak durumlardan uzak olmak amacıyla bireyde örgütlenen yaşantılardan oluşur. Sullivan'a göre benlik tümüyle yaşanan olayların ve insanın kendisine yansıtılmış değerlendirmelerin sonucunda oluşur ve öğrenilen bir görüngüdür. Benliğin oluşumunun kökenlerinde ana-babanın pekiştirmesine ya da kınamasına bağlı olarak doyurucu ya da kaygı oluşturan nitelikteki çocukluk yaşantıları bulunur (Wells ve Marwell, 1976). Örneğin çocuk sadece cezalandırma davranışı ile eğitiliyorsa; diğer insanların acımasız ve sevgisiz olduğunu düşünebilir.

Fromm'a (1955) göre kimlik kavramına yani "ben, benim" duygusuna insan doğadan koptuğu için gereksinim duymaktadır. Ona göre büyümekte olan çocuk yavaş yavaş çevresindekilerle temas kurar "ben" ve "ben olmayan" ayrımı yapmaya ve bireyleşmeye başlar. Kişi birey olduğunda da dünyanın tüm tehlike ve ezici yönleri karşısında tek başına ayakta kalabileceğini ileri sürer (Fromm, 1941).

Kendilik psikolojisinin kurucusu olan Kohut'a göre benlik, insanın ruhsal evreninin merkezi ve yaşam gücünün kaynağı olan ve kendisini oluşturan parçalarının toplamını aşan, yani onlardan daha büyük ve tam anlamıyla bilinemeyen en üst ruhsal bölümdür (Kımtır, 2012).

Bandura kişiliğin yapısına ilişkin soyut kavramlar öne sürmektense kişinin kendi davranışlarını nasıl düzenlediğine ve kendi yeterliliğine ilişkin algısına önem vermiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2015). Bandura (1986), bireyin kendi davranışlarını gözlemleyip, kendi için oluşturduğu ölçütlerle karşılaştırarak bir yargıda bulunmasını ve gerektiğinde davranışlarını ölçtüklerine uygun hale getirmek üzere değiştirmesini "öz düzenleme" olarak adlandırır. Bandura'ya göre davranışların düzenlenmesinde hem içsel hem de dışsal faktörler etkili olmaktadır. Dışsal faktörler öz düzenlemeyi iki şekilde etkiler. İlk olarak bize davranışlarımızı değerlendirmek için fırsat sunar, ikincisi ise davranışlarımızın pekişmesine dolayısıyla teşvikimize olanak sağlar. Öz düzenlemedeki

içsel faktörler ise kendini gözleme, kendini değerlendirme ve kendine tepkide bulunmadır (İnanç ve Yerlikaya, 2015).

Lewin'e göre insan kişiliği ve özellikleri kova içinde taşınan taşlar gibi sabit ve değişmez değildir. Tam tersine, kişilik özellikleri, sosyal alandaki dinamik özelliklere bağlı olarak oluşur ve değişebilir. Lewin'in alan teorisi benlik kavramına önemli katkıda bulunmuştur. Lewin güçler alanı fikrini sosyal durumlara doğru genişletmiştir. Örneğin karı koca ve çocuklardan oluşan bir aile, bir güçler alanı veya gestalt oluşturur. Aile üyelerinin kişilikleri, alanın yapısı ile belirlendiği kadar, alanın özellikleri de üyelerinin kişilik özellikleri ile belirlenir (Bruno, 1971/1982). Yani güçler alanı ile alanı oluşturan kişiler arasında karşılıklı etkileşim söz konusudur. Bu durumda kişi aile içinde kendini yetersiz olarak algılamak arkadaş grubunun içinde kendini oldukça değerli görebilir.

Kelly ise benlik görüşünü kendilik yapısı ile açıklar. Ona göre "ben- diğeri" yapısı her insanın yapı sisteminde mevcuttur. Ancak bu kendilik yapısı farklı yollarla ikincil düzeye itilmektedir. Kendini "dostça" ve "düşünceli" yapıları altında değerlendiren bir kimse bu değerlendirmelere uygun davranacaktır. Diğer yandan kendini "zeki" değerlendiren bir kişi ise kendisinin herkesten zeki olduğunu şeklinde bir değerlendirme yapacaktır (Ewen, 2003 Akt: İnanç ve Yerlikaya, 2015). Crea ve Costa' da kendilik kavramını Kelly'e benzer şekilde ele alır. Kendilik kavramı kişinin kendi kişisel geçmişi ile ilgili çeşitli gerçeklerden, kişiye yaşamında bir amaç ve tutarlılık sağlayan kimlik duygusuna kadar değişen, kendisiyle ilgili düşünce, görüş ve değerlendirmelerden oluşur. Kişinin kendisiyle ilgili inançları ve duyguları herhangi bir durumda nasıl davranacağını belirlediği için önemlidir (İnanç-Yazgan ve Yerlikaya, 2015).

Allport, çağdaş psikolojide benliğin önemini vurgulamış ve insanların maksatlı akılcı ve geleceğini çizebilen varlıklar olduğunu savunmuştur. Ego ve benlik kavramlarının, birbirlerinin yerine kullanılabileceğini söyleyen Allport, bunların birleşimine "bildiğim ben (proprium)" adını vermiştir (Burger, 2004/2006). Proprium, insan doğasının ilerleme, gelişmeye yönelik olma, olumlu, yaratıcı olma yönünü temsil eder, öznel yaşantıların "ben" kısmı yani "benlik" tir (Allport, 1955). Proprium, yaşamımızın bize özgü, yalnızca bizim olarak kabul ettiğimiz tüm alanlarını ve kişiliğin içsel bir birlik oluşturan bütün yönlerini ve hatta kişiliğin çatışma yönlerini kapsar

(Wells ve Marwell, 1976). Allport, benliğin gelişimini bebeklik, okul öncesi, okul yılları ve ergenlik dönemi içerisinde incelemiştir. Ona göre bebeklik döneminin ilk aylarında benlik yoktur, iki yaş civarında kendisi ile diğerleri arasındaki ayrımı fark etmeye başlar ve özben kavramı oluşmaya başlar (Öner, 1987). Yani benlik ilk yıllarda oluşur, gelişir ve tüm yönleri ile bir bütün olarak işlevde bulunur.

Hümanistik kişilik kuramını psikolojiye kazandıran Rogers'ın kişilik teorisindeki en önemli kavram benliktir. Rogers, James'in tanımladığı ruhsal benliğe “benlik kavramı” adını vermiştir (Bruno, 1971/1982). Rogers' a göre benlik kavramı, bireyin kendisini algılamasını, kendisinin diğer insanlarla olan ilişkilerine ait algılarını ve bütün bu algılara verilen değerleri içerir (Rogers, 1961). Benlik, kişiliğin biçimlenmesinde önemli bir etken olan, bireyin kendini özetleyen, yargılayan, değerlendiren ve davranışlarını düzene koyup, yöneten bir güçtür (Ersanlı,2012). Benlik kavramı, çevre ile özellikle diğer bireylerle etkileşimlerin sonucunda şekillenir ve gelişir; katı olmayıp tutarlı, kavramsal bir örüntüdür (Öner, 1987). Rogers'a (1959) göre bebek, “ben” ya da “benim” deneyimleri şeklinde bir farklılık içindeyken belirsiz bir benlik kavramı gelişmeye başlar. Rogers'ın kuramındaki diğer benlik, ideal benliktir. İdeal benlik, nasıl bir insan olmak istediğimiz yolundaki düşüncelerimizdir. Gerçek benlik ile ideal benlik arasındaki fark ne kadar yakınsa, birey o kadar mutlu ve gerçeklemiştir. Aradaki fark fazlaysa birey mutsuz, tatminsizdir. Rogers, güçlü, olumlu bir benlik kavramına sahip olan bir kimsenin dünyayı zayıf bir benlik kavramı olan kişiden oldukça farklı göreceğini belirtir. Benlik kavramı her zaman gerçekliği yansıtmayabilir; bir kişi çok başarılı ve saygın olabilir, ancak kendini tamamıyla başarısız görebilir (Atkinson, Atkinson ve Hilgard. ,1995). Bu durum ideal benlik ile gerçek benlik arasındaki farkın fazla olduğunu gösterir. Rogers' a göre doğuştan getirdiklerimizle benlik kavramımız birbiriyle uyduğu zaman tüm yönleriyle işlevsel bir kişi oluruz. Tüm yönleriyle işlevsel olan kişiler deneyimlere, hem kendi duyguları, hem de çevrelerindeki insanlara ve dünyaya açıktırlar ve böylece tam anlamıyla kendini gerçekleştirmeye isteklidirler (Morris, 2002). Özetle benliğin sabit olmayan, yeni yaşantı ve fikirlerle değişebilen, esnek, kendini gerçekleştirme yolunda işlevsel bir güç olduğu söylenebilir.

Varoluşçular ise benlik kavramına benzer “desein” kavramı ile benliği açıklamışlardır. May (1994), insanın ruhsal yapısının ve içinde yaşadığı fiziksel dünyanın bir bütün olduğunu, bu bütünlük içindeki varoluş algısının “desein” olduğunu

ifade etmektedir. Ona göre kişinin desin'i ne kadar güçlüyse kişilik de o denli sağlıklıdır.

Görüldüğü gibi benlik ve benlik kavramı ego, ben, proprium, kendilik, öz, desin gibi birbirinden farklı kavramlarla açıklanmıştır. İleri sürülen teorilerde ortak bir tanım üzerinde uzlaşma sağlanamamıştır. Ancak belli noktalarda kesişimleri görülmektedir. Kesişim noktaları dikkate alındığında benlik, bireyin bilinçli bilinçsiz tüm yönlerini içeren, yaratıcı, yönetici, düzenleyici ve kişiliğin odak noktasında bulunan, çevre ile etkileşim sonucunda biçimlenen, çocukluk yaşantılarına bağlı, öğrenilen, bütünleşip gelişen bir üst yapıdır. Benlik kavramı ise kendimizle ilgili farkındalığımızdan yola çıkarak kendimizi bir varlık olarak nasıl değerlendirdiğimize ilişkin fikirlerin toplamıdır. Dolayısıyla benlik kavramı benliğin bilişsel yanını oluşturur.

Benliğin bir diğer bileşeni benlik saygısıdır. Benlik saygısı benliğin duygusal boyutudur. Birey, kim olduğuyla ilgili fikirlere sahip olmasının yanı sıra, kim olduğuyla ilgili belli duygulara da sahiptir. Böylelikle benlik saygısı bireyin benliği beğenme ve değerli bulma derecesidir (Hamachek, 1995).

2.2. Benlik Saygısı

Benlik kavramının, benlik imgesinin beğenilip benimsenmesi benlik saygısını oluşturur. Benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur (Yörükoğlu, 2007). Benlik saygısı, insanın bir birey olarak değeri konusunda ulaştığı bir kanı olup kendi benlik kavramını beğenmesi, onaylaması, tam ve eksik yönleriyle kendinden hoşnut olması durumudur (Geçtan, 1997). Benlik saygısı, diğer adıyla benlik değeri ya da benlik imajı, benliğin bütünsel değerlendirici boyutudur (Harter, 2006). Kişilik ve benlik konularıyla ilgilenen araştırmacılar benlik ve benlik kavramını değişik açılardan ele aldıkları gibi benlik saygısı kavramı ile ilgili de farklı görüşler ileri sürülmüşlerdir.

W. James benliğin doğası üzerine düşünürken, benlik saygısı kavramını ortaya atmış ve onu şu şekilde formüleştirmiştir.

$$\frac{\text{Başarı}}{\text{İstekler}} = \text{Benlik Saygısı}$$

James, bu formülden hareket ederek benlik saygısının ne sadece başarılar ne de sadece istek ve amaçlar tarafından belirlendiğini, kişinin kendi kendisiyle barışıklık derecesi ve başarılarının, isteklerine olan oranıyla belirlendiğini ileri sürmüştür (Bruno, 1971/1982). Bu durumda kişinin istekleri başarılarını karşılamıyorsa o kişinin benlik saygısı düşük olacaktır. Örneğin, iyi bir üniversitede öğrenim görmek isteyen bir kişi üniversite sınavını kazanamazsa benlik saygısı düşebilecektir. İstekler ve amaçlar konusunda gerçekçi olmak benlik saygısını olumlu yönde etkileyebilecektir. Yani benlik saygısı ne olduğun ve ne olmak istediğin arasındaki fark ile ölçülür.

Klasik Psikanalitik kuramda benlik saygısı gelişimi süperego gelişimiyle yakından ilgilidir. Ego, süperegoya karşı suçluluk duyduğunda benlik saygısında azalma olur. Her suçluluk duygusu benlik saygısını zayıflatır, amaçların gerçekleşmesini güçleştirir (Fenichel, 1945). Benlik saygısının kişinin ahlaki yönünden etkilendiği söylenebilir. Bireyin benliği toplumsal dayatmalar karşısında kendinin haksız olduğunu düşünüyorsa benlik saygısı düşebilir.

Adler ise benlik saygısının aşağılık duygusundan üstünlük duygusuna geçiş olduğunu vurgular. Ona göre, birey ailesi ve arkadaşları tarafından kabul edilir, desteklenir ve cesaretlendirilirse, var olan eksiklikleri ile daha kolay baş etmeyi öğrenecek ve bulunduğu basamaktan bir üst basamağa çıkarak özsaygısı, aşağılık duygusunu yenip bireysel gelişim sağlayacaktır (Rizvance, 2005). Yani kişi eksikliğine rağmen toplumsal destek ile aşağılık duygusundan kurtulup olumlu benlik saygısı geliştirebilir. Adler'e (2014) göre benlik saygısının gelişiminde doğum sırası, organ eksikliği, aile içi durum, çeşitli hastalıklar, sosyal ilişkilerde reddedilme gibi olayların etkili olduğunu belirtmektedir

Horney'e göre benlik gelişimi bir süreçtir ve özseverlik, diğer insanların bireyi değerli görmesi ile oluşan bir benlik şişmesidir. O, kişinin kendini değerlendirme sürecinde ideal olarak belirlediklerinin düzeyi ve esnekliğinin temel bir konu olduğunu dolayısıyla ideal benliğin kişinin kapasitesine ve gerçeklere uygun olarak belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir (Horney, 1980).

Sullivan benlik saygısının gelişimde kişilerarası ilişkilerin önemini vurgulamıştır. Ona göre her birey çevresindeki diğer insanları değerlendirici bir biçimde algılar. Diğerleri tarafından değerlendirildiğinin farkında olan insan benlik saygısını kaybetmemek için çaba sarf eder ve çabası sonucunda anksiyeteden korunur. Kısaca benlik sistemi bireyin güvenliğini sağlar (Geçtan, 1990; Rizvance, 2005). Sullivan

(1953) ayrıca benlik saygısının temelini aile içi yaşantılara dayandığını ve anne, baba ve çocuk ilişkisinin ödül ve ceza oranının bireyin kendini iyi ben ya da kötü ben olarak değerlendirmesinde etkili olduğunu vurgulamıştır (Akt: Yiğit, 2010). Öyleyse benlik saygısının ödüllendirici bir aile ortamında olumlu, cezanın daha çok olduğu bir aile ortamında ise olumsuz yönde gelişebileceği söylenebilir.

Erikson, benlik saygısının temelini psiko-sosyal gelişim basamaklarının birinci dönemi olan temel güven duygusuna dayandırır. Bu dönemde bebek, temel fiziksel ve duygusal gereksinimleri diğerleri tarafından tam olarak karşılandığında temel güven duygusu geliştirir. İkinci dönemde çocuğun dışkılama kasları üzerinde kontrol sağlaması ve benlik saygısı desteği ile kendi kendisini denetleyebilmesi, özerklik duygusunun kazanılmasını sağlamaktadır. Çocuğun kendisini kontrol edebildiğinin farkına varması sonucu elde ettiği haz onun benlik saygısını arttırmada son derece etkili olmaktadır. Erikson, psiko-sosyal gelişim basamaklarının beşincisi olan kimlik oluşumu sürecinin de benlik saygısı açısından önemini vurgulamaktadır (Erikson, 1984). Bu durumda benlik saygısı bebeklik döneminde oluşmaya başlamakta bebeğin kendini kontrol edebilmesinde itici güç olmakta ve ergenlik döneminde önem kazanmaktadır.

Kişilerarası ilişkilerde kendilik duygumuzu başkalarından etkilenerек geliştirdiğimizi vurgulayan Kohut (1978) güçlü bir kendiliğin, zafer veya yenilgi; başarı veya başarısızlıkta geniş benlik saygısı dalgalanmalarını tolere edebilen biz öz olduğunu belirtir. Ona göre olgun yetişkinler, kendilerini, özgürlük, kendine yeterlilik ve kendine saygı duygularının dayandırıldığı gerçek bir güvenlik içinde hissettikleri durumda, diğerlerine bağımlı olmak için zorunluluk duymadıklarını ve aynı zamanda yakınlaşmaktan da çekinmediklerini öne sürmektedir (Akt: Corey, 2005/2008). Yani kendine güvenen, benlik saygısı yüksek olan kişiler başkalarına bağımlı olmaktan çok başkalarıyla bağlantılı olmayı tercih edebileceklerdir. Kohut, benlik saygısının gelişimini, annenin çocukla uygun bir yansıtıcı ilişki içerisinde olmasına bağlar. Annenin çocuğun narsisistik duygularına uygun katılım göstermesi, çocuğun benlik saygısına katkıda bulunmakta ve benlik saygısını olumlu yönde geliştirmektedir (Akt: Çuhadaroğlu, 1986).

Rogers benlik saygısından bahsederken iki gereksinime önem verir. Bunlar "olumlu saygı" ve "olumlu benlik saygısı"dır. Ona göre olumlu saygı, bireyin başkaları tarafından kabul ve saygı görmesi, sevilmesi, hoşlanılması gibi yaşantıları yansıtan bir kavramdır. Bu tür yaşantıları olan bir kimse, dolayısı ile kendine saygı duyacaktır.

Olumlu benlik saygısı ise, başkalarının tutumuna bağlı olmaksızın, bireyin kendi benliğine karşı olumlu tutumudur. Olumlu saygı ve olumlu benlik saygısı birbirlerinin sebep ve sonuçları gibidir. Bu gereksinimlerin her ikisi de bebeklikten itibaren kazanılır. Özellikle, sevgi konusunda ilk doyum kaynağı yakın çevresi ve bu çevrenin en temel ögesi ise, annedir (Altıntaş, 1989). Annesi, babası tarafından sevilen, ihtiyaçları karşılanan bebekte olumlu yaşantı dolayısıyla olumlu saygı gelişecek ardından bu yaşantının verdiği mutlulukla olumlu benlik saygısı oluşacaktır.

Maslow, kişinin gerçek anlamda verimli ve başarılı olabilmesinin koşulunu sağlıklı benlik saygısına sahip olmak ile açıklar. Ona göre, benlik saygısının iki kaynağı vardır; Birincisi, bireyin önem verdiği kişilerden gördüğü sevgi, saygı ve kabul; ikincisi ise bireyin yetkinlik ve başarı duygularıdır (Joseph, 1995; Akt: Doğru ve Peker, 2004). Görüldüğü gibi bireyin olumlu benlik saygısı geliştirmesi için sadece sevilip sayılması değil aynı zaman kendini yeterli görmesi, değerli hissetmesi de gerekmektedir.

Benlik saygısı konusunda teorik ve ampirik çalışmalara katkısı en fazla olan teorisyenlerden biri Rosenberg diğeri de Coopersmith' dir. Rosenberg benlik saygısını kişinin kendisine karşı pozitif veya negatif tavrı olarak ele alır. Kişi kendini değerlendirmede olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek, olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır. Benlik saygısının yüksek düzeyde olması, bireyin kendini beğenmesi değil, kendini değerli hissetmesi anlamına gelmektedir. Düşük benlik saygısı ise bireyin kendini değersiz hissetmesidir; kendini kabul etmeme, kendinden memnun olmama ve kendinden nefret etme gibi duygular içermektedir Rosenberg, bütüncül bir benlik saygısı görüşüne sahiptir. Ona göre benlik saygısı tek boyutlu olmaktan çok bileşenlere sahiptir. Bu bileşenler sosyal yeterlilik, kişisel değer, görünüş hissidir (Rosenberg, 1965).

Coopersmith'e göre özsaygı, bireylerin sosyal, duygusal, bilişsel ve akademik yaşamlarını etkilemektedir. Sağlıklı bir kişiliğin ön koşulu olan öz saygı, kişinin toplumun etkin ve katılımcı bir üyesi olmasında önemli rol oynamaktadır. Topluma etkin bir şekilde katılım ise kişisel başarı ve mutluluğu beraberinde getirmektedir. Coopersmith'e göre benlik saygısı yüksek olan kişinin çevre ile ilişkileri daha etkili, hareketli ve güvenlidir. Benlik saygısı düşük olan bireyler ise kendilerini değersiz görme eğilimindedirler. Bu kişiler çoğu zaman kendilerini çaresiz ve zayıf olarak algılamaktadırlar. Kendi değerlerinden emin olmayan bireyler sevgiyi alıp vermekte güçlük çeker, bunun sonucunda da bu kişiler yakın ilişkilerden kaçınır ve kendilerini

yalıtılmış hissederler. Coopersmith benlik saygısını çocukluk döneminden itibaren gelişmeye başlayan kişisel değerler ve standartlara göre kişinin performansını, kapasitelerini ve yüklemelerini içeren yargısal süreç, kişisel değerlilik kararı olarak tanımlar ve bireyin kendi saygınlığı ile ilgili yaptığı bir değerlendirme olarak ifade eder. Benlik saygısı, normal koşullar altında değişmezlik gösterir ancak benlik saygısı, yaşantının farklı alanlarına, cinsiyete, yaşa ve diğer tanımlama koşullarına göre değişebilir. Coopersmith ayrıca benlik saygısı üzerinde önemli etkiye sahip dört değişken tanımlamıştır. Bu değişkenler "başarı, istekler, değerler ve savunmalardır." (Coopersmith, 1967).

Anlaşılacağı üzere benlik saygısı, kişinin kendisini tüm yönleri ile benimsemesi, memnun olması, kendini değerli, olumlu, özüne güvenen, beğenilmeye ve sevmeye layık görmesidir. Benlik saygısı yüksek olan bireylerin sevilen, sayılan kendilerini yeterli gören, kendilerine saygı duyan, hedeflerini gerçekçi oluşturan, toplumda etkin, mutlu kişiler olduğu söylenebilir. Benlik saygısı düşük olanların ise kendilerini değersiz gören, kendilerinden hoşnut olmayan, dışa bağımlı, çaresiz hisseden, mutsuz kişiler olduğu söylenebilir. Benlik saygısının ilk yıllarda gelişmeye başladığı ve bebeğe yakın kişilerin özellikle annenin olumlu benlik saygısı gelişiminde önemli rol oynadığı ifade edilebilir.

2.3. Benlik Saygısının Gelişmesini Etkileyen Etmenler

Benlik saygısının, kişinin içinde yaşadığı aile ortamı, anne-baba tutumları, anne babanın birlikte ya da ayrı yaşıyor olması, kardeş sayısı, doğum sırası, okul, arkadaş vb. sosyal çevre, cinsiyet, yaş, zekâ, fiziksel görünüş ve sağlık durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi vb. pek çok etmenden etkilendiği araştırmalar sonucunda teyit edilmiştir (Rosenberg, 1965; Ersanlı, 1988; Güngör, 1989; Gürçay, 1989; Özkan, 1994; Hatipoğlu, 1996).

Rosenberg, özsaygının oluşumunu etkileyen dört etmen belirlemiştir. Özsaygı, bireyin yakın çevresindeki diğer insanlarla karşılaştırmalardan etkilenir. Birey, başkalarının kendisine yönelik tutumlarından derin bir şekilde etkilenerek başkalarının değerlendirmelerini kendi benlik saygısının bir parçası olarak algılar. Toplumsal tutumların ve değerlerin içselleştirilmesi de benlik saygısını etkilemektedir. Önem

verilen alanlar ve özellikler benlik saygısını etkileyen etmenlerden biridir. Eğer birey belirli bir alana ya da özelliğe değer vermiyorsa, diğer bir deyişle bu alan, psikolojik merkezde değilse bireyin özsaygısını etkilemeyecektir (Emda ve Batia, 1995).

Bireyin başarısızlıklarını algılama biçimi benlik saygısını etkileyen bir diğer etmendir. Kendilerini akademik yönden başarılı olarak algılayan öğrencilerin özsaygıları, kendilerini başarısız olarak algılayanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Güngör, 1989). Sosyal destek ile öğrencinin akademik başarısı arasında manidar ilişki olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Osseiran-Waines, ve Almacian, 1994; Cutrona, Cole, Colangelo, Assouline ve Russell, 1994; Levitt, Guacci-Franco ve Levitt, 1994; Meeus, 1993; Yıldırım, 1997; Yıldırım, 2000; Yıldırım, 2006; Kapıkıran ve Özgüngör, 2009). Tüm toplumlarda en yaygın, en önemli ve doğal sosyal destek kaynağı ise evlilik, aile kurumu ve aile üyeleridir (Robertson, 1988). Morrison, John, Stephanie, Douglas ve Keith'e (1997) göre de anababalar ve öğretmenler 7. ve 8. sınıf öğrencileri için en önemli bilgi ve destek kaynaklarıdır. Anne babaların sağladığı sosyal destek, çocuk ve ergenlerde yüksek akademik başarı ile ilişkilidir (Ratelle, Larose, Guay ve Senecal, 2005, Unger, McLeod, Brown ve Tressell, 2000). Çocuklarının akademik başarısının yükselmesine katkıda bulunmak isteyen anababaların, duygusal kararlılık içinde, sosyal yeterliliğe sahip, birbirleriyle çatışmasız bir ilişki içinde bulunmaları gerekmektedir (Mallinckrodt, 1992).

Kendimiz ile ilgili değerlendirmelerimiz, düşüncelerimiz, kısacası benlik saygımız üzerinde en etkili olan kişilerin en yakından ilişkili olduğumuz bizim için önem arz eden anne-babamız ve diğer aile bireyleri olduğu ifade edilmişti. Nitekim yapılan araştırmalarda aile atmosferi, anne-baba tutumlarının benlik kavramı ve benlik saygısı ile ilişkili olduğunu ispatlamaktadır (Yılmaz, 2000; Çelik, 2003; Çelik ve Baran, 2005; Aktaş, 2011).

Çocuğun, doğup büyümesi ve gelişmesinde etkili olan ilk ve temel iletişim ağının anlatımı ailedir. Çocuk, dünyaya geldiğinde kendini anne- baba arasında kurulu olan ilişkiler ağı içinde bulur. Çocuk bu iletişim ağı içinde kendisini, çevresini, çevresinin kendisine sunduğu imkanları tanır ve onlardan optimum düzeyde faydalanmanın yollarını öğrenir. Benliğin temeli olan, kendisini ayrı bir birey olarak tanıma deneyimlerinde bulunur (Ersanlı, 2012).

Rogers'e göre koşulsuz sevgi içinde büyüyen kişilerin benlik anlayışları güçlü ve olumludur. Çocuğun duygu, tutum ve davranışları ideal olmaktan uzak olsa bile anne-baba ve çevresindeki kimseler tarafından değer verildiği hissettirilirse işlevlerine daha bütünlüklü yerine getirecektir. Bunun aksi çocuğa sadece doğru biçimde düşündüğü ve davrandığı durumlarda değer verildiği hissettirilirse, yani koşullu olumlu görüş sergilenirse, çocuğun benlik kavramı bozulabilir, benlik saygısı düşük olur (Atkinson, Atkinson ve Hilgard,1995).

Fromm, sevgi ve saygının olduğu bir ortamda büyüyen çocukların ileride hem kendilerine hem de diğer insanlara saygı duymayı öğreneceklerini ifade eder. Ona göre kavgacı veya aşırı hoşgörülü anne-babalar, çocuğun kişiliğini kabul ettirmek için gösterdiği mücadeleyi boşa çıkarırlarsa, çocukta güvensizlik duygusu meydana gelebilir (Fromm, 1996).

Benlik saygısının temellerinin ilk yıllarda atıldığını öne süren Erikson'a göre, anne çocuğunu yeteri kadar sever, ilgi gösterir, besler, bir sıkıntısı olduğunda onu kurtarmaya çalışırsa bebek kendisini değer verilen ve sevmeye layık birisi olarak algılar. Böylelikle yüksek benlik saygısının gelişimi için ilk adımlar atılmış olur (Erikson, 1984). Benlik saygısı, insanın en çok değer verdiği ebeveynlerinin, kendine verdiği değere sıkı sıkıya bağlıdır. Ana babanın ittiği, değersiz bulunduğu, umursamadığı bir çocuğun kendisine saygı beslemesi mümkün olamamaktadır (Yörükoğlu, 2007).

Anne-baba-çocuk üçgeninde sağlıklı bir ilişkinin oluşması aile bireyleri arasındaki sevgi ve saygının artmasında önemli rol oynar. Anne ve babaların birbirine karşı olan tutum ve davranışları sağlıklı bir aile etkileşimini doğrudan etkiler (Çelik ve Baran, 2005). Anne babanın birbirlerini algılama, kabul biçim ve düzeyleri, birbirlerinden beklentileri, beklentilerinin gerçekleşme düzeyleri ve sağladıkları doyum gibi pek çok etmen, ailenin çocuğun gelişimi için yaratacağı ortamın yapısını, dolayısı ile çocuğun gelişimini etkiler (Ersanlı, 2012). Eşler arasında oluşan olumlu ilişkiler, anne baba rollerini uygun bir şekilde oynamalarına fırsat verebilir. Bu durum da sahip oldukları çocukların davranışlarına, kişilik gelişimine ve ilişkilerine yansır. Eşler arasındaki ilişkiler anne-çocuk ilişkisinin niteliğini etkilerken, anlaşamayan ebeveynler çocuğu gerilim içine sokarak, uyumsuzluk yaşamasına, benliğinin olumsuz etkilenmesine yol açar (Cast ve Burke, 2002).

Görüldüğü gibi benlik saygısının gelişiminde, birbirine bağlı, sevgi ve saygıyla yaklaşan ve birbiriyle iyi geçinen, aile üyeleri ile çocuğa koşulsuz sevgi ve anlayışla yaklaşan, tutarlı ana-baba tutumu ideal bir ortam oluşturabilmektedir. Çatışmalı aile ortamında büyüyen, ihtiyaçları karşılanmayan, değersiz görülen, koşullu sevgiyle yaklaşılan çocukların ise benlik saygılarının düşük olacağı söylenebilir. Maccoby ve Martin, (1983) evde yaşanacak uyumlu, sıcak sevgi dolu bir atmosferin çocuğun duygusal, sosyal ve kişilik gelişimini olumlu yönde etkileyerek, çocuğun yaşama güvenle, insanlara dostça bakabilmesine yardımcı olacağını, ilerde karşılaşılabileceği problemlerle başa çıkabilme gücüne katkıda bulunacağını belirtmişlerdir. Uyumsuz, problemlili, yeterli sevgi ve anlayışın olmadığı ortamlarda ise çocuklar hem kendilerine hem de karşılarındaki kişilere karşı güven duygusu geliştirebilmekte güçlük çekeceklerini belirtmişlerdir. Öngider (2006) çocukların ruhsal gelişimi için en ideal ortamın anne-baba arasında çatışmanın olmadığı evlilikler olduğunu; çatışmalı evlilikler, çatışmalı boşanmalarda çocukların psikolojik açıdan örselendiğini ortaya koymuştur. Long, Slater, Forehand ve Fauber (1988) 11 ila 13 yaş çocuklarının bilişsel ve sosyal yeterliliğini değerlendirdikleri araştırmada, eşler arasındaki çatışma ile çocukların algıladıkları bilişsel ve sosyal yeterlilik arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Özellikle eşler arasındaki çatışmanın yüksek olduğu ailelerin çocuklarının bilişsel ve sosyal yeterliliğinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Anne babanın mesleği, eğitim düzeyi, ailenin ekonomik durumu gibi ailesel etmenler, çocuğun her türlü gelişimde etkili olduğu gibi benlik üzerinde de etkisi olduğu kabul edilmektedir (Güven, A., 2004; Yörükoğlu, 2007; Yiğit, 2010; Ersanlı, 2012). Ancak alan yazın incelendiğinde farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Ünsar ve İşsever'in (2003), Ottekin'in (2009), Özdemir ve Kaşot'un (2015), Cihangir'in (1999), Dikici'nin (1998) ve Aktaş'ın (2011) yapmış oldukları araştırmalarda benlik saygısı ile annenin eğitim düzeyi arasında ilişki bulunamamıştır. Baybek ve Yavuz'un (2005), Koçak-Torucu'nun (1990), Çuhadaroğlu'nun (1990), Şentürk'ün (2010), Aydoğan'ın (2010) ve Yiğit'in (2010) yapmış oldukları araştırmalarda annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğunun benlik saygısının da yükseldiği tespit edilmiştir. Annenin eğitim düzeyi değişkeni gibi babanın eğitim düzeyi değişkenine göre farklı sonuçlar saptanmıştır. Yiğit'in (2010), Aktaş'ın (2011), Cihangir'in (1999), Dikici'nin (1998) ve Özdemir ve Kaşot'un (2015) araştırmalarında benlik saygısı ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı fark bulunmazken; Koçak-Torucu'nun (1990), Şentürk'ün (2010),

Aydoğan'ın (2010) ve Zincirkıran'ın (2008) araştırmalarında babanın eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğunun benlik saygısının da yükseldiğini saptamışlardır.

Bireyin sosyo-ekonomik düzeyi; sosyal ilişkilerini, geleceğe ilişkin planlarını, yaşam felsefesini etkilemektedir ve bu bireyin uyum sağlamasında temel olan en önemli unsurlardan biridir; çünkü ailenin sosyal hayata etkin olarak katılabilmesi ve çocuklarının gelişimi için gerekli olan uygun ortam ve fırsatları oluşturabilmesi; belirli bir ekonomik gelir düzeyine ulaşmış olmasına bağlıdır (Ersanlı, 2012). Aile ancak, sahip olacağı ekonomik güce göre çocuğunun ihtiyaçlarını karşılayabilir. Yapılan araştırmalar da benlik saygısı ile gelir düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu ispatlamaktadır (Yörükoğlu, 2007). Ancak çocuğun benlik saygısı ile ailenin ekonomik düzeyi arasındaki ilişkinin araştırıldığında bazı araştırmaların (Karadağlı, 1991; şahin, 2005; Göçen, 2006; Baybek ve Yavuz 2005; Maşrabacı, 1994; İkiz 2000; Aydoğan, 2010; Yiğit, 2010; Aktaş; 2011) bu bulguyu desteklediği görülürken; bazılarında (Kılıç- Duran, 2007; Özmen, 2007; Pınar, 2002; Balat-Uyanık ve Akman, 2004; Eşer, 2005; Ottekin, 2009) benlik saygısı ile ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır. Ayrıca Cevher'in (2004) araştırmasında gelir düzeyi arttıkça akademik benlik saygısının düştüğu tespit edilmiştir.

Aile içi etkileşimde anne-babanın eğitim düzeyinin, çocuğun benliğinin gelişiminde etkili olduğu ileri sürülmektedir. Çocuğun bakımı, ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanmasının, anne-babanın eğitim düzeyi ile çocuklarının benlik gelişimi arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu kabul edilebilir (Ersanlı, 2012). Eğitim düzeyi yüksek olan anne-babalar çocuğuyla daha iyi iletişim kurarken, eğitim düzeyi düşük olan anne-babalar geleneksel yöntemlere daha fazla bağlı kaldıklarından, çocuğa baskı uygulayarak, benlik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilirler (Karadağlı, 1991). Meslek statüsünün düşüklüğu, gelir düzeyinin az olması ile paralellik gösterebilir. Kazançtaki düşüklük sonucu oluşabilecek doyumsuzluk ve yetersizlik anne baba arasında çatışmalara zemin hazırlayabilir. Bu durum çocuğa olumsuz bir şekilde yansıyabilir ve benlik saygısı gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir (Yörükoğlu, 2007). Yani eğitilmiş anne baba çocuğa karşı daha uygun tutum sergileyebilecek ve yeterli kazanca sahip olduğundan çocuğun ihtiyaçları daha rahat karşılayabilecek böylece çocuğun benlik saygısı olumlu gelişebilecektir. Burada eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerinde dolaylı etkisini görmek mümkündür.

Anne babanın ayrılmış olması veya ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin ölümü benlik saygısı gelişimi üzerinde etkisi araştırılmış bir diğer etmendir. Yapılan pek çok araştırmada ailenin olumsuz atmosferinin ve anne babanın ayrılma durumunun çocuk ve gençlerde benlik saygısının düşmesine yol açtığı ancak anne ya da babadan birisinin ölmüş olmasının benlik saygısını düşürmediği ileri sürülmektedir (Karadağlı, 1991; Yörükoğlu, 2007). Ayrıca, ayrılmış olan çiftlerin çocuklarında daha sık depresyon ve psikosomatik rahatsızlıklara rastlanmaktadır. Boşanma olayı esnasında annenin yaşının büyük olması da gencin benlik saygısını yükseltmektedir. Anneleri yeniden evlenen çocuk ve gençlerin ise benlik saygılarının düştüğü gözlemlenmiştir (Yörükoğlu, 2007).

Çocuğun kişiliğinin oluşumu, karakterinin biçimlenmesi ve benlik saygısının gelişimi "özdeşim modelleri" olan ana-babanın kişilik yapılarından etkilenir. Kız ve erkek çocuklarının kendilerini anababaları ile özdeşleştirme dereceleri, onların kişilerarası ilişkilerini ve kendilerine ilişkin duygularını olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyebilmektedir (Hamachek, 1995). Anne ve baba, birbiriyle olan ilişkilerinde sevgi, saygı ve hoşgörü içinde olmalıdırlar. Çocuklar anne-babalarının kendi aralarındaki ilişkilerine çok duyarlı olarak dikkat ederler ve iyi birer gözlemcidirler. Huzursuz bir aile ortamı, eşlerin sürekli birbirleri ile geçimsizliği, kavga etmeleri çocuğu olumsuz yönde etkiler, böyle gergin bir ortamda büyüyen çocuklarda uyum ve davranış bozukluklarının gelişme olasılığı yüksektir. Sağlıklı ana-baba ilişkilerinde, bireylerin birbirini sevmeleri, saymaları, birbirinin düşüncelerini hoşgörü ve saygıyla karşılamaları, birbirine güven duymaları ve desteklemeleri gerekir (Yavuzer, 1996). Bu durumda çocukların benlik saygısı sadece ebeveyn tutumlarından değil, ebeveynlerin birbirine olan yaklaşımlarından da etkilenmektedir. Çocuğa uygun bir ana baba tutumu sergilense de bu tek başına olumlu benlik saygısı için yeterli olmayabilir, aynı zamanda anne babanın birbirine karşı sevgi ve saygıyla yaklaşması gerekir.

Aile içinde kardeş sayısı ile doğum sırası göz önünde tutularak yapılan karşılaştırmalarda, tek çocukların, kardeşleri olan çocuklara göre daha yüksek benlik saygılarının olduğu ileri sürülmektedir. Tek çocuk erkek ise benlik saygısı yükselmektedir. Ayrıca kardeşlerinin hepsi kız olan erkek çocukların benlik saygılarının, kardeşlerinin hepsi erkek olan erkek çocuklardan daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Yörükoğlu, 2007).

Benliğin ve benlik saygısının gelişiminde bireysel özelliklerin etkisi incelendiği araştırmalarda cinsiyet, sağlık durumu, fiziksel görünüm, zeka vb. unsurların etkili olduğu görülmüştür (Ersanlı, 2012). Cinsiyetin insan davranışları üzerinde büyük bir önemi vardır. Bu nedenle de cinsiyet, araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir değişkendir. Dolayısı ile cinsiyetin, yani kız ya da erkek olmanın, benlik saygısını etkilediği ileri sürülmüştür (Kımtır, 2012). Pişkin'in (1996), Erol, Z.'nin (2000), Erim'in (2001) ve Ottekin'in (2009) araştırmalarında erkeklerin benlik saygısı puanları kızların benlik saygısı puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Kurşun'un (1998), Erol, B.'nin (2004), Hamarta'nın (2007), Şentürk'ün (2010), Merter'in (2013), Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş'ın (2015) araştırmalarında ise kızların benlik saygısı puanlarının erkeklerinkinden daha yüksek bulunmuştur. Ancak yurt içi ve yurt dışı yapılan pek çok araştırmada benlik saygısı için cinsiyetler arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır (Coopersmith, 1959; Piers-Harris, 1964; Drummand, McIntire ve Ryan, 1977; Resenberg, 1979; Wu ve Smith, 1997; Mullis, Mullis ve Normandin, 1999; Maşrabacı, 1997; Güngör, 1989; Balat-Uyanık ve Akman, 2004; Çetin, H., 2004; Büyüksahin-Çevik, 2007; Yıldız ve Çapar, 2010; Aktaş, 2011; Tanrıkulu, 2013; Özdemir ve Kaşot, 2015). Görüldüğü gibi benlik saygısının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair ortak bir sonuca ulaşılamamıştır. Bu farklılığın sebebinin cinsiyet değil, toplumun o cinsiyete bakışı, cinsiyet rolleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Bireyin kız ya da erkek olması, benliğin gelişmesi için önemli değildir. Önemli olan, sahip olduğu cinsiyete ait bir kimlik kazanmasıdır. Şayet, cinsiyet farklılığının, benlik gelişimine etkileri varsa; bu, bireyin sahip olduğu cinsiyetten değil, çevresinin o cinsiyete bakışından ve o cinsel benliğini geliştirmesi için ona sağlanan, fırsat ve imkânlardan kaynaklanır (Ersanlı, 2012).

Yaş ile birlikte pek çok alanda değişim geçirdiğimiz gibi benlik saygısı alanında da farklılık oluşabileceği düşünülmüştür. Mullis, Mullis ve Normanin (1992), düşünsel gelişimin yaşla birlikte artmasının benlik saygısındaki artışa paralel gittiği belirtilmiştir. Steinberg'e (2007) göre ise, benlik algılarındaki değişiklikler (olumlu ya da olumsuz) genel olarak ilk ergenlikte daha büyüktür ve orta ergenlikten genç yetişkinliğe kadar benlik saygısı ya hemen hemen aynı düzeyde kalmaktadır ya da biraz artmaktadır. Bu durumda lise döneminde benlik saygısının çok değişiklik göstermeyeceği söylenebilir. Bu değişimi fark edebilmenin en kısa yolu lisede benlik saygısını sınıf düzeyi değişkenine göre araştırmaktır. Araştırmalarda ortak bulgular elde edilemese de genelde

benlik saygısı ile sınıf düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir (Leondari, Syngollitou ve Kiosseoglou,1998; Quatman ve Watson, 2001; Güngör, 1989; Kurşun, 1998; Balat-Uyanık, 2000; Erol, Z., 2000; Balat-Uyanık ve Akman, 2004 ve Güvenç ve Aktaş 2006).

Bir kimsenin geçirdiği hastalıkla, sağlık durumu, fiziksel görünümü, beden yapısı, organ eksikliği de benlik saygısının gelişimini ve niteliğini etkilemektedir (Adler, 2000). Özellikle ergenlerde beden imgesi ile benlik saygısı iç içedir.

Benliğin kabulünde, bedensel özelliklerin olumlu oluşu önemlidir. Bedensel özrü olmayan kişi, kendini değerli bir varlık olarak algılamakta, bedensel özrü olan kişi, kendini yetersiz ve değersiz olarak görmektedir. Bu değerlendirmede engelli bireyin etrafında bulunan anne-baba, öğretmen, arkadaş gibi diğer kişilerin, farklı ve yetersiz algılamaları ve davranışları da etkili olmaktadır. Bedensel engelin, kişinin hareket kabiliyetini ve iletişimini sınırladığı için, bireyin toplum içine girmesine, sosyal etkileşimde bulunmasına engel olmaktadır. Sosyal etkileşimin kısıtlanması da benlik gelişimi ve uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir (Akçamete, 1992).

Pek çok kuramcının desteklediği gibi anne-babanın, olumlu benlik saygısı ve benlik saygısı gelişimi üzerinde oldukça etkili olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra kişilerin benlik kavramlarının anne-baba dışında öğretmen, arkadaş, akraba vb. gibi sosyal çevresinde önemli olan diğer kişilerden etkilenmesi sonucunda oluştuğu ortaya çıkmıştır. Yani kişinin bulunduğu sosyal sınıfın onun kendisine karşı olan tutum ve değerlerini etkilediği görülmüştür (Kulaksızoğlu, 2000).

Yeni Freud'cular, çocuğun çevre ile iletişime geçtikten sonra kendi çaresizliğini, önemsizliğini görmesi kendine güvensizliği ortaya çıkaracak böylelikle düşük benlik saygısının temellerinin atılacağını ileri sürmüşlerdir. Yani çevrenin değer ölçülerine bağlı olarak güvensizlik ve düşük benlik saygısı oluşabileceğini belirtmişlerdir (Kasatura, 1998).

Aile ortamı ile birlikte okul ortamının insanlara bağlılık, çevreye bağlılık, bağımsızlık, merak ve yaratıcılık, gelişme ve gücünü kullanabilme, benliğin ve başkalarının gerçekçi algılanması vb. gibi pek çok özellik kazandırmasına olanak sağladığı ileri sürülmektedir (Karadağlı, 1991). Okul ortamını oluşturan bireyler özellikle de öğretmenlerin çocuğun benlik anlayışına etkisi büyüktür. Eğer öğretmenin

öğrencilerle ilgili yorumları, negatif, aşağılayıcı, saldırgan, endişe yaratıcı olmak yerine, olumlu, destekleyici, teşvik edici ise bu yaklaşım, onların benlik saygısını arttırmaya katkı sağlayacaktır (Yavuzer, 2000). Sınıf ortamında değersiz görülen, öğretmeni tarafından aşağılanan, anlaşılamayan çocukta düşük benlik saygısı gelişir. Silverstone, benlik saygısını arttırmak, sınıfta yaratıcı ve kendisiyle barışık kişiler yetiştirmek için kişi merkezli yaklaşımı ve sanat terapisini önerir (Bulut, 2004). Bu durumda benlik saygısının okul boyutu ortaya çıkmaktadır. Aile ortamının olumlu atmosferinden çıkan çocuk okul ortamında özellikle öğretmeni tarafından da desteklenirse olumlu öz saygı geliştirebilecektir. Ayrıca çocuğun okulda gösterdiği başarılarında benlik saygısını olumlu yönde etkileyebilecektir. Tufan ve Yıldız' a (1993) göre benlik saygısı düzeyi ve sürekliliğine ilişkin olarak en temel değişkenin akademik ve sosyal başarıdır. İnsanın başarıları onun toplum içinde fark edilmesini ve statü kazanmasını sağlar ve benlik saygısı için somut bir temel oluşturur. Öyleyse okulda başarılı olan öğrenci öğretmeni, arkadaşları tarafından fark edilecek, kendine güveni gelecek ve kendini değerli görmeye başlayacaktır.

Benlik saygısının gelişimini etkileyen bir diğer etmen de akran ve arkadaş gruplarıdır. Özellikle ergenlik dönemindeki arkadaşlık ilişkileri önem kazanır. Bu dönemde ergen, yaşlıları gibi davranır, kendini onlarla özdeşleştirerek benliklerini yapılandırır. Ausubel (1954) ergenlik döneminde yaşıt grubunun hizmet ettiği yedi temel işlev belirtmektedir. Bunlar; ailenin yerini alma, dengeleyici etki, benlik saygısı kaynağı, davranış standartları için bir kaynak, sayılarda güvenlik bulmak ve yaparak deneme olanağıdır. Yaşıt grubu ergen için önemli bir benlik saygısı kaynağı olabilirken soyutlanmış kurban konumundaki bir genç için tersi şekilde de çalışabilmektedir (Hamachek, 1995).

Özetle, birbirine bağlı ve iyi geçinen aile ortamında büyüyen, sağlıklı, düzgün fiziksel görünümüne sahip, ailesi, arkadaşları ve öğretmenleri tarafından sevilen ve destek gören, akademik açıdan başarılı, yeterli ekonomik koşullara sahip bireylerin benlik saygılarının olumlu gelişebileceği söylenebilir. Görüldüğü gibi benlik saygısı bireysel ve çevresel birçok faktörden etkilenmektedir. Özellikle beden algısı, aile ve arkadaşlık ilişkileri gibi faktörler ergenlik döneminde benlik saygısı gelişimi açısından daha da önemli hale gelmektedir.

2.4.Ergenlik Dönemi Ve Benlik Saygısı

İnsan, yaşamı boyunca sürekli bir gelişim ve değişim içindedir. Ergenlik dönemi, belki de bu gelişim sürecinin en önemli evresini oluşturur. Çocukluktan erişkinliğe geçiş olan ergenlik dönemi, bireyde gözlenebilen sürekli ve süratli gelişimi kapsamaktadır (Yavuzer, 1996). Ergenlik hem fiziksel hem toplumsal gelişimin içindeki cinsel olgunluk işaretleri ile başlayan ve bireyin kendini destekleyici, sorumlu ve birçok konuda onay, tanınma ve rehberlik beklediği yaşlılarınca kabul edilir olduğunda sona eren bir süreçtir (Hamachek, 1995). Sullivan, ergenlik yıllarının yetişkinlikte tatmin edici ilişkiler yürütebilmek için çok önemli olduğunu söyler (Burger, 2004/2006).

Latin kökenli olan ergenlik kelimesi "yetişkinliğe doğru büyüyen" anlamındaki adolescere yükleminden türemiştir (Temel ve Aksoy, 2010). Ergenlik, yüzleşilmesi gereken temel görevler olarak eğitim, olgunlaşma ve beklemeyi içeren bir dönemdir (Adams, 1995).

Gençlik kavramı gerek tanımı gerekse gruplandırma ve yaş dilimleri içindeki yerinin saptanması açısından değişik toplumlarda ve dönemlerde değişik yaklaşımlarla ele alınmıştır (Yavuzer, 1998). İkel toplumlarda erinlikle ergenlik çakışmış bir dönemdir ve çocuk çoğalma yeteneğini kazandığı anda artık yetişkin olarak kabul edilir. Günümüzde ise ergenlik, zihinsel, duygusal, toplumsal ve fiziksel gelişimi içine alan kapsamlı bir anlam taşımaktadır (Thomas, 1987).

Anlaşılabacağı üzere ergenlik çocukluktan yetişkinliğe doğru bir olgunlaşma hali, belli gelişim görevleri bulunan ve toplumlar tarafından varlığı kabul edilen bir gelişim sürecidir. Ergenliğin doğasına ilişkin kuramsal yaklaşımlarda da farklılık söz konusudur. Steinberg'e (2007) göre bazı kuramlar ergenliği biyolojik olarak tanımlanan bir dönem olarak yorumlar; diğerleri ise onun bağlamsal olarak belirlendiğine inanırlar. Bazı yaklaşımlar ise tartışmanın iki ucunda bir yere düşmektedirler.

Ergen gelişiminin biyolojik faktörler tarafından kontrol edildiğini ileri süren kuramlar, erinliğin hormonal ve fiziksel değişimlerini vurgular. Bu görüşün temsilcisi Stanley Hall, ergenlik karmaşası kavramını psikolojiye ilk kazandırandır. Ona göre bebeklik, hayvanlar gibi bizim evrimimizde ilkel olduğumuz zamana karşılık gelmektedir. Tersine ergenlik türlerimizin uygarlığa dönüştüğü evrene paralel görülmüştür. O, ergenliği kaçınılmaz stresli ve fırtınalı bir dönem olarak nitelendirir.

Ergenliği bireyselliğin geliştiği bir dönem olarak görür ve ergenlerin çocukların aksine eğitilebilir ve biçimlenebilir olduğunu öne sürer (Gallatin, 1995). Ergenliğin stresli ve fırtınalı doğasına karşılık ergenlerin çocukluktan farklı olarak şekillenip kişiselleştiği bir dönemden geçtikleri söylenebilir.

Biyososyal kuramcılar gibi organizmik görüşünü benimsyen kuramcılar da ergenliğin biyolojik değişiminin önemini vurgularlar. Ancak biyososyal kuramcılardan farklı olarak bu biyolojik zorunlulukların doğurguları ile etkileşen ve onları değiştiren bağlamsal gleri de dikkate alırlar (Steinberg, 2007). Sigmund Freud, ergenlerin yaşamlarının çatışma ve gerilim dolu olduğunu savunur ve ergenlerin gerilimi azaltmak için çatışmalarını bilindişına ittiklerini düşünür (Santrock, 2014). Anna Freud'a göre ise ergenler, buluğ çağına girdiklerinde bir türlü ruhsal dengesizlik dönemine girerler; çünkü bu dönemde id daha baskın hale gelir ve davranışı kontrol eder. Bu dengesizlikten ötürü, ergenler yaşadıkları gerilimleri azaltmak için çeşitli savunma mekanizmalarından yararlanırlar (Dolgin, 2014). Bu kuramın önemli isimlerinden Erik Erikson ergenin çok yzly çatışmalarını çözme çabaları sonucunda ulaştığı kavrama kimlik duygusu adını vermiştir. Çatışmalar çözülemez ise ergenin kimlik karmaşası yaşayacağını ileri sürmüştür. Yani kimliğin anti tezi kimlik karmaşasıdır (Erikson, 2014). Erikson ile birlikte kimlik arayışı ergenlerin yüzleşmek zorunda kaldıkları temel görevlerden biri haline gelmiştir. Erikson da ergenliği sarsıntılı ve çatışmalı bir dönem olarak açıklamış fakat herkeste ve her toplumda aynı olmayacağını vurgulamıştır (Gallatin, 1995). Diğer bir önemli isim Jean Piaget'in kuramında ergenlik, somuttan soyuta geçiş dönemidir. Piaget'e göre, ergenlik döneminde soyut işlemler gelişmekte ve hipotetik durumlarzerinde düşünebilmektedir. Gençlik ağında ergen düşüncesi, somut gerçeklerle kısıtlı kalmamaktadır. Genç içe bakış tekniğini kullanabilmekte ve kendi içsel özellikleri hakkında düşünebilmektedir. Ayrıca genç bu dönemde kendinin farkında olduğunun da farkına varmaktadır (Piaget, 1999). Ona göre ergenler dünyayı anlamak için kendi deneyimlerini organize etmektedir. Bir düşünceyi diğer i ile ilişkilendirir, gözlemlerini ve deneyimlerini organize eder ve çevresinin yeni taleplerine de uyum sağlar (Santrock, 2014).

ğrenme kuramcılarını ergenlik dönemi ile ilgili bazı yaklaşımlarda bulunmuştur. ğrenme kuramcılarını yaklaşımlarında özellikle gelişimci değildir ve sonuç olarak, bir gelişim dönemi olarak ergenlik konusunda çok az söyleyecekleri vardır. Ancak; ğrenme kuramcılarını ergen gelişimini çalışmalarından oldukça etkilenmiştir; çünkü

ergenin içinde yaşadığı özel çevrenin bireyin gelişimini nasıl biçimlendirdiğini anlamaya yardımcı olmuştur. Öğrenme kuramcılarının iki kategorisinden davranışçılar olarak adlandırılan ilk grup, ergen davranışı üzerinde ana etki olarak pekiştireç ve ceza süreçlerini vurgular. Bu görüşün temel savunucusu B.F. Skinner pekiştireci, davranışın tekrar olması mümkün süreç olarak; cezayı ise bir daha olma olasılığı düşük süreç olarak tanımlar (Steinberg, 2007). Sosyal öğrenme kuramcılarında Albert Bandura ise öğrenme sürecinde model almanın ve temsili pekiştirmenin önemini vurgular (Dolgin, 2014). Ergen nasıl davranacağını yalnızca çevresindeki kişiler tarafından pekiştirilerek ya da cezalandırılarak değil, aynı zamanda etrafındakileri gözlemleyerek ve taklit ederek de öğrenebilir.

Ergenliği sosyolojik olarak inceleyen grup ergenlerin toplumda nasıl büyüdülerini anlamaya çalışmıştır. Ergenliğin sosyolojik kuramları sıklıkla kuşaklararası ilişkilere odaklanmış ve özellikle sanayileşmiş toplumda genç insanların ergenlikten yetişkinliğe geçişteki zorluklarını vurgulamıştır (Steinberg, 2007). Sosyolojik kuramın temsilcilerinden Lewin'e göre ergenler hem yetişkinlikle birlikte gelen avantajları yaşayamadıklarını hem de çocuklukta elde ettikleri zevklerden mahrum kaldıklarını ileri sürer. Yani ergenler iki dünya arasında marjinal denebilecek insanlar olarak bulunurlar. Lewin, ergenlerin birden bire bir yığın fiziksel değişimle baş etmek zorunda kaldığı, beklenti ve istemlerle yüz yüze kaldıklarını bunun da stres oluşturduğunu belirtir (Gallatin, 1995).

Ergenliği çalışan tarihçilerin ve antropologların ergenlik üzerinde daha görece bir duruşları bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar, ergenlik döneminde görülen "kimlik bunalımının" sanayileşme ve okullaşmanın uzaması sonucunda ortaya çıkan bir toplumsal icat olduğunu ileri sürerler. Antropolog Mead'e göre çocukluktan yetişkinliğe problemsiz aşamalı geçiş sağlayan kültürlerde, ergenlik ile fırtına ve stres arasında düşük bir ilişki bulunmuştur (Santrock, 2014). Bu durum ergenlikte yaşanan karmaşanın evrensel olmadığını göstermektedir.

Bütün bu bakış açılarının neticesinde ergenliğin temel amacının çocukların yetişkin rollerine hazırlandığı, olgunlaşmamışlıktan-olgunluğa, biyolojik, bilişsel ve sosyo-duygusal bir dizi geçişten oluşan bir dönem olduğu söylenebilir. Ancak ergenliğin çatışmalı, fırtınalı ve stresli bir dönem olduğu konusunda fikir birliği bulunmamaktadır.

Gencin ergenlik dönemi stresli ve çalkantılı olabileceği gibi bunun aksi de mümkündür. Ergenin bireysel özellikleri ve toplumun ergenliğe bakış açısı bu durumu etkileyebilir.

Ergenliği belli bir olaydan sonra meydana gelen bir fenomen olmaktan çok, belirli bir döneme yayılan bir gelişme olarak ele almak daha uygundur (Şemin, 1992). Gençlik çağı, cinsel olgunluğun meydana geldiği buluğ dönemiyle aynı değildir. Her ne kadar buluğ ergenliğin ilk belirtisi olsa da ergenlik dönemi, buluğ öncesi ve sonrasını da kapsayan daha uzun süreli bir dönemdir (Kımtır, 2012). Ergenliği bir süreç olarak düşünürsek, her aşama kat edildiğinde, gözlemlenen bir "olgunluk hali" vardır. Daha az olgundan, daha fazla olguna doğru bir yönelim olduğundan söz edilebilir. Ancak bu süreç zaman zaman durabilir, gerileyebilir ve tekrar ilerlemeye devam edebilir (Mamacı, 2010). Bu durum ergenlik döneminde yapılan araştırmaların değişkenlik gösterebileceği fikrini düşündürmektedir.

Gençlik çağını birkaç evreye ayırmak mümkündür. Hızlı büyüme ve cinsel uyanışın olduğu 12-15 yaşlar arası ilk gençlik olarak bilinir. Olumsuz davranış ve tepkilerin yoğun olduğu dönemdir. 15-17 yaşlar arası çekingenliğin ve güvensizliğin belirgin olduğu ergenlik dönemi, 17-21 yaş arası ise kendine güven, olumlu davranış ve gösterişin ağır bastığı ergenlik evresidir (Yavuzer, 1996; Yörükoğlu, 2007).

Ergenliğin ilk dönemi, gerek fizyolojik, gerekse psikolojik değişimlerin çok çabuk oluştuğu, buna bağlı olarak davranışlarda da bir takım değişimlerin olduğu bir dönemdir. Özellikle ön ergenlik döneminde gencin bedeninde belirgin ve hızlı bir değişime ve gelişme görülür, boyu uzar, kasları güçlenir, vücutları tüylenir vs. Gençlik döneminin ortalarında ilk dönemdeki değişimler devam etmekle birlikte genç bu dönemde değişimin beraberinde getirdiği sorunlarla mücadele eder. Ergenliğin son döneminde ise duygu ve heyecanlardaki taşkınlıklarda azalma görülür, dengeli olma hali artar. Bu dönemde ergenler olaylar karşısında daha gerçekçi olurlar, toplumsal konulara karşı ilgileri artar, daha önce kendilerine öğretilen dini ve ahlaki bilgileri sorgulamaya başlar, onları akıl ve mantık çerçevesine oturtmaya çalışırlar (Kulaksızoğlu, 2000). Dengeli olma halinin arttığı ergenliğin son döneminde yapılacak araştırmalarda daha tutarlı sonuçlar ortaya çıkabilecektir.

Bir ergen, bedenini kabul etmeyi, uygun bir toplumsal role ulaşmayı, yaşlılarıyla olgun ilişkiler kurmayı, duygusal ve ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirmeyi, evliliğe ve aile yaşamına hazırlanmayı içeren bir takım gelişim görevleri ile karşı karşıya gelir.

Bu görevlerdeki başarı ya da başarısızlık geniş ölçüde yetişkinlikteki uyumu ve başarıyı belirler (Gander ve Gardiner, 2010). Yetişkin sınırında bulunan ergenin toplum içinde yerini alabilmesi üç koşula bağlıdır. Otonom bir kişilik kazanması, ekonomik bağımsızlık ve gencin kendi cinsiyetine özgü rolünü ve görevlerini kabul etmesi (Şemin, 1992).

E.T. Jones'e göre ergen, nadiren anladığı bir dünyada tanımadığı bir imgeyi amaçlayarak, henüz keşfettiği bir bedenle kişi olmanın eşiğinden girer. O, kendi kendine dayanmak isteyen bir birey olmak ile aynı zamanda yalnızca ailenin verebildiği azıcık güvenliği ve güvenceyi yitirmekten korkan biri olmak arasında karışık bir isteğe sahiptir (Akt: Gander ve Gardiner, 2010). Yani ergen, hem anne babasının egemenliğinin sürdüğü yuvasında mutludur hem de kendini keşfedeceği dış dünyaya açılmak ister.

Ergenlik dönemi, kişiliğin toplumsal nitelik kazandığı arayış dönemidir. Bu arayış döneminde kişi kim olduğunu, kime bağlanacağını ve neye değer vereceğinin kararını vermeye çalışır. Bunun içinde çevresindeki bazı kişilerle özdeşleşme yaparak kişiliğe şekil vermeye çalışır (Kımtır, 2012). En önemli özdeşim figürlerinin anne-baba, öğretmen ve arkadaş olduğu söylenebilir.

Ergenlik çağına kadar, kendisini çevrenin standartlarına kaptıran çocuk, kendisinin kim olduğunu bilememektedir. Antenlerini kendisine çeviren genç, kendini bulma, meslek seçme, geleceğini planlama ve idealler geliştirme gibi sorunlarla karşı karşıya kalır (Altıntaş, 1989).

Gençlik çağı, ilk kişilik kavramını kararlaştıracak yargılara varmak üzere yeterli özerkliği sağlamak için, kişinin kendi düşünce ve duyumsamalarını inceleme ve çözümlenme, gerekli deneme-yanılmaları yapma sürecidir (Buscaglia, 1987). Ergenler, kendi yeterliliklerini değerlendirmelerine yardımcı olacak kanıtlar toplamaya başlarlar. Topladıkları verilere dayanarak kendileri hakkında hipotezler oluştururlar ve yeni deneyimleri ve ilişkileri vasıtasıyla fikirlerini ve hislerini kontrol ederler. Kendilerini ideallerindeki kimlikleri ile karşılaştırırlar ve başkalarının düşüncelerini bir ayna olarak kullanırlar (Dolgin, 2014). Ergenler, kendilerini tanıma sürecinde hem önemsedikleri bireylerin kişilik yapılarından, hem de onların kendi hakkındaki değerlendirmelerinden etkilenebilir.

Gençlik çağı benlik kavramının öne geçtiği bir dönemdir. Duygularını, bedenini inceler, nasıl bir kişi olduğunu, ne olmak istediğini düşünmeye başlar. Bunlar benlik

arayışının belirtileridir. Bu dönemde benlik kavramı sürekli iniş çıkış ve dalgalanma gösterir; çünkü ergen kendine yakışacak bir kimlik aramaktadır (Temel ve Aksoy, 2010). Ergenlik döneminde edinilen soyut düşünme becerisi ile benlik kavramı çok boyutlu sürekli kişilik özelliklerinin bütünleştirilerek soyutlamaların yapıldığı bir niteliğe kavuşur (Cihanoğlu, 2010).

Yaşamın ilk yıllarından itibaren benlik kavramı önemli rol oynamakla birlikte ergenlik dönemine gelindiğinde benlik özel bir ilgi konusu haline gelir. Rice'a göre bu durumun sebebi, ergenlik döneminde benliğin daha önemli olmasından değil, benlik kavramının bu dönemin problemi olmasındandır (Orbay, 1996). Benlik bilinci daha çocuklukta kazanılmıştır. Ergende bu bilinç sadece benliğini kendi gözünde kesinleştirmek için yeni araçlar kullandığı için değil, daha çok benliğin varoluş biçiminin daha örgütlü ve sonuçta daha açık hale geldiği için kesinleşmektedir (Origlia ve Ouillon, 1987). Benlik ergenlikte çok boyutlu nitelik kazanmakta ve netliğe kavuşmaktadır.

Benlik saygısı, ergenlik döneminde önem kazanan diğer bir kavramdır. Sullivan'a göre ergenlik başarılı bir uzlaşma ile sonlanırsa, birey bu dönemden her türlü koşula yetecek benlik saygısı edinerek çıkacaktır. Bu dönemde geliştirilen benlik saygısının düşük olması, daha sonraki yıllarda bireyin kendi benliğini kabul etmemesine sebep olabilmektedir. Bu durumda içe kapanma ya da saldırgan türde davranışlara yol açabilmektedir (Satılmış ve Seber, 1989). Ergenlik döneminde kazanılan benlik saygısının kalıcı olduğu söylenebilir. Bu yüzden benlik saygısına yönelik araştırmaların çoğu ergenlik döneminde yapılmaktadır.

Benlik saygısı ile gençlik dönemi arasında çift yönlü bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Ergenlik dönemindeki değişiklikler, gencin benlik saygısını etkilediği gibi, benlik saygısının bu döneme kadar olan durumu da gencin gelişimine etki etmektedir (Çuhadaroğlu, 1986).

Rosenberg'e göre, benlik saygısı, gencin ileriki yaşamında düşüncelerini duygularını ve davranışlarını belirleyen öznel yaşamını, yani kimlik çekirdeğini oluşturur (Çuhadaroğlu, 1986). Dolayısıyla ergenlik döneminde kazanılan kimlik duygusunun oluşumunda benlik saygısının etkili bir rolü vardır. Öz saygı o kadar önemlidir ki hayattaki bazı çok önemli başarılar öz saygı ile ilişkilidir (Dolgin, 2014). Kimlik kazanma sürecinin ayrılmaz bir gereği köklü bir öz değerlendirmenin

gerçekleşmesidir. Çoğu kez ergenler özlerini fazla önemsememekle suçlansa da, onları toplumla ilişkilendirecek gizil güçlerinin bulunması ile sonuçlanabilecek bu öz değerlendirme, uzun vadeli yaşamsal amaçlarının oluşturulması için son derece yararlıdır (Bühler, 1967; Akt: Thomas, 1987). Kişinin öz değerlendirmesi sonucu oluşan beğeni durumu yani benlik saygısının ergenlik döneminde olumsuz gelişimi psikolojik, fizyolojik duygusal birçok problemi beraberinde getirebilir ve yetişkinlik dönemini de etkileyebilir.

Olumlu bir benlik kavramı ve yüksek öz saygı insanın gelişim sürecinin istenilen sonuçlarıdır. Öz saygıları hiçbir zaman yeterince gelişmemiş bireyler bir dizi duygusal sağlık sorununa sahip olmaktadır. Ergenlikte depresyon, intihar girişimi, psikosomatik belirtiler, madde kullanımı, evlilik dışı gebelikler ve düşük öz saygı arasında sağlam bir bağlantı bulunmaktadır. Öz saygısı düşük olan bir genç bazen dünya ile yüzleşebilmek için başka biri gibi davranmaktadır. Bu, kendisini değersiz hisseden birinin, başkalarının onun değerli olduğunu düşünmelerini sağlamak için kullandığı savunma mekanizmasıdır (Dolgin, 2014). Benlik saygısı düşük bulunan gençlerin son beş yıl içinde gösterdikleri ruhsal belirtiler incelendiğinde, uykusuzluk, sinirlilik, iştahsızlık, baş ağrısı, kalp çarpıntısı, karabasan, tedirginlik gibi belirtileri daha yüksek oranda gösterdikleri saptanmıştır. Bu sonuç benlik saygısı ile ruhsal sağlık arasındaki yakın ilişkiyi ispatlamaktadır (Yörükoğlu, 2007).

Kulaksızoğlu'na (2006) göre ergenlik dönemindeki genç, tutum ve davranışlarını örnek alacağı, kendisini onlarla özdeşleştireceği uygun bireylere ihtiyaç duyar ergen için en etkili örnekler kendi anne ve babasıdır. Erkek çocuğun baba ile, kız çocuğun anne ile özdeşlik kurabilmesi gerekir. Anne ve babanın ev içi rollerindeki aksaklıklar ergenin uygun olmayan modelleri gözlemlemelerine yol açar, bu da ergenin gelişiminde aksamalara neden olabilir. Benlik saygısı yüksek olan ergenlerin anne baba arasındaki ilişki incelendiğinde ergenlerin anne babalarıyla daha yakın oldukları yani daha iyi geçindikleri bulunmuştur. Anne babası ile çatışması çok olan ergenlerin genel problemlerinin çok olduğu, anne babaların kız ergenlerle çatışmalarının erkek ergenlerle olan çatışmalarından daha az olduğu tespit edilmiştir (Kulaksızoğlu, 1989). Verschuren ve Marcoens (1999), aileleriyle güvenlik içinde yaşayan ergenlerin, güvenlik içinde yaşamayan yaşlılarına göre diğerlerini kabul edici davranışları daha çok sergilediklerini, daha olumlu psikososyal davranışlar gösterdiklerini, daha popüler olduklarını, daha az saldırgan davranışlar sergilediklerini, okulda yaşadıkları stresli ortamlardan daha az

etkilendiklerini, yüksek öz-saygıya sahip olduklarını, kendilerini olumlu olarak değerlendirdiklerini belirtmektedirler (Akt. Kulaksızoğlu, 2006).

Turnage (2004) anne-ergen ilişkisinin kalitesini ergenlerin öz saygıları açısından önemli bir faktör olarak görmektedir. Kendilerini annelerine yakın hissederek yaşça büyük genç kızlar kendilerine güvenli, zeki, mantıklı ve kontrollüdürler. Annelerine duygusal olarak uzak olan genç kızlar ise kendilerini isyankar, itkisel davranan, alıngan ve beceriksiz olarak algırlar. Bu bulgular anne ile özdeşimin benlik saygısını etkileme gücünü gösterir (Dolgin, 2014).

Ergen gelişimde babanın da rolü önemlidir. Geçmişte, anne ile olan ilişkilerin ergen psikolojisinde daha etkili olduğu farz edilirken, son yıllarda yapılan araştırmalarda durumun tam da böyle olmadığını göstermektedir. (Rohner ve Veneziano, 2001; Akt:Dolgin, 2014). Yavuzer'e (1996) göre babanın pasif ve ilgisiz olduğu aile ortamları çocuğun gelişimini etkilemektedir. Başarılı sosyal etkileşim, yeterli özgüven ve kendi kendini disipline etme gibi özelliklerin kazanılmasında başarılı bir baba modeliyle kurulan özdeşimin önemi tartışılmaz bir gerçektir (Ketterman, 1988). Fish ve Biller (1973) yaptıkları araştırma sonucunda baba ile olumlu ilişkiler içinde olan çocuğun sosyal gelişiminin daha iyi olduğu gözlenmiştir. Ergenlikle ebeveyn ilişkisinin araştırıldığı çalışmalarda anne kadar babanın da araştırmalara dâhil edilmesi daha kapsamlı sonuçları ortaya çıkarabilecektir.

Hem kendinden önceki dönemlerden etkilenen hem de kendinden sonraki dönemi etkileyebilen oluşumuyla ergenlik döneminde benlik saygısı kişiliğin çekirdeğini oluşturur, benlik saygısının yüksek olması ergeni sağlıklı ruhsal yapıya ulaştırırken; düşük olması ergeni duygusal, fiziksel, psikolojik açıdan olumsuz etkileyebilir. Benlik saygısının düşük ya da yüksek olmasını belirleyen en önemli unsurun ise ergenin her iki ebeveyni ile kurduğu ilişkinin kalitesi olduğu düşünülmektedir.

Halter (1993), Cooley'in kuramını temel alarak çocuklarda ve ergenlerde benlik saygısını etkileyen dört onay ve destek kaynağı belirlemiştir: Anne-baba, öğretmenler, sınıf arkadaşları ve yakın arkadaşlar. Yaptığı araştırmada, destek kaynaklarından en düşük seviyesine sahip olan ergenler en düşük özsaygıya, orta destek seviyesine sahip olanlar, orta derecede öz saygıya, en çok destek alanlar da en yüksek özsaygıya sahip olduklarını belirtmişlerdir (Akt: Doğru ve Peker, 2004).

Ergenlikte benlik saygısının düşük ya da yüksek olmasını etkileyebilecek diğer unsurlar sosyo-ekonomik durum, anne babanın eğitim düzeyi ve meslekleri, anne babanın kendi aralarındaki ilişkinin niteliği vb. olarak sayılabilir.

Anne baba arasındaki ilişkinin kalitesi, aile yaşamının kalitesini etkiler. Ailedeki yetişkin eşler arasındaki uyum ve tatmin açıkça istenebilir bir şeydir (Cummings ve Davies, 2010/2014). Çocuklar anne babaları arasındaki çatışmalara karşı yüksek düzeyde duyarlıdır ve ebeveyn anlaşmazlıklarının çocukların gelişimi üzerinde olumsuz etkilerine dair çok fazla delil bulunmaktadır (Grych ve Fincham, 1990). Anne baba anlaşmazlığı ergende iki olumsuz tepki oluşturur. Önce bir terk edilme duygusu, çünkü kendi problemlerine dalan anne babalar ergene en küçük bir ilgi göstermez. Sonra, geleneksel eğitimin o kadar övdüğü aileye özgü rol, uygulamada hiç bir şeye karşılık değildir. Bu durumun en sık görülen sonucu gencin olgunlaşmasına bir engellemedir. Gerçekten bireyin ergenlikte uğrayabileceği bütün çatışmalar, kişilik alanında bir gerileme mekanizması ile kendini gösteren böyle engellemeyle ortaya çıkar (Malrieu, 1987). Ebeveyn anlaşmazlığa maruz kalmanın büyük ve küçük çocuklara etkisi araştırıldığında büyük çocuklarda daha çok psikopatoloji görülebilir, bunun nedenin de yaşça daha büyük olmaları değil, ebeveyn anlaşmazlığına daha uzun süre katlanmaları sayılabilir (Cummings ve Davies, 2010/2014). Çocukların yaşları ilerledikçe ebeveyn anlaşmazlığı ile ilgili sorumluluğu içselleştirmeleri; suçluluk, kaygı, çaresizlik duygularının artması sonucu düşük benlik saygısı gelişebilir (Harter, 1985). Öyleyse ergenlik dönemindeki çocukların benlik saygısı gelişimleri ebeveynlerinin evlilik anlaşmazlıkları ile oldukça ilişkilidir. Evlilik anlaşmazlığı, evlilik ilişkisinin kalitesi denildiğinde de ilk akla gelen kavram evlilik uyumudur.

2.5. Evlilik Uyumu

Evlilik, kurumlaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği, "karı-koca" olarak birbirine bağlayan doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan toplumsal yönden "devletin" kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimidir. Eşlerin ve çocukların hak ve yükümlülükleri yasalarla olduğu kadar, toplumsal kurallar, gelenekler, inançlarla da belirlenmiştir (Özgüven, 2014). Evlilik, Birbirinden farklı ilgi, istek ve ihtiyaçlara sahip iki insanın birlikteliğini içeren bu sistem, bireyin gelişmesi ve kendini

gerçekleştirmesinde etkilidir (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Evlilik resmi, duygusal, davranışsal ve biyolojik yönleri olan bir sosyal sistemdir. Aile, en güçlü sevgilerimizi, nefretlerimizi yaşadığımız, en derin doyumlarımızı aldığımız, acı veren hayal kırıklıklarımızı yaşadığımız bir gruptur. Eşler ise çekirdek ailenin önemli alt sistemini oluşturmaktadır (Tutarel-Kışlak, 1999).

Öyleyse evlilik, kadın ve erkeğin özgür iradeleri ile birlikte yaşamak istemeleri doğrultusunda gerçekleşen, psikolojik, sosyolojik ve biyolojik işlevleri yerine getiren, toplumsal ve yasalarla onaylanan birlikteliktir.

İnsana özgü ilk toplumsallaşma davranışı olan evlilik sistemi, ilkel toplumlarda fiziksel hayatı sürdürmenin nedeni olarak görülmekteydi. Ancak ortaçağda, eş seçiminde aşk kavramı gündeme gelmiştir. Böylece, çağdaş toplumlarda evliliğin temel motivasyonları, fiziksel hayatı sürdürme, ekonomik güvenlik ve aşk olarak kendine yer bulmuştur (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Bir yaşam biçimi olarak evlilik olgusuna, çok farklı kültürlerde rastlanması, evliliğin toplumda çeşitli işlevleri yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır. Bu işlevler şu şekilde sıralanabilir: cinsel yaşamın sağlıklı olarak düzenlenmesi, soy çizgisinin, cinsiyet rollerinin ve iş bölümünün belirlenmesi, ekonomik üretim ve tüketim etkinliklerinin düzenlenmesi vb. gibi (Özgüven, 2014). Bu bağlamda evlilik, öğrenilmiş kültürel bir yapı ve sosyal yönlerinden dolayı insan için önemli bir doyum kaynağıdır (Sunbas, 2010).

Evliliği gerek evrensel, gerekse kültürel açıdan anlamaya çalışan bazı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar eşler arasındaki sevgi ve bağlılık konularına değinmiş, evlikteki mutluluk ve uyumun nelerden etkilendiği hakkında açıklamalarda bulunmuştur.

Öğrenme yaklaşımına göre sevgi ve bağlanma doğuştan var olmayıp koşullanmayla öğrenilir. Evlilikte de, eşlerin birbirine yönelik davranış ve algılamalarında geçmiş yaşamındaki öğrendikleri etkili olur. Sosyal alışveriş yaklaşımı, bütün ilişkileri, ödül, bedel, sonuç, karşılaştırma düzeyi ve diğer seçenekler için karşılaştırma düzeyi gibi kavramlarla açıklar. Yani evlilikten elde edilen fayda ödenen bedelden daha yüksekse kişi o ilişkiden memnundur; aksi durumda doyumsuzluk görülür. Bu yaklaşıma göre, başka bir ilişki ile kıyaslanma da evlilik doyumunu etkiler.

(Sunbas, 2010). Bu durumda kıyaslanan ilişki hayal edilen ilişkiyse ve bu ilişki ile bireyin mevcut ilişkisi arasında fark büyükse doyumsuzluk yaşaması muhtemeldir.

Bağlanma yaklaşımı anne ile kurulan ilk ilişkileri önemser. Bu yaklaşıma göre, ilk çocukluk yıllarındaki yakınlık arayışı ve anne ile kurulan güvenli ilişki bireyin yetişkin hayatındaki yakın ilişkilerine olumlu veya olumsuz olarak yansıtılmaktadır. Sevginin evrimi yaklaşımına göre, davranışların temelinde üç güdü vardır. İlki, eşe bağımlı olmanın altında korunma ihtiyacının olduğunu ileri sürer. Eşe bağlılık, ilk çocukluk yıllarında anne figürü tarafından korunma ihtiyacının bir devamıdır. İkinci temel güdü, eşlerin korunma ihtiyacı duydukları kadar birbirlerini koruma ihtiyacı da duymalarıdır. Bu da kadınların annelik güdüsüyle eşlerine yönelik koruyucu tavırlarını açıklamaktadır (Sunbas, 2010). Görüldüğü gibi bağlanma yaklaşımı da sevginin evrimi yaklaşımı da anne ile kurulan ilk ilişkilerin, bireyin yakın ilişkilerdeki durumunu belirlediğini ileri sürerler.

Üçüncü temel güdü ise cinselliktir. Kadınlar biyolojik yapıları ve işlevlerinden dolayı eş seçimi konusunda erkeklere göre daha dikkatlidirler Kültürel yaklaşımlar ise "batı" ve "doğu" kültürleri arasındaki farka dikkat çeker. Bu yaklaşıma göre batı toplumlarında eşi denetleyici ya da bağımlı davranışlar güvensizlik olarak algılanıp evlilikteki mutluluğu ve doyumunu olumsuz etkileyebilirken; doğu toplumlarında, sevgi gösterisi olarak algılanabilmekte ve evlilik ilişkisini olumlu yönde etkileyebilmektedir (Sunbas, 2010).

Bu yaklaşımlar doğrultusunda evlilik ilişkilerinde, karşılıklı çıkarlar söz konusudur, geçmiş yaşamda öğrenilenlerin büyük etkisi vardır, anne ile kurulan ilk ilişkilerin eşle devam ettirme isteği bulunur ve evlilik ilişkileri içinde bulunan kültürden etkilenir.

İnsan yaşamının "doğumdan" sonraki "ikinci" yaşam dönemi olarak kabul edilen "evlilik" erkek ve kadın için önemli, "aile"nin başlangıcı sayılan toplumsal ve kişisel bir olaydır. Evlilik görevi sevgi, saygı, paylaşma ve hoşgörü ile yürütülürse mutluluğun, başarı ile yürütülmez ise de mutsuzluğun başlıca kaynaklarından biri olabilmektedir (Özgüven, 2014). Evlilik insan yaşamındaki en önemli ilişkilerden biri olarak kabul edilir. Mutlu evliliklerin yaşamdan duyulan memnuniyeti arttırdığı, stres ve sağlık sorunlarına karşı koruyucu bir etkisinin olduğu, mutsuz evliliklerin ise psikolojik ve fiziksel iyilik hali üzerinde zedeleyici etkilerinin olduğu bilinmektedir (Curun, 2010).

Evlilik ilişkilerinin niteliği ile ilgili yapılan araştırmalarda, evlilikte mutluluk, tatmin veya doyum kavramları evlilikte uyum kavramı ile birlikte kullanılmıştır. Ancak daha sonra aralarındaki farklar netleştirilmiş ve farklı kavramlar olarak ele alınmıştır.

Evlilik doyumunu, bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısıdır (Tezer, 1996). Eşlerden çok bireyin algısını içeren evlilik doyumunu, bireylerin evlilik ilişkilerinin tüm yönlerinde hissettikleri öznel mutluluk ve hoşnutluktur (Hawkins, 1968). Evlilikteki mutluluk kavramı, bireyin evliliği hakkındaki doyum hissidir. Kişinin hem evlilik hakkındaki genel duygularını, hem ilişkisinin belirli yönleri hakkındaki duyguları içerir (Yılmaz, 2001). Evlilik uyumu ise, bir evliliğin zorunlu ve gönüllü niteliklerinin bir dengeye ulaşmasıdır (Tutarel-Kışlak, 1999). Başka bir ifadeyle evlilik uyumu, çiftin mutluluğunun, bağlılığının, ortak kararlılığının ve eşler arası duygusal ifadenin bir toplamı olarak görülmektedir. Eşler ilişkilerinde kendilerini ne kadar mutlu, birbirine bağlı, ortak karar verme yetisine sahip hissederse ve duygusal açıdan eşlerine kendilerine ifade edebilirlerse, evlilik uyumları da o kadar yüksek olur (Solmuş, 2011).

Evlilik uyumu, evlilik doyumunu ve mutluluk kavramlarını da içeren daha üst bir kavramdır. Evlilikte uyumu yakalamış çiftlerin evlilikte mutluluğu ve doyumunu da yakalamış olduğu söylenebilir.

Eşler arasındaki uyumun ölçümüne ilişkin, araştırmalarda farklı yaklaşımlar ve yer almıştır. Bazı araştırmacılar, eşler arasındaki uyumu ölçerken eşlerin evlilikleri hakkında nasıl hissettikleri ile ilgilenmiş ve eşler arasındaki uyumun belirleyicileri olarak eşlerin evlilik doyumunu ya da mutluluğuna ilişkin bizzat kendilerinden aldıkları bilgileri kullanmışlardır(Locke ve Wallace, 1959; Akt: Yılmaz, 2001). Bazı araştırmalar ise eşler arasındaki uyumu, eşlerin ayrı ayrı duygular ı olarak değil de, eşler arasındaki ilişkinin bir özelliği olarak değerlendirmişlerdir. Anılan araştırmacılar eşler arasındaki uyumu ölçerken iletişim ve çatışma gibi ilişkiyi içeren özellikleri kullanmışlardır (Spainer, 1976; Akt: Yılmaz, 2001).

Sosyal rollerdeki karmaşalar göz önüne alındığında hiçbir evlilik tamamen uyumsuz ya da tamamen uyumlu olarak adlandırılmaz. Çok uyumlu olarak tanımlanan çiftlerde bile bazen çatışmalar ve anlaşmazlıklar olabilir. Tam tersi de düşünülebilir. Yani uyumsuz olarak tanımlanan ve boşanma ile sonuçlanan evliliklerde bile eşler arasındaki bazı konularda uyum görülebilir. Dolayısıyla evlilik basitçe iki kişinin

toplamı değildir, etkileşen iki kişiliğin birliğidir. Evlilikte uyum, evliliğin devamlılığını ve sürekliliğini sağlamak ve korumak noktasında bu kadar önemli bir konu olduğuna göre bir evliliği uyumlu veya uyumsuz yapan unsurları ortaya koymak araştırmacılar için en kritik noktalardan biridir. Bu hususta kişinin çevresiyle olan iletişimin şekli, özellikle de çatışma anında bununla nasıl baş ettiği en önemli kriterlerdendir (Özen, 2010).

Çatışma konusunda akla genellikle olumsuz sonuçlar gelir. Oysaki sağlıklı bir ilişkide bir miktar çatışma olması gerekir. Çatışma, ilişkiye hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar getirir. Eğer fazla çatışmalı bir ilişki sürdürülüyorsa, çiftlerin benlik saygıları düşebilir ve taraflar arasındaki farklılıklar artabilir. Bununla birlikte çatışmanın olumlu sonuçları da olabilir. Çatışmayı iyi yönetme becerisi olan çiftlerin ilişki uyumları, ilişki kaliteleri ve aralarındaki yakınlık artabilir. Bu yönden bakıldığında, çatışma, ilişkiyi bozmak yerine; güçlendirebilir (Öngider, 2010). Bu durumda çatışmalı evlilikler uyumsuz, çatışmasız evliliklerde tamamen uyumlu diyemeyiz. Çatışmayı yönetme biçimi, çatışmanın boyutu da evlilik uyumunda etkilidir.

Özgüven (2014), evlilik ilişkilerinde eşler arasında problem olabilecek belli başlı temel konu ve alanları şu başlıklar altında toplamıştır: Aşkın anlamı ve niteliği, empatik anlayış, iletişim ve etkileşim, cinsel ilişki sorunları, cinsiyet rolleri, eşlerin kişilik bozuklukları ve zararlı alışkanlıkları, eşlerin genel sağlık durumları, gelirdeki değişimler ve işsizlik, özürli çocuğa sahip olma, çocuk yapamama, evlilik dışı ilişkiler, geçici ayrılıklar ve birleşme, davranışlarda açık ve dürüst olmama, kültürel değişim ve gelişim sorunları, çocukların aileden ayrılması, eşlerin yaşlılık dönemi, çocuk yetiştirme tarzları, eğitimi ve disiplini, eşlerin yakınları, farklı dini inançlar, dünya görüşü, değer yargıları.

Moslow (1954) ise evlilikte uyumsuzluğun en sık karşılaşılan sebeplerinin aşk gereksiniminin, duygunun, aidiyetin ortaya koyulmasının olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca yakınlık gereksinimi ile otonominin birbiriyle çatıştığını belirterek, otonominin sevgiden ve diğerlerine saygıdan bağımsız olduğunu öne sürmüştür.

Özgüven (2014), evlilikte uyumun ve mutluluğun sürekliliğini sağlamaya ilişkin temel ilkeleri şu şekilde sıralamıştır: Saydam olma, duyguları paylaşma, eşin duygularını anlamaya çalışma, duygu ve sorunları su yüzüne çıkarma, sevgi ve şefkatle bonkör olma, hoşlandıklarını ve hoşlanmadıklarını belirtme, aile olduğunu unutmama,

karar ve sorumlulukları paylaşma, kendi anne-babalarını ihmal etmeme, gerçekçi olma, cinsel yaşamı canlı tutma, sosyal ilişkiyi ihmal etmeme, aile bütçesinin içinde olma.

Görüldüğü gibi eşler arasındaki uyumun sürekliliğini sağlamak birçok unsura bağlıdır. Bunun sebebi birbirinden farklı geçmişlere sahip ve farklı karakterli iki insanın bir olma çabasının zorluğundan kaynaklanabilir.

2.6. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler

Evlilik uyumunu etkileyen etmenler olarak; anne-baba evliliğinin mutluluk derecesi, tanışma ve nişanlılık süresinin uzunluğu, cinsiyete bağlı rollerde yetiştirme derecesi, evliliğin arkadaşlar ve aile bireyleri tarafından onaylanma derecesinin yüksekliği, nişanlılık ve evliliğin ilk yıllarında çiftlerin birbirine uyum sağlayabilmesi, etnik veya dini geçmişin ortaklığı, toplumsal statü ve eğitim düzeyinin yüksekliği, evlenme yaşı, çocukluk sırasında anne baba ile iyi ilişkiler içinde olmak gibi nitelik ve durumlar görülmektedir (Özgüven, 2001).

Çiftlerin evlilik uyumunu yakalayabilmeleri ailenin yapısı, eşlerin evlenme biçimi ve evlilikte geçirilen süreden etkilenebilmektedir. Geniş aile yapısında özellikle kayınvalide ve kayınpeder evliliklerde sorun kaynağı olarak görülebilir. Anne babaların çocuklarının evlilikleri üzerindeki olumsuz etkisi çiftin evlilik yılının ilerlemesiyle azalmaktadır (Özbey, 2012). Ayrıca çiftlerin ebeveynlerinin sağlık sorunları, evlilik kalitesi, uyumu, çatışması, doyumu, ayrılık ve boşanma deneyimleri, öz ya da üvey anne-baba oluşu; eş seçiminden ilişkideki bir takım olaylarda nasıl tavır alacağını belirler. Bazı ilişkileri ya da ilişki içinde bazı davranışları ebeveynlerden edinilen deneyimlerin, öğrenilenlerin tekrarı, yeniden yaşanması olarak düşünmek mümkündür. Örneğin, erkek çocuklar babalarını rol model olarak alırlar, babanın anneye şiddet uygulamasını ve annenin de bunu sineye çekmesini, gerektiğinde kadınların şiddet uygulayarak susturulabileceği yönünde ipucu olarak görebilir. Aynı çocuğun gelecekte kendi ilişkisinde de gerektiğinde şiddet göstereceğinin, böyle bir yatkınlığının olacağını belirtisi olarak düşünülebilir (Solmuş, 2011). Bu durum evlilik ilişkilerini açıklayan öğrenme kuramı ile paralel bir görüştür. Çocuk ailesinde öğrendiği davranışları evlenince kendi ailesine uygulayabilir. O zaman özdeşim modeli olan anne baba çocuğun kişiliğinin oluşmasında, karakterinin biçimlenmesinde ve benlik

saygısının gelişmesinde etkili olabilir. Anne baba birbiriyle ilişkilerinde hoşgörülü, sevgi ve saygı içindeyse çocuk bunu gözlemleyebilir ve öğrenebilir ve hatta kendi öğrendiklerini eşine yansıtabilir. Dolayısıyla ebeveynin evlilik uyumu sadece çocuğun o anki psikolojik durumunu değil aynı zamanda yetişkinlik döneminde evlilik uyumunu da etkileyebilecektir. Evlilik uyumu bu kadar geniş alanı etkiliyorsa evlilik ilişkisini geliştirmeye yönelik programlara ve araştırmalara daha çok ihtiyaç vardır.

Evlikte ve yakın ilişkilerde tarafların kişilik özellikleri evlilikte uyumu ve mutluluğu etkilemektedir. Her ilişki onu oluşturan iki farklı kişinin, "dünyanın", etkileşiminin sonucudur. Farklı kişilik yapılarına sahip olmak bir çatışma durumunda tarafların nasıl bir pozisyon alacaklarını, çatışmayla nasıl başa çıkacaklarını, çözüme kavuşturacaklarını; hatta çözüm için bir adım atıp atmayacaklarını bile belirler (Solmuş, 2011). Özellikle eşlerin hem sosyal etkileşimlerinde hem de birbirleri ile olan ilişkilerinde, önemli bir bireysel özellik olarak nitelendirilen olumlu bakış açısı geliştirmeleri, kendilerinin ve eşlerinin evlilik uyumlarına olumlu katkı sağlamaktadır. Böyle bir özelliği olan kişi, eşinin ihtiyaç, istek ve ilgilerini anlar ve onun hakkında daha çok bilgiye sahip olduğu için, durumu yeniden değerlendirip, davranışlarında gerekli değişiklikleri yaparak evlilik uyumuna katkıda bulunur (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Yine kişilik özelliklerine benzer şekilde, tarafların kendilerine ne kadar saygı duydukları, kendilerine bir ilişkiyi olumlu bir biçimde sürdürebilme konusunda ne kadar güvendikleri ve kendilerini ne kadar yeterli hissettikleri ilişki üzerinde kritik rol oynar. Örneğin, kendine güveni ve saygısı düşük birey, tamamen bilinçdışı bir biçimde bile olsa kendisi gibi bir eş arar, böyle bir eş ona çekici gelir; çünkü her şeyden önce, o kendisi gibidir (Solmuş, 2011).

Evlilik uyumunda, eşlerin birbirinden beklentilerinin de etkili olduğu öne sürülmektedir. Özellikle ilk yıllarda çiftlerin evlilikte gerçekçi olmayan beklentileri, düş kırıklığı ve çatışmalara yol açmakta, bu da evliliğin çoğu kez boşanma ile sonuçlanmasına neden olmaktadır (Onur, 1991). Bu doğrultuda evliliğin ilk yıllarında evlilik uyumunun düşmesi beklenir. Beklentiler noktasında uzlaşmaya gidildiğinde evlilik uyumunda da yükselme gerçekleşebilir.

Tarafların kronik psikolojik ya da fiziksel sağlık sorununa sahip olması ilişkiye yön verebilir. Örneğin, meme kanseri tanısıyla tedavi gören ve her iki göğsü de alınan

bir kadın eşi ne düşünürse düşünsün o, çekiciliğini kaybettiğini düşünecektir ki bu cinsel performansını etkileyecektir. Ya da fiziksel engelli bir eşin bakımı diğer taraf için aşırı yorucu ve tüketici bir hal alabilir bu da evlilik doyumunu düşürebilir (Solmuş, 2011).

Kadın ve erkeğin evlilik uyumunu etkilediği varsayımıyla yaş ve evlilik yılı değişkenleri araştırmalarda ele alınmıştır. Gerek yaş gerekse evlilik yılı değişkenleri ile evlilik uyumu arasında tutarlı sonuçların elde edilemediği görülmektedir. Süataç'ın (2010), ve Aktaş'ın (2009) araştırmalarında yaş ilerleyince evlilik uyumunun düştüğü saptanmıştır. Düzgün'nün (2009), Fışıloğlu'nun (1992), Tutarel- Kışlak ve Çubukça'nın (2000), Turanlı'nın (2010), Hoşgör'ün (2013), Hamamcı'nın (2005), Çınar'ın (2008), Akbaş'ın (2008), B.T.Çetin'nin (2010), Yeşiltepe'nin (2011) ve Yıldız'ın (2012) araştırmalarında ise yaş değişkenine göre evlilik uyum puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Blum ve Mehrabian'in (1989), Bir- Aktürk'ün (2006), Tutarel-Kışlak ve Göztepe'nin (2012), Akar'ın (2005), Ergin'in (2008), Fışıloğlu'nun (2001), Hamamcı'nın (2005), Tutarel- Kışlak ve Çubukça'nın (2002), Soyer'in (2006) ve Çavuşoğlu'nun (2011) araştırmalarında evlilik yılına göre annenin evlilik uyum puanları arasında anlamlı fark yoktur. Guilford ve Bengston'un (1979) ve Fidanoğlu'nun (2007) çalışmalarında evlilik yılı arttıkça çiftlerin evlilik uyumlarının da arttığı tespit edilmiştir. Yıldız'ın (2012), Süataç'ın (2010) ve Ergin (2008)'nin araştırmalarında ise evlilik yılı arttıkça çiftlerin evlilik uyumunun düştüğü saptanmıştır. Yaş ve evlilik yılı değişkenlerine dair farklı sonuçların ortaya çıkması evlilik uyumunun dar kapsamda ele alınıyor olmasından kaynaklanabilir.

Evlilik uyumu aile yaşam döngüsünün evrelerinde dalgalanmalar gösterebilir. Aile yaşam döngüsü, bireyin çocukluğundan yaşlılık sürecinin sonuna değin geçirdiği tüm bilişsel, duygusal ve fizyolojik evrelere denir (Güney, 2010). Duvall (1977) Aile Yaşam Döngüsü Modeli'ni sekiz evre olarak belirlemiş, her evreyi çocukların yaşlarına göre ayırmıştır: Çocuksuz evli çiftler, bebek bakan aile, okul öncesi çocuğu olan aile, okul çağı çocuğu olan aile, genç çocuğu olan aile, ayrılma merkezli aile, orta yaş ebeveyni ailesi, yaşlı üyelerden oluşan aile. Aile yaşam döngüsü ve evlilik uyumuyla ilgili çalışmalar uyumun on yıldan sonra azaldığını göstermiştir. Aile yaşam döngüsü evrelerinde uyumun seviyesi; genç çocuk varlığı (Luckey, 1966), ayrılma (Paris ve Luckey, 1966), boş yuva (Gurin ve diğ., 1960) ya da emeklilik (Blood ve Wolfe, 1960) evreleriyle bağlantılı olarak düştüğü görülür (Akt: Demiray, 2006).

Kadınlarda menopoz, erkeklerde andropoz dönemi çiftlerin evlilik uyumunu etkilemektedir. Bayraktar ve Uçanok (2002), menopoz dönemindeki kadınların bu döneme ilişkin şikayetleri ile baş etmede, evliliklerinin ve eşleriyle olan ilişkilerinin oldukça önemli bir rol oynadığını belirtir. Çoban, Nehir, Demirci, Öz Başaran ve İnceboz (2008), araştırmalarında uyumlu evlilik ilişkisi olan kadınların uyumsuz evlilik ilişkisine sahip olanlara göre menopoza ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğunu tespit etmiştir. Orta yaş geçişi, Levinson'un yaşam yapısında iki kararlı dönem arasında yer almakta, erkek 40 yaşındayken ortaya çıkmakta ve gelişimsel bir geçiş dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu geçiş, erkeğin hayat adına başarılı ya da başarısız olmasına bakmaksızın gerçekleşmektedir. Erkek son derede başarılı olsa da yine hayatında bir boşluk ya da dilinde acı bir tat bulunmaktadır. Eğer başarısızsa, bu durumda kendini aşamamanın sıkıntısını yaşamaktadır. İnsan genel olarak, “şimdi elimde ne var?” sorusuyla “gerçekten hedeflediğim nedir?” sorusu arasında bocalayıp durmaktadır (Onur, 2008). Orta yaş krizi yaşayan erkeklerin evliliği ile ilgili sorgulamaya girmeleri değiştiremeyeceği şeyleri fark ederek evliliği ile ilgili hayal kırıklıkları yaşaması burada sağlayamadığı mutluluğu farklı alanlarda gidermeye çalışmaları, arayış içine girmeleri ve dışa yönelmeleri evlilik uyum puanlarını düşürebilir

Sınırlar ve sınırların korunması hususu da evlilik uyumunu etkileyen etmenler arasındadır. Her ilişki de kişinin kendisine ait olmasını istediği, kendisiyle paylaştığı alanlar olabilecektir. Hiçbir ilişkide bir tarafın diğerinin kişilik alanını tamamen ihlal etmemesi ya da diğer tarafın böyle algılanmasını sağlayacak bir davranışta bulunmaması gerekir. Bu sınır bilinci, ilişkinin kalitesini ve eşlerin mutluluğunu daha da arttıracaktır (Solmuş, 2011).

Uyumlu bir evliliğin ön koşullarından birisi de sağlıklı iletişimdir. Eşler arasındaki iletişim sorunlarını çözmeden uyumlu bir evlilik sürdürmek zordur. Eşlerin birbirine açılma, birlikte olma, düşünce alışverişi davranışı olan iletişim, evlilik yaşamının kalitesini belirler (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Eşler arasındaki iletişim becerilerini artırmak, tüm sorunları açıkça tartışmak, anlayış ve hoşgörü ile çözüm arayışı içine girmek uyumsuzlukları azaltmanın uygun bir yöntemi olarak görülmektedir (Özgüven, 2001).

Evlilik ilişkilerinde nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri de araştırmalar kapsamındadır. Eşin herhangi bir zamanda gösterdiği davranışa ilişkin nedensel açıklamalar yani bu davranışı neye dayanarak yaptığına ilişkin atıflar evlilik uyumu, işlevi, doyumunu üzerinde etkilidir (Solmuş, 2011).

Cinsiyet değişkeni, evlilik uyumu üzerinde etkili olabileceği dūřünülp çalışmalar kapsamına alınan bir başka etmendir. Evlilik uyumunu cinsiyet açısından inceleyen araştırmalarda üç farklı bulgu elde edildiği görülmektedir. Blum ve Mehrabian'ın (1999), Fışıloğlu'nun (1992), elik'in (2003), Gürsoy'un (2004), N.Güven'nin (2005), Polat'ın (2006), Demiray'ın (2006), Fidanođlu'un (2007), Aktař'ın (2009), Süataç'ın (2010), Yeřiltepe'nin (2011), Yıldız'ın (2012) ve Höřgör'ün (2013) alışmalarında araştırma bulgusundaki gibi cinsiyet değişkeni evlilik uyumu ile anlamlı sonuç vermemiştir. Klinetob ve Smith'in (1996), Guzman'nın (1996), şener'in (2002) ve Akar'ın (2005) araştırmalarında ise erkeklerin evlilik uyum puanları kadınların evlilik uyum puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Kadınların evlilik uyum puanları erkeklerin evlilik uyum puanlarından yüksek bulan araştırmalar da mevcuttur (Fışıloğlu ve Demir, 2000; Zeifmann ve Hazan, 2000; Tutarel- Kışlak, 1995).

Bununla birlikte, geleneksel ve modern cinsiyet rolleri, cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve beklentiler, evlilik uyumunu etkileyebilmektedir. McGovern ve Meyers (2002), cinsiyet rollerine ilişkin tutumla evlilik uyumu arasında ilişki bulunduğunu belirtmektedir. Cinsiyet rollerindeki değişimler de, evliliğe ilişkin tutumları etkilemiştir. "Koca ekmek kazanır, kadın eve ve çocuğa bakar" görüşü günümüzde azalmaya başlamıştır (Akt: Düzgün, 2009). Cinsiyet rollerini gün geçtikçe androjen rollere kaymaktadır. Özellikle kadın ve erkeğin ikisinin de çalıştığı evliliklerde rollerin eşitlikçi cinsiyet rollerine dönüşmesiyle birlikte geleneksel bakış açısından kaynaklı toplumsal cinsiyet rollerinin evliliklerde pek fazla önemli bir yere sahip olmaması söz konusu olabilir (Yeşiltepe, 2011). O zaman evlilik uyumu cinsiyetin kendisinden değil o cinsiyete atfedilen anlamdan etkilenmektedir denilebilir. Sosyal yaşam içinde kadın ve erkeğin değeri eşitlenmişse evlilik uyumundaki cinsiyet farklılığı oluşmayabilir.

Farklı dinsel tutumlara, politik inançlara, meslek gruplarına, eğitim ve gelir düzeyine sahip olmak da ilişki üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etki yapabilmektedir. Alanyazın incelendiğinde eğitim düzeyine göre evlilik uyumu arasında farklı bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Turanlı'nın (2010), Hamamcı'nın (2005), Akar'ın (2005),

Süataç'ın (2010), Tutarel-Kışlak ve Göztepe'nin (2012) ve Aktaş'ın (2009) çalışmalarında da evlilik uyumu ve eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Blum ve Mehrabian (1989), Dökmen ve Tokgöz (2002), Abalı (2006), Fışıloğlu (1992), Şener (2002), Hoşgör (2013), Yaşar (2009), ve Yıldız (2012) ise araştırmalarında eğitim seviyesi arttıkça evlilik uyumunu da yükseldiğini tespit etmişlerdir.

Eşlerin eğitim seviyesinin eşit olması, evlilikteki başarı şansını artırmaktadır (Carrere, Buehlman, Gottman ve Coan, 2000). Bununla birlikte genel olarak insanlar özellikle eğitim seviyesi denk kişiler ile evlenmeyi tercih etmektedir (Lyngstad 2004). Antill'e (1983) göre birçok araştırmada kişilerin eğitim, sosyo ekonomik düzey, ırk, yaş, kültür, tutumlar, fizik, fiziksel görünüş açısından benzer bireylerle evlenme eğiliminde olduğu bulunmuştur (Akt: Curun, 2006). Aynı meslek grubundan olmak gibi benzer tutumlara sahip olmak eşlerin birbirini daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Örneğin, her iki tarafında hekim olduğu bir ilişkide gece nöbetlerinin sorun edilmemesi gibi (Solmuş, 2011). Öyleyse eğitim seviyeleri hususundaki denklik, eğitim düzeyinin evlilik uyumu üzerindeki etkisini zayıflatabilir.

Gelir düzeyindeki düşüklük, işin yitirilmesi gibi durumlar evlilik ilişkilerini önemli düzeyde etkileyen faktörlerden bir diğeridir. Alanyazın incelendiğinde evlilik uyumu ve ekonomik düzeye ilişkin bulguları üç grupta toplamak mümkündür. Evlilik uyumu ve ekonomik düzey arasında anlamlı farklılık olmadığını saptayanlar (Süataç, 2010; Aktaş, 2009; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012), gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun da arttığını tespit edenler (Filsinger ve Wilson, 1984; Işıloğlu, 2006; Hoşgör, 2013; Şener, 2002; Yıldırım, 1993) ve gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun düştüğünü bulanlar (Hasta, 1996; Blum ve Mehrabian, 1999). Araştırmalarda bu kadar farklı bulguların ortaya çıkması farklı örneklem grupları ile çalışılmış olması ve bireylerin evlilik ile ilgili beklentilerinden kaynaklanabilir. Ailedeki gelir düzensizleştikçe, evlilikteki çatışmaların artma, boşanma riski ortaya çıkmaktadır (Giddens 2000). Çeşitli nedenlerle ailenin alışılmış olan gelir düzeyinin fazlaca düşmesi, ailenin alışkanlıklarını ve düzenini bozar, evlilik ilişkilerinde bunalıma neden olabilir. Özellikle ailenin maddi gereksinimlerini karşılamakla yükümlü kişinin herhangi bir nedenle işsiz kalması ailede üzüntüye, umutsuzluğa, cesaretsizliğe ve güvensizliğe yol açar. Aile bireylerinin çalıştıkları işin durumu ve işteki başarı ve başarısızlık da evlilik ilişkilerine yansiyabilir. İşteki güvensizlik, çalışma saatlerinin uygunsuzluğu, işin kişiler üzerindeki baskı ve

yorgunluğu, eşin ailesine yeterli zaman ayıramaması, ilgi gösterememesi gibi sorunlar olabilir (Özguven, 2014). Ayrıca düşük sosyo-ekonomik düzeyde yaşayan kişiler evliliklerinde sevgilerini göstermeye daha az eğilimli olabilmektedir. Bu durum ise evlilikteki uyumu olumsuz biçimde etkilemektedir (Amato ve Previti 2003).

Bu özelliklere ek olarak, alanyazında hamilelik ve doğum yaşantılarının, çocuk bakımı ve ev işlerinin paylaşımı konusundaki anlaşmazlıkların, güç çatışmalarının, sigara, alkol ve madde kullanımı ve bağımlılığının, istismar ve şiddetin, kıskançlığın ve aldatma/aldatılmanın, eşlerin önceki evliliklerinden kaynaklanan sorunların, eşlerin sosyal ilişki ağlarının ve sosyal destek kaynaklarının kişisel alışkanlık ve önceliklerin de ilişki kalitesi, uyum ve doyumla ilişkisi olabileceği düşünülp araştırılmıştır.

2.7. Benlik Saygısı ve Evlilik Uyumu İle İlgili Araştırmalar

2.7.1. Benlik Saygısı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Cinsiyete göre benlik saygısının farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen araştırmalarda değişik sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Coopersmith (1959), 10-12 yaş aralığında, 102 öğrenci ile yapmış olduğu araştırmasında Coopersmith Benlik Saygısı Envanterini kullanmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Piers-Harris (1964), üçüncü, altıncı ve onuncu sınıfta okuyan toplam 363 öğrenci ile yapmış olduğu araştırmasında Piers- Harris Çocuklarda Öz Kavramı Ölçeğini kullanmıştır. Araştırmasında benlik saygısı açısından cinsiyetler arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır.

Drummand, McIntire ve Ryan (1977), çalışmasında Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeğini kullanılmıştır. 296 erkek, 295 kız toplam 591 öğrenci ile yapmış oldukları araştırmada dördüncü ve altıncı sınıf öğrencileri ile yedinci ve onikinci sınıf öğrencilerinin eve ilişkin benlik saygısı puanlarında kızların daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Toplam, genel, sosyal, akademik benlik saygısı puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Ullman ve Tatar'ın (2001) İsraili ergen göçmenlerin psikolojik uyumlarının incelendiği çalışmasında ergenlerin, yaşam memnuniyeti, öz kavramı ve benlik saygısı

araştırılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin benlik saygısı kızlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Wu ve Smith (1997) tarafından dördüncü ve altıncı sınıfta okuyan çocuklarla yapılan bir çalışmada benlik saygısının alt boyutları incelenmiştir. Cinsiyetler arasındaki farklılık davranışsal temasta kızlar lehine, atletik yeterlilikte erkekler lehine bulunmuştur. Eğitsel yeterlilik, sosyal yeterlilik, fiziksel algı ve global kendilik değeri boyutlarında cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Quatman ve Watson'un (2001) sekiz, on ve onikinci sınıf öğrencileri ile çalıştıkları araştırmada cinsiyete göre benlik saygısı sekiz alanda incelenmiştir. Genel benlik saygısı ve ev-aile benlik saygısı erkelerde daha yüksek bulunurken; akran popülaritesi ve akademik yetkinlik alanında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Block, W. Robins (1993), kız ve erkek ergenlerde, ilk ergenlikten (14) - son ergenliğe (18) ve yetişkinliğe (23) geçişte benlik saygısındaki değişimi incelemek için uzun süreli çalışma yapmışlardır. Çalışmaya 44 kız, 44 erkek dahil edilmiştir. Ölçek olarak; Benlik Tanımlama Testi (The Self – Descriptive Q- set) ve Kaliforniya Yetişkin Testi (Encoding Observe Descriptions with The California Adult Q-Set) uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda; 14 ile 23 yaşları arasında erkeklerin benlik saygılarının arttığı, kızların benlik saygılarının azaldığı görülmüştür. Yüksek benlik saygısıyla ilişkilendirilmiş olan kişisel özelliklerin iki cins içinde aynı olduğu görülmüştür. Bunun yanında erkeklerin, kızlara göre daha erken özerkliğe sahip oldukları, bu durumun, sosyalleşme ve benlik saygısının farklılaşmasına sebep olduğu tespit edilmiştir.

Benlik saygısının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği araştırmalarda benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Baldwin ve Hoffman (2002), ergenlik döneminden, yetişkinliğe kadar olan benlik saygısı ve kişilik değişimlerini inceledikleri çalışmada; Büyüme Eğrisi Analizi, Rosenberg Özsaygı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; ergenlikte benlik saygısının değişken olduğu ve yasin benlik saygısı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca ergenlerdeki benlik saygısındaki değişmelerin, yaşanan olaylar ve aile birlikteliklerinin değişmesiyle ilişkili olduğu görülmüştür. Bu süreçlerin kız ve erkeklerde farklı olduğu bulunmuştur. Ayrıca kızların benlik saygısının, erkeklere göre stresli olaylarda değişmeye daha duyarlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Mc Carthy ve Hoge (1982), ergenlerde benlik saygısı üzerinde yaş etkilerini belirlemek için 2000 kişilik bir örneklem grubuna Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği uygulamışlardır. Araştırmanın sonucunda ergenlerin yaşları ilerledikçe benlik saygılarının da arttığını görülmüştür.

Mullis, Mullis ve Normanin (1992) ergenlerin lise dönemi boyunca benlik saygısı düzeyini 14-19 yaşlarındaki 270 kişilik bir örneklem grubunda incelemiş ve yaşın doğrudan benlik saygısıyla ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği'nin kullanıldığı araştırmada düşünsel gelişimin yaşla birlikte artmasının benlik saygısındaki artışa paralel gittiği belirtilmiştir. En kritik dönemin ortaokuldan liseye geçiş dönemi olduğu öne sürülmüştür. Çalışmada cinsiyet değişkeninin benlik saygısı kavramında önemli rol oynamadığı; ancak ailenin gelir durumu, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyin önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Aile ilişkilerinin, aile işlevinin araştırıldığı araştırmalarda olumlu aile ortamı ve olumlu aile ilişkilerinin benlik saygısı gelişimi ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Long (1986) tarafından üniversite öğrencilerinin katılımıyla yapılan bir araştırmada, aile yapısının ve anne babanın anlaşmazlığının benlik saygısı üzerinde etkileri incelenmiştir. Bulgular, ebeveynlerin mutluluğuyla gençlerin benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ancak benlik saygısı ile aile yapısı arasında ilişki bulunamamıştır. Örneklem daha sonra üç gruba bölünmüştür. Anne babaları bir arada fakat mutsuz olan grup, mutlu ve anne babaları bir arada olan gruptan anlamlı derecede düşük benlik saygısı gösterirken, anne babaları ayrılmış grup ikisinin arasında yer almıştır.

Ergen kızlarda cinsel gelişim düzeyi, anne ve babayla ilişkiler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen Lackovic, Dekovic ve Opacic (1994), araştırmalarında sekizinci sınıfta okuyan 178 kız öğrenciye Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri'nin kısa formunu uygulamışlardır. Sonuçlar, araştırmadan altı ay önce ilk olarak adet görmüş olan kızların benlik saygılarının 13 ay veya daha fazla zamandan beri adet gören kızlardan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Benlik saygısının esas yordayıcısının ise ergen kızların anneleriyle kurmuş oldukları iletişimin niteliği olduğu belirtilmiştir. Bu sonuç, erken veya orta ergenlik döneminde aynı cinsteki ebeveynle kurulan kaliteli bir iletişimin benlik saygısının gelişiminde özellikle çok önemli olduğunu göstermektedir.

Clark-Lempers, Ho ve Lampers (1995), ekonomik zorluk, aile ilişkileri ve ergenlerin benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma (189'u erkek, 198'i kız) toplam 387, altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Araştırmada; anne-babalara ekonomik ifade anketinden (Economic Strain Questionnaire) alınan sorular, ebeveyn ergen ilişkisini ölçmek için ise İlişki Ağı Envanteri'nden (Network of Relationship Inventory) alınan sorular sorulmuştur. Aile mutluluğu, Çiftler uyum ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı envanteri uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda; ekonomik sıkıntının ergenin benlik saygısı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu ve ekonomik sıkıntının ebeveynlerin evlilik ilişkilerini zayıflattığı, ebeveynlerin ergenlere verdiği duygusal desteği azalttığını, bu durumun ergenlerin benlik saygısını olumsuz etkilediği görülmüştür..

Bagley, Bertrand, Bolitho, Mallick (2001), ailenin ergen benlik saygısı üzerindeki etkilerini ve aile işlevi üzerinde farklı ergen-ebeveyn görüşlerini incelediği çalışmada; Kanada'da, yaşları 12 ile 19 arasındaki 119 ergen ve ebeveynlerini, Güney ve Kuzey İngiltere'de ise 30 ergen ve ebeveynlerini dahil etmiştir. Çalışmada, Aile Değerlendirme Ölçeği (Mc Master Family Assessment Device), Rosenberg Özsaygı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; olumsuz aile ortamlarının çocukların benlik saygısını olumsuz etkilediği, aile işlevi üzerinde ergen ve ebeveynlerin farklı görüşlerde oldukları bulunmuştur.

2.7.2. Benlik Saygısı ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde benlik saygısı demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre benlik saygısı ile ilgili farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Bazı araştırma bulgularında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmazken bazı araştırmalarda erkeklerin benlik saygısı puanları kızlara göre daha yüksek bazılarında ise kızların benlik saygısı erkeklere göre yüksek bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzeye göre benlik saygısının farklılaşp farklılaşmadığının incelendiği araştırmalarda üst sosyo- ekonomik düzey lehine anlamlı sonuçlar elde edildiği gibi sosyo- ekonomik seviyeler arasında anlamlı farkın olmadığı ya da gelir düzeyi ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı ilişkilerin olduğunu tespit eden çalışmalarda bulunmaktadır. Anne babanın eğitim düzeyi değişkenine göre araştırmalar

incelendiğinde de farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bir grup araştırmada benlik saygısı ile anne babanın eğitim düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilirken, bir grup araştırmada negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Benzer bulgular anne babanın mesleği ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarda da görülmektedir. Sınıf düzeyine göre ise bazı araştırmalarda anlamlı farklılık tespit edilemezken bazılarında yaş ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Ülkemizde benlik saygısı sadece demografik değişkenler açısından değil, akademik başarı, akran zorbalığı, sürekli kaygı düzeyleri, sınav kaygısı, psikiyatrik belirtiler, aile ilgisi, ergen aile ilişkileri, çocuk yetiştirme stilleri, ailesinin yanında kalıp kalmama durumu, aile ve arkadaşan alınan sosyal destek gibi değişkenler açısından da incelenmiştir.

Çuhadaroğlu'nun (1985) gençlerde benlik saygısına ilişkin yaptığı çalışmada kız ve erkek öğrenciler arasında fark bulunmadığı ancak kızların benlik algılarındaki sürekliliğin anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmüştür.

16-20 yaş arası evsiz gençler üzerinde yapılan araştırmada Berber (1986), gençlerin benlik saygılarını ölçmek için Baymur (1968; Akt: Aksoy, 1992) tarafından geliştirilen Benlik Tasarımı envanterini kullanmıştır. Bulgular, benlik saygısının cinsiyete göre önemli farklılık oluşturmadığı yönündedir.

Çetin, Sürmeli ve Burkovik (1990), lise çağındaki ergenlerin benlik saygılarını 16-18 yaşlarındaki 320 kişilik bir örnekleme incelemiştir. Cinsiyetler arasında benlik saygısının kızlarda erkeklere göre daha sürekli olduğu görülmüş, bunun dışında anlamlı bir fark olmadığı belirtilmiştir. Cinsiyetin 17-23 yaşları arasında benlik saygısı üzerinde etkili bir değişken olmadığı vurgulanmaktadır.

Pişkin (1996), Türk ve İngiliz lise son sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerini karşılaştırmıştır. İngiliz öğrencilerin benlik saygısı puanlarının, Türk öğrencilerden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. İngiliz öğrencilerin toplam benlik saygısı puanları cinsiyet açısından erkek öğrenciler lehine sonuçlanmıştır.

Büyükşahin- Çevik (2007), lise üçüncü sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve arkadaşlık ilişkilerindeki bazı değişkenlere göre benlik saygısı düzeylerini incelemiştir. Bu çalışmaya Adana İli Seyhan İlçe'sinde bulunan 6 genel liseden toplam

532 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın verileri “Arkadaş İlişkileri Anketi” ve "CBSÖ" ile toplanmıştır. Bulgulara göre Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri'nin alt ölçekleri açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Toplam ölçek puanları açısından da böyle bir farkın olmadığı anlaşılmıştır.

Gökalp (2009), araştırmasında lise öğrencilerinin genel, sosyal, ev-aile ve okulakademik benlik saygısını; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ilişkileri (sevgi gösterme ve özgürlük tanıma) ve baba ilişkilerinin (sevgi gösterme ve özgürlük tanıma) yordama gücünü incelemektedir. Araştırmaya, İstanbul ili merkezindeki bazı liselerin dokuzuncu, onuncu ve onbirinci sınıf öğrencilerinden 486 öğrenci katılmıştır. Araştırma grubuna “CBSÖ” ve “Ergen-Anne ve Ergen-Baba İlişkileri Ölçeği” uygulanmıştır. Yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda; cinsiyetin, lise öğrencilerinin sosyal ve okul-akademik benlik saygısını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Sosyal ve okul-akademik benlik saygısı puanları kızlarda erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Sınıf düzeyi, lise öğrencilerinin genel benlik saygısını anlamlı düzeyde yordarken; sosyal benlik saygısı için yalnız onuncu sınıf düzeyi anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmuştur.

Başkara (2002), araştırmasında lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini cinsiyet, sınıf ve sosyoekonomik düzey açısından incelemiştir. Ayrıca özsaygı ve akademik başarı arasındaki ilişki ve özsaygının akademik başarıyı ne kadar yordadığını incelenmiştir. Örnekleme lise 1. ve lise 3. sınıfta okuyan 276 kız ve 279 erkek olmak üzere 555 öğrenci alınmıştır. Öğrencilerinin özsaygı düzeylerini ölçmek amacıyla "CBSÖ", sosyoekonomik düzeylerini belirlemek için Sosyoekonomik Düzey Ölçeği kullanılmıştır. Akademik başarıyı ölçmek için okul kayıtlarından yararlanılmıştır. Bulgular, özsaygı üzerinde cinsiyet, sınıf ve sosyoekonomik düzeyin temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sahip oldukları sosyoekonomik düzeyleri arttıkça özsaygı düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Kıza ve erkeğe göre genel ve okul-akademik benlik saygısı anlamlı farklılık göstermezken; sosyal ve eve ilişkin benlik saygısı kızlarda erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Sınıf düzeyi açısından öğrencilerin genel, okul- akademik ve eve ilişkin benlik saygısı anlamlı farklılık göstermezken; toplam benlik saygısı ve sosyal benlik saygısı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermiştir.

Satılmış ve Seber (1989) tarafından yapılan araştırmada yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin benlik saygısı incelenmiştir. 14-18 yaş aralığında iki grup ergene (yetiştirme yurdu ve aile yanında yaşayan) Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri

uygulanmıştır. Benlik saygısının gruplara ve cinslere göre dağılımı incelenmiş fakat benlik saygısının yetiştirme grubu ve aile yanında yaşayan grupta farklılık göstermediği saptanmıştır.

Koçak-Torucu (1992), tarafından Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılarak üst ve alt sosyo-ekonomik düzeyde, 13-14 yaşlarındaki 300 öğrenci ile yapılan araştırmada, üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin benlik saygısının alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Balat-Uyanık ve Akman'ın (2004) “Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmasında örneklem grubunu 482 lise öğrencisi oluşturmuştur. Bu araştırmada lise öğrencilerinin cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve devam ettikleri sınıflara göre benlik saygısı düzeyleri incelenmiştir. Her iki cinsiyette de benlik saygısı puan ortalamalarının yüksek olduğu ve cinsiyetler arası fark olmadığı saptanmıştır. Sosyo-ekonomik düzeylere göre benlik saygısı üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzey lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Her üç grupta da yüksek benlik saygısı olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyinin farklılığı benlik saygısı puan ortalamalarında fark oluşturmamıştır.

Üniversitede farklı düzeylerde (hazırlık, lisans, yüksek lisans, doktora) eğitim gören öğrencilerin benlik saygısının çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelendiği araştırmaya Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim gören 285 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Yaş gruplarına göre benlik saygısı puanları incelendiğinde; en düşük benlik saygısına 18-20 yaş grubu, en yüksek benlik saygısına ise 27 ve üzeri yaş grubunun sahip olduğu gözlenmiştir (Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş, 2015).

Türk ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetleri altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin benlik saygı düzeyleri ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanan araştırmaya 860 öğrenci katılmıştır. Araştırmada sınıf düzeyine göre benlik saygısı puanları arasındaki fark her iki grupta da anlamlı bulunmuş, yedinci sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarının, sekizinci sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Özdemir ve Kaşot, 2015).

Özkan (1994), Selçuk Üniversitesi'ne devam eden 17-21 yaşları arasında toplam 550 (kız=171, erkek=379) öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada benlik saygısını etkileyen etkenleri araştırmıştır. Araştırmada “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”

kullanılmış ve sonuç olarak benlik saygısının cinsiyete, anne ve babanın eğitim düzeyine, annenin mesleğine, ailenin gelir düzeyine ve ailenin ilgisine göre farklılaştığı görülmüştür. Kızların benlik saygısının erkeklerden yüksek olduğu, anne babanın eğitim durumu artıkça benlik saygısının arttığı, çalışan annelerin çocuklarının yüksek benlik saygısına sahip olduğu, üst gelir grubundakilerin yüksek benlik saygısına sahip olma yüzdesinin alt ve orta gelir grubuna göre daha yüksek olduğu ve aile ilgisi artıkça benlik saygısının arttığı sonuçları bulunmuştur. Baba mesleği ile benlik saygısı arasında bağ kurulamamıştır.

Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma 755 (354 kız, 401 erkek) lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Çalışmada Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri ve Çocuk Yetiştirme Stilleri Envanteri kullanılmıştır. Bulgular, anne babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin benlik saygısının açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha düşük olduğuna işaret etmektedir (Tunç ve Tezer, 2006).

Erbil, Divan ve Önder'in (2006), ergenlerin benlik saygısına ailenin tutum ve davranışlarının etkisini inceledikleri çalışma 690 öğrencinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Araştırmada 25 soruluk anket formu ve Coopersmih Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular, ergenlerin benlik saygısı puan ortalaması, kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi, anne baba tutum ve davranışlarına göre benlik saygısı puanlarının istatistiksel olarak gruplar arası anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Ünüvar'ın (2007), lise öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları ile kendine saygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırması Konya ili Seydişehir ilçesindeki lise dokuz, on ve onbirinci sınıflarında okuyan 571 ergen üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre kız ve erkek öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu) arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Okul türü değişkeninde koruyucu ve otoriter ana-baba tutumlarında anlamlı bir fark bulunamamış; demokratik ana-baba tutumları açısından, Anadolu lisesi lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Yine kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Üniversite öğrencilerinin kişisel, psikolojik, sosyal ve ailesel bazı değişkenlerle benlik saygıları arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmada 207 kız 140 erkek toplam 347 öğrenciye Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, fiziki görünümünden hoşnut olmak, depresyon düzeyinde azalma, aylık gelirin yeterli bulunması, eleştiriye duyarlılığın azalması durumunda

benlik saygısının yükseldiği görülmüştür. Sosyal yönden ise, flörtü ve karşı cinsten yakın arkadaşı olanlarda benlik saygısı yüksek bulunmuştur. Ailesel yönden babayla ilişki yoğunluğu arttıkça, ailenin gelir düzeyi yeterli bulundukça, benlik saygısının yüksek olduğu görülmüştür. Kardeş sayısı, doğum sırası ve ana-baba ilgisi ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Maşrabacı, 1994).

Şirvanlı (2006) araştırmasında ergenlerde, algılanan çocuk yetiştirme stili ve benlik imgesinin, akran zorbalığına maruz kalma derecesini yordayıp yordamadığını incelemiştir. Araştırmaya İstanbul'da altıncı, yedinci, sekizinci ve onuncu sınıflarda öğrenim gören 622 öğrenci katılmıştır. Araştırmada “Akran Zorbalığı Kurbanları Belirleme Ölçeği”, “Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği” ve “Offer Benlik İmgesi Ölçeği” kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalmalarının yaş, algılanan çocuk yetiştirme stilleri ve sahip olunan benlik imgelerince anlamlı yordandığı görülmüştür. Akran zorbalığına maruz kalma ile benlik saygısı arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuş ve olumsuz benlik saygısının akran zorbalığına maruz kalmayı da beraberinde getirdiği şeklinde yorumlanmıştır.

Aktuğ'un (2006) “Ergenlerde akran baskısı ve benlik saygısının incelenmesi” başlıklı araştırmasında veri toplama aracı olarak Akran Baskısı Ölçeği, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmaya 600 Lise 1. Sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin yaşadıkları akran baskısı ile genel benlik saygıları, aile benlik saygıları ve akademik benlik saygıları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin cinsiyetine göre genel benlik saygısı, aile benlik saygısı ve akademik benlik saygısı puan ortalamalarının akran baskısı düzeyine göre anlamlı olarak farklı olduğu, ancak cinsiyetin bu ortalamalar açısından bir fark oluşturmadığı gözlenmiştir.

Kahrıman ve Polat (2003) adölesanların aileden ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile benlik saygıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Liseye devam eden 500 gencin katılımıyla gerçekleşen araştırmada Procidona ve Heller'in Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASD-AUAR) ve Stanley Coopersmith'in Benlik Saygısı Ölçeği (BSÖ) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda adölesanların aileden ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani algılanan sosyal destek arttıkça benlik saygısı da artmaktadır.

Özkan (1999), yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin sınıf atmosferini empatik olarak algılamaları, başarıları ve benlik saygılarını çeşitli değişkenlere göre incelemiştir.

Araştırmada 390 öğrenciye Empatik Sınıf Atmosferi Tutum Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Bilgi Formu kullanılmıştır. Benlik saygısı yüksek olanların, düşük olanlara göre sınıf atmosferini daha empatik algıladıkları tespit edilmiştir. Annelerin eğitim düzeyleri yüksek olanların benlik saygıları ve başarıları daha yüksek bulunmuş, babaların eğitim düzeyleri yüksek olanların başarıları diğerlerinden yüksek bulunamamış ancak benlik saygılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ö. Çankaya (1997), lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisini inceleyen bir araştırma yapmıştır. Bulgular, düşük benlik saygısına sahip öğrencilerin, yüksek benlik saygısına sahip öğrencilere oranla daha yüksek sınav kaygısına sahip olduklarıdır. Ayrıca kızların erkeklere oranla daha fazla sınav kaygısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

İkiz (2000), 1999-2000 öğrenim yılında İzmir ilinde Anadolu, Özel ve Devlet Liselerinde okuyan lise ikinci sınıf öğrencileri üzerinde bir araştırma yürütmüştür. Bu çalışmada farklı liselerdeki ergenlerin benlik saygısı, akademik başarısı ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmaya, 184 (87 kız ve 97 erkek) lise ikinci sınıf öğrencisi katılmıştır ve araştırmada Spielberger'in Sürekli Kaygı Düzeyi Envanteri, Rosenberg'in Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır. Bulgular, akademik başarı ile benlik saygısı arasında anlamlı negatif bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır. Okul türünün benlik saygısı üzerinde etkili olduğu, özel okulda okuyan öğrencilerin benlik saygısının yüksek olduğu; ergenlerin fiziksel özelliklerini değerlendirmeleri ile benlik saygısı, sürekli kaygı düzeyi ve akademik başarıları arasında ilişki olduğu; ailelerin ergenin doğru karar verip doğru davrandığına inanmasının ergenin benlik saygısı ile ilişkili olduğu; anne ve babası ile olumlu ilişkileri olan ergenlerin benlik saygısının ve akademik başarılarının yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyoekonomik seviyelerinin yüksek olduğunu düşünen öğrencilerin benlik saygılarının da yüksek olduğu bulgular arasındadır.

Cevher'in (2004), yaptığı araştırmada, beş-altı yaş çocuklarının akademik benlik saygısı düzeylerinin, öğretmen özelliklerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Çocukların cinsiyet, doğum sırası, kardeş sayısı gibi özelliklerine göre akademik benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Diğer taraftan araştırma bulgularına göre anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların akademik benlik saygısı düzeylerinin düştüğü tespit edilmiştir. Annenin mesleği, bu araştırmaya konu olan öğrencilerin benlik saygıları üzerinde etkili değilken, babanın mesleği çocukların akademik benlik saygıları üzerinde etkili olduğu,

babası işsiz ya da işçi olan çocukların, öğretmen/akademisyen, esnaf, memur ya da serbest meslekte çalışan babaların çocuklara göre daha yüksek akademik benlik saygısına sahip olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan ailenin aylık gelir durumu arttıkça, öğrencilerin akademik benlik saygısı düzeylerinin düştüğü bulgular arasındadır.

Göktaş (2008) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin akademik benlik saygısı düzeyleri ile ders başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre akademik benlik saygısı düzeyleri ile ders başarıları arasındaki ilişkinin en yüksek gerçekleştiği grup annelerinin öğrenim durumu üniversite olan öğrenciler olmuştur. Öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre akademik benlik saygısı düzeyleri ile ders başarıları arasındaki ilişkinin en yüksek gerçekleştiği grup babalarının öğrenim durumu ilköğretim olan öğrenciler olmuştur.

Yetiştirme yurdunda kalan gençler ile aileleri yanında kalan gençler üzerinde yapılan çalışmada adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtileri karşılaştırılmıştır. Çalışmaya 70'i yetiştirme yurdunda kalan, 70'i aileleri yanında yaşayan toplam 140 öğrenci katılmıştır. Coopersmih Benlik Saygısı Envanteri ve Kısa Semptom Envanterinin kullanıldığı araştırmada yetiştirme yurdundaki adölesanların benlik saygısı puan ortalamaları ailesinin yanında yaşayan grubundaki adölesanlardan daha düşük, psikolojik belirti puanları ise daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca kızların benlik saygısı puan ortalamaları erkeklerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve Çavuşoğlu, 2009).

Ergenlerin psikiyatrik belirtileri ve benlik saygıları üzerine kimlik bocalamasının etkilerinin incelendiği araştırmanın örneklemini yatılı bir erkek meslek lisesinin dokuzuncu, onuncu ve onbirinci sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Deneklere Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri, Belirti Tarama Testi 90-R ve Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı uygulanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları kimlik bocalaması olan ergenlerin daha sık psikiyatrik belirtilere ve düşük benlik saygısına sahip olacağını göstermektedir (Türbay, Özcan, Doruk ve Uzun, 2005).

Ülkemizde ayrıca öz saygı geliştirme programlarının benlik saygısı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Benlik saygısı geliştirme programlarının ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerine etkisinin incelendiği araştırmada deney (n=12) ve kontrol (n=12) grubu oluşturulmuştur. Katılımcılara 8 haftalık benlik saygısı geliştirme programı uygulanmıştır. Sonuçlar, benlik saygısını geliştirmeye yönelik olarak düzenlenen programın düşük benlik saygısına sahip ilköğretim 8. sınıf

öğrencilerinin benlik saygısını artırmada anlamlı düzeyde etkili olduğunu ortaya koymuştur (Kaya ve Saçkes, 2004).

Öz saygı geliştirme programın lise dokuzuncu sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeyleri üzerinde etkili olup olmadığının incelendiği araştırmada Lise Öğrencileri Özsaygı Envanteri kullanılmıştır. Araştırma 16 deney ve 16 kontrol grubu olmak üzere toplam 32 öğrenci ile gerçekleşmiştir. Deney grubuna katılan deneklere haftada 1 gün 90 dakika özsaygı geliştirme programı uygulanmıştır. Kontrol grubundakilere ise bir uygulama yapılmamıştır. Bulgulara bakıldığında, özsaygı geliştirme programının katılan deney grubundaki öğrencilerin özsaygı düzeyleri üzerinde programın etkili olduğu tespit edilmiştir (Doğru ve Peker, 2004).

2.7.3. Evlilik Uyumu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Literatür incelendiğinde çiftlerin evlilik uyumu cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, yaş, evlilik yılı, çocuk sayısı, eğitim düzeyi gibi demografik değişkenlere göre incelendiği gibi çiftlerin evlilik uyumu ile stres ve başa çıkma davranışları, çocuklarındaki uyum ve davranış problemleri de araştırılmıştır. Demografik değişkenlere göre evlilik uyumunda farklı bulgular elde edilirken evlilik uyumu ile stres, çocuklarında görülen uyum ve davranış problemleri arasında negatif ilişki tespit edilmiştir.

Waldron ve Routh'un (1981) boylamsal olarak yapmış olduğu araştırmada, erkeklerle kadınları hem doğum öncesi hem doğum sonrası karşılaştırılmıştır. Kadınlarda evlilik uyumunun hamilelik boyunca erkeklerden daha yüksek olduğunu ve doğum sonrası evlilik uyumundaki düşüşün kadınlarda anlamlı, erkeklerde ise anlamlı değişiklik göstermediğini bulunmuştur.

Blum ve Mehrabian (1999), yapmış oldukları araştırmada çocuk sayısı ile eşlerin evlilik uyumları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ve yine çocuk sayısı ile kadınların evlilik uyumları arasında da olumsuz yönde bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Ayrıca evlilik uyumu ile cinsiyet, yaş arasında ilişki bulamazken, öğrenim düzeyinin evlilik uyumu üzerinde olumlu etkisi olduğunu tespit etmişlerdir.

Williamson (1952) tarafından evlilik uyumu üzerinde ekonomik faktörlerin etkisinin incelendiği araştırmaya 210 çift katılmıştır. Erkeklerin mesleki statüsü, gelir miktarı, borç olmaması, harcamaların miktarı mutluluk ile pozitif ilişkiliyken, erkeğin

işsiz olması, ekonomik güvenlikten yoksun olma, ihtiyaçları karşılamak için gelirin yetersiz olması mutluluk ile negatif olarak ilişkilendirilmiştir.

Rogers ve Deboer (2001) tarafından yapılan bir araştırmada, evli kadınların gelir düzeylerindeki artış ile evlilikten sağladıkları mutluluk ve psikolojik iyilik halleri arasında olumlu ilişki olduğu ancak kadınların ailenin toplam gelirine yaptıkları katkı oranı arttıkça eşlerinin psikolojik iyilik hallerinde anlamlı bir düşmenin ortaya çıktığı bulunmuştur. Kadınların kişisel gelir düzeyleri ile evlilik uyumları arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi çalışan Anderson, Russel ve Schumm (1983) evliliğin ilk yıllarının, özellikle çocuğun ailede olduğu dönemlerde evlilik uyumunun düşük olduğu, çocukların evden ayrılmalarından sonra yükseldiği, daha sonra ise tekrar düştüğünü bulmuşlardır.

Gaesser ve Whitbourne'nin (1985) erkeklerle yaptıkları çalışmada erkeklerin evlilik süresi uzadıkça evlilik uyumlarının arttığı bulunmuştur (Akt.Fıfıloğlu, 1992).

Erkeklerin daha geç yaşlarda olgunlaştıklarını ve eşlerini daha iyi anladıklarını vurgulayan Coleman (1985) araştırmasında, kadınların kendilerini anlayan ve dinleyen erkeklerle birlikte olmaktan daha çok mutlu oldukları belirtmektedir Erkeklerin genç yaşlarda farklı beklentilerinin olduğunu, bu beklentilerinin de eşlerini rahatsız ettiğine değinmektedir. Araştırmada erkeğin yaşı arttıkça, kadınların evlilik uyumunda olumlu bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Erkeklerin de eşlerinden bu noktada etkilendiği ve onların da evlilik uyumlarında bir artış olduğunu belirtmektedir. Ayrıca araştırmada, kadının öğrenim düzeyinin kadının evlilik uyumunda anlamlı bir farklılık yarattığı, üniversite mezunu annelerin en yüksek uyum puan ortalamasına sahip olduğu, erkeğin evlilik uyumuna ilişkin puanlarında ise anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir.

Vaillant ve Vaillant (1993), kırk yıldır evli olan çiftler üzerinde evlilikte memnuniyeti incelemiştir. Çiftlerin beyan ettiği üzere evlilik hayatları süresince özellikle orta ve son dönemlerde memnuniyetlerinin durağan olduğu gözlemlenmiştir. Diğer yandan çiftlere evliliklerine geri dönüp bakmaları istendiğinde ve farklı noktalardaki memnuniyetleri oranlamaları talep edildiğinde farklı eğriler elde edilmiştir (Akt: Süataç, 2010).

Rollin ve Feldman (1970), evlilik uyumunu Duvall'ın 8 evre sınıflamasını kullanarak araştırmışlardır. 799 orta sınıf ailedeki kadın ve erkeklerle yapılan çalışma sonucunda, aile yaşam döngüsünde farklı etkiler olduğu belirlenmiştir. Erkek eslere göre, kadınların evlilik uyumlarının aile yaşam evreleriyle uyumlu olduğu görülmüştür.

Kadınların ilk evrelerde uyumlarının yüksek olduğu ve kademeli olarak genç dönem, boş yuva evrelerinde azaldığı, emeklilikte arttığı bulunmuştur. Erkeklerde ise yine ilk evrelerde uyum yüksek iken, ayrılma evresinde azaldığı, boş yuva ve emeklilikte arttığı görülmüştür.

Najman, Behrens, Andersen, Bor, O'Callaghan ve Williams'ın (1997) boylamsal araştırmasında hamile anneler ile çalışmışlardır. Bu annelerin çocukları beş yaşına geldiğinde çocukların davranışları değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda eşiyile ilişkilerini zayıf olarak nitelendiren annelerin çocuklarının, eşleriyle tutarlı ilişkiler içerisinde olan ve çatışma yaşamayan annelerin çocuklarına göre daha fazla davranış problemlerinin bulunduğu saptanmıştır.

Jouriles, Bourg, ve Farris (1999), ailelerin evlilik uyumları ile çocukların uyum problemleri arasında negatif bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Whiffen ve Gotlib'in (1989) evlilikte uyumlu ve uyumsuz olanların eşlerinin, stresleri ve başa çıkma davranışlarını, inceledikleri araştırmada, erkeklerin evliliklerinde uyumsuz iseler, her bir eş yüksek depresif belirtiler göstermekte ve olumsuz yaşam olaylarından olumsuz yönde daha çok etkilenmektedirler. Aynı şekilde, erkek uyumsuz ise, her bir eş stresli olayların oluşumundan sorumluluk duymakta ve duygusal gerilim düzeyleri yükselmektedir.

2.7.4. Evlilik Uyumu ile ilgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde evlilik uyumu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde çiftlerin evlilik uyumu ile cinsiyet, evlilik yılı, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durum, evlenme biçimi, çocuk sayısı ve yaş gibi demografik değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Ayrıca çiftlerin evlilik uyumu ile depresyon, duygu dışavurumu, empati, kişilik özellikleri, psikolojik iyi oluş, çocuklardaki benlik algısı ve benlik kavramı, ana baba tutumu ve çocuklarındaki problem davranışlar gibi bazı değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Demografik değişkenler ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiye yönelik farklı bulguların elde edildiği görülmüştür.

TÜİK'in (2006) yaptığı bir araştırmada cinsiyetin evlilikten duyulan hoşnutluk üzerinde bir etkisinin olmadığını düşündürmektedir. Söz konusu araştırmaya katılan evli kadın ve erkeklerin, evliliklerinden ortalama düzeyde memnun olduklarını belirtenlerin

oranları birbirine oldukça yakındır (kadınların %66,4'ü, erkeklerin ise %67,3'ü evliliklerinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir) (Akt: Ergin,2008).

Demiray'ın (2006) evli çiftler arasındaki evlilik uyumunun bazı demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim, evlilik süresi, çocuk sayısı, çalışma durumu, aile ziyaretleri, evlilik biçimi, gelir düzeyi, aile tipi) ile ilişkisinin incelendiği araştırmada 51 evli çift ile çalışılmıştır. Veri toplamak amacıyla bilgi formu ve Çift Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda evlilik uyumu ve yaş arasında önemli bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Evlilik uyumu açısından evlilik süresi önemli bir rol oynamaktadır. Evlilik uyumunun, aile ile görüşme sıklığına bağlı olarak değiştiği, sıklık arttıkça uyumun arttığı görülmüştür. Evlilik uyumu ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında, kadın eşlerde; evlilik süresi, yaş ve aile ile görüşme sıklığı, erkek eşlerde; evlilik süresi ve aile ile görüşme sıklığının önemli olduğu saptanmıştır.

Yıldırım (1993), sosyo-ekonomik düzey açısından evli bireylerin uyum düzeylerini incelemiştir. Araştırmada, 559 kadın 541 erkek olmak üzere toplam 1100 evli bireye, Hacettepe Kişilik Envanteri ve Evlilik uyumları için araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. Sosyo-ekonomik düzeye göre evli bireylerin uyum düzeyleri arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Yani sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe evli bireylerin uyum puan ortalamaları da yükselmektedir.

Yaşar (2009) evlilik uyumu düzeylerinin ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelediği araştırmasında anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip annelerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu, üst sosyo-ekonomik düzeye sahip annelerin evlilik uyumunun daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yazan'e (1991) göre üst gelir seviyesinde olan kadınlarda boşanma oranı daha yüksek bulunmuştur. Sürekli bir işi olan kadınların evliliklerinde sorun olduğunda boşanmayı daha kolay bir biçimde çözüm yolu olarak düşündükleri ileri sürülmektedir.

Lisansüstü Öğrencilerin evlilik uyumlarının incelendiği araştırmada, State Universtiy of New York at Buffalo'da öğrenim gören, 70 evli lisansüstü öğrencisi çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, öğrenci statüsü ve eşin eğitim değişkenlerinde, evlilik uyumu farklılıkların anlamlı olduğu belirlenmiştir (Fışiloğlu, 1992).

Tutarel-Kıslak ve Çabukça'nın (2002) 150 evli kişiye (75 kadın, 75 erkek) uygulanmış olduğu çalışmada Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) ve Evlilikte Uyum Ölçeği

(EUÖ) kullanılmıştır. Sonuçlar, demografik değişkenlerin evlilik uyumunu yordamadığı şeklindedir. Kısaca, eslerin evlilik uyumlarının evlilik yılı, çocuk sayısı, gibi değişkenlerle bağlantılı olmadığı ortaya çıkmıştır.

Şener (2002), ekonomik, yönetsel ve psiko-sosyal faaliyet alanlarına ilişkin çeşitli konular ile öğrenim düzeyi, evlenme yaşı, evlilik süresi, yaş farkı, çocuk sayısı, ailenin aylık gelir miktarı ve kadının çalışma durumu gibi demografik ve sosyoekonomik değişkenler açısından kadın ve erkeklerin evlilik uyumunu belirlemek ve eşler arasında karşılaştırma yapmak amacıyla 413 evli çiftle bir çalışma yapmıştır. Erkeklerin evlilik puan ortalamalarının, kadınlarınkinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Gerek kadın gerekse erkekler arasında aylık gelir arttıkça evlilik uyum puan ortalamalarının da arttığı bulunmuştur.

Tutarel-Kışlak ve Göztepe'nin (2012) yapmış olduğu araştırmanın amacı demografik değişkenler, duygu dışavurumu, depresyon, empati ile evlilik uyumu arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Evlilikte Uyum Ölçeği, Duygu Dışavurum Düzeyi Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Empati Eğilim Ölçeği 167 evli kişiye (102 kadın, 65 erkek) uygulanmıştır. Araştırma sonucunda Duygu Dışavurum Düzeyi Ölçeği/Duygusal Tepki alt ölçek puanlarının evlilik uyumunu yordadığı belirlenmiştir. Hoşgörü/Beklenti ve Duygusal Tepki alt ölçek puanları ile Depresyon puanlarının, evlilikte uyum düzeyi yüksek olan grup ile düşük olan grup arasında farklılaştığı da görülmüştür. Araştırma kapsamında ayrıca evlilik uyumu ile cinsiyet, yaş, evlilik yaşı, evlilik süresi, evlilik türü, eşin yaşı, gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve çocuk sayısı arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Söz konusu değişkenlerin evlilik uyumu ile bir ilişki göstermedikleri belirlenmiştir.

Akar'ın (2005), Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması konulu araştırmaya toplam 90 evli çift katılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Çift Uyum Ölçeği, çeşitli demografik bilgilerin toplandığı bilgi formu ve Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yaş, çocuk sayısı, iş, eğitim düzeyi, evlilik biçimi, evlilik süresinin evlilik uyumu ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Yeşiltepe'nin (2011) öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluş ve bazı değişkenler açısından incelenmesi konulu araştırmasındaki bulgularına göre, öğretmenlerin cinsiyetlerine ve yaşlarına göre evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark

bulunmazken, bireylerin evlilik biçimi, çocuk sayısı, çocuk bakımı ve kıdemlerine göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

Yılmaz (2000), araştırmasında eşler arasındaki uyumun ve ebeveyn-çocuk etkileşiminin, çocukların akademik başarıları ve benlik algıları ile olan ilişkilerini incelemiştir. Araştırmaya katılan 534 denekten 103 kız ve 85 erkek olmak üzere toplam 188'i ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden, 93 kız ve 80 erkek olmak üzere toplam 173'ü lise 1 ve 2. sınıf öğrencilerinden, 93 kız ve 80 erkek olmak üzere toplam 173'ü üniversite 1. 2. ve 3. sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Çiftler Uyum Ölçeği, Anne-Baba Tutum Ölçeği, Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği, Ergenler İçin Benlik Algısı Ölçeği ve Üniversite Öğrencileri İçin Benlik Algısı Ölçeğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda benlik algısı alt ölçeklerine ilişkin bulgular incelendiğinde, eşler arasındaki uyumun, lise öğrencilerinde davranıştan hoşnut olma ve bütünsel öz-değer alt ölçeklerini; üniversite öğrencilerinde ise atletik yeterlik ve anne-babayla ilişkiler alt ölçeklerini yordamada anlamlı katkıları olduğu görülmüştür. Ayrıca, ilköğretim dönemindeki çocukların anne ve babası arasındaki uyumu algılamalarını ölçmek amacıyla ikinci çalışma daha yapılmıştır. Sonuç, Çocukların algıladıkları uyumun benlik algısının akademik yeterlik, davranıştan hoşnut olma ve bütünsel özdeğer alt ölçeklerini yordamada anlamlı katkıları olduğu görülmüştür.

Yılmaz (2001), yapmış olduğu bir diğer araştırmasında algılanan anne baba arasındaki uyumun ve anne baba tutumunun, çocukların benlik algıları ile olan ilişkilerini incelemiştir. Araştırmaya 4. ve 5. Sınıfta okuyan 26 kız ve 31 erkek olmak üzere toplam 57 öğrenci katılmıştır. Öğrencilere, Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Çocukların Algıladığı Anne Baba Uyumuna İlişkin Görüşme Formu uygulanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre çocukların algıladıkları uyumun akademik yeterliliği, davranıştan hoşnut olmayı; kabul/ilgi boyutunun atletik yeterliliği; denetleme boyutunun ise davranıştan hoşnut olmayı anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Anneni eğitim düzeyinin ise atletik yeterliliği ve bütünsel özdeğeri yordamada anlamlı katkısının olduğu bulunmuştur.

9-11 yaş grubundaki çocukların benlik kavramı düzeyleri ile ebeveynlerin evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmasında Çelik (2003), çocukların anne-babaları, aile yaşantıları ve çocuğa ilişkin bazı genel bilgileri içeren Genel Bilgi Formu, Piers- Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği ve Evlilikte Uyum Ölçeği'ni kullanmıştır. Araştırma sonucunda; kadının ve erkeğin yaşı ile kadının öğrenim

düzeyinin kadının evlilik uyumunda, çocuğun cinsiyetinin, annenin ve babanın öğrenim düzeyinin ve çocukla ilgili bir sorun yaşandığında iletişim kuran kişinin çocuğun benlik kavramı gelişiminde anlamlı bir farklılık yarattığı belirlenmiştir. Ayrıca çocukların benlik kavramı gelişimleri ve ebeveynlerin evlilik uyumları arasındaki ilişki incelendiğinde, yaş grubuna ve cinsiyete göre aralarında anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır. Kadının ve erkeğin evlilik uyumları arasındaki ilişkiye bakıldığında aralarında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Özbey (2012), okul öncesi dönem çocuklarının problem davranışları ile ebeveynlerin evlilik uyumları ve sosyal destek sistemleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapmış olduğu araştırmaya toplam 178 (89 çocuk, 89 ebeveyn) kişi katılmıştır. Çalışmada Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin Problem Davranış Ölçeği kısmı, Evlilik Uyumu Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların problem davranışları ile ebeveynlerin sosyal destek sistemleri arasında ve çocukların dışa yönelim problem davranışlarıyla ebeveynlerin evlilik uyumları arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çocukların problem davranışları ebeveynlerin evlenme biçimi, aile biçimi ve evlilik süresine göre değişiklik göstermemektedir.

3.BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesi hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, anne babaların evlilik uyumu ile ergenlik döneminde olan çocuklarının benlik saygısı (genel, sosyal, aile, okul-akademik benlik saygısı) arasındaki ilişkiyi inceleyen ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri içinde yer alan “İlişkisel Tarama Modeli’nde, iki ya da daha çok değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemek amaçlanmaktadır (Karasar, 2011). Araştırmada ayrıca anne babaların evlilik uyumu cinsiyet, yaş, algılanan ekonomik düzey, evlilik yılı, eğitim düzeyi değişkenlerine göre; ergenlerin benlik saygısı da cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan ekonomik düzey, annenin eğitim düzeyi ve babanın eğitim düzeyi değişkenlerine göre incelenmektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın hedef evreni Türkiye’de 2013-2014 yılında ortaöğretim kurumlarında okuyan parçalanmamış aileye mensup ergenler ve onların anne babalarıdır. Araştırmanın çalışma evreni ise 2013-2014 yılında Malatya’nın merkez ilçelerinde (Battalgazi ve Yeşilyurt) öğrenim görmekte olan parçalanmamış aileye mensup Anadolu lisesi öğrencileri ve onların anne babalarıdır.

Araştırmada, araştırmaya pratiklik ve hız kazandırması açısından amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi uygulanmıştır

(Yıldırım ve Şimşek, 2008). Çalışma evreninden ulaşımı kolay, okul müdürlükleri tarafından onay alınabilen sekiz okul tespit edilmiştir. Okul idareleri tarafından araştırma için uygun görülen ders saatleri belirlenmiş, tüm sınıf düzeylerinden (9,10,11,12) iki sınıf seçilmiş ve örneklem oluşturulmuştur. Örneklem büyüklüğünü tespit etmek için Yamane'nin (2001) geliştirdiği 0.05 yanılığ için minimum örneklem büyüklüğü tablosu kullanılmıştır. Tabloya göre evreni temsil için minimum örneklem büyüklüğü 397 olarak belirlenmiştir. Veri kayıpları yaşanabileceği ihtimaline karşı 900 öğrenci ile onların anne ve babasına envanter uygulanmış, sonuç olarak 537 öğrenci ve onların anne-babasının formları değerlendirilmeye alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan ergen için kişisel bilgi formu, anne için kişisel bilgi formu, baba için kişisel bilgi formu, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği, Evlilikte Uyum Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma konusu ile ilgili olan cinsiyet, sınıf düzeyi, ergenin algıladığı ekonomik düzey, evlilik yılı, yaş, anne babanın eğitim düzeyi ve anne babanın algıladığı ekonomik durumu tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından öğrencilere ve ebeveynlerine verilmek üzere üç ayrı bilgi formu hazırlanmıştır. Formun başında araştırmanın amacı ve Kişisel Bilgi Formu'nun doldurulması ile ilgili kısa bir açıklama bulunmaktadır. Anne ve babanın bilgi formunun içeriği aynıdır. Ebeveynler için beş soru, ergenler için üç soru hazırlanmıştır. Formlardaki soruların cevapları için seçenekler sunulmuştur (Bkz Ek 1 ve Ek 2).

3.3.2. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ)

Araştırmada kullanılan bu ölçek Stanley Coopersmith (1967) tarafından geliştirilmiş olup kişinin kendisine ilişkin çeşitli tutumlarını değerlendirmektedir.

Ölçeğin 58 maddeden oluşan uzun formu ve 25 maddeden oluşan kısa formu bulunmaktadır. Araştırmada 58 maddelik olan uzun form kullanılmıştır (Bkz Ek 3). Ölçek maddeleri evet-hayır türünde yanıtlanmaktadır. Yaklaşık 10-15 dakikada ölçek cevaplandırılabilir. Ölçeğe göre bir kişinin toplam benlik saygısı puanı en yüksek 50 ya da $50 \times 2 = 100$ 'dür. Cevap anahtarında her beklenen yanıtı bir ya da iki puan verilir, beklenmeyen yanıt için ise sıfır puanı verilir. Elde edilen puanın yüksek olması benlik saygısının da yüksek olduğunu, düşük olması benlik saygısının da düşük olduğunu gösterir. Ölçekten benlik saygısına ilişkin toplam bir puan alınabilmekle birlikte beş ayrı alt ölçeğe ilişkin de puanlar elde edilebilmektedir. Bunlar: a) genel benlik saygısı, b) sosyal benlik saygısı, c) okul-akademik benlik saygısı, d) ev-aile benlik saygısı ve e) yalan ölçeği. Envanterin alt ölçeklerinden (yalan maddeleri hariç) elde edilen puanların toplamı ölçeğe ilişkin toplam bir benlik saygısı puanını vermektedir. Alt ölçeklere ilişkin bilgiler ve örnek maddeler aşağıda açıklanmıştır;

- a) Genel Benlik Saygısı: Bu alt ölçek 26 maddeden oluşur, alınabilecek en yüksek puan 52'dir. Genel benlik saygısı bireyin bir bütün olarak kendisini ne kadar değerli gördüğüne ilişkin değerlendirmeleridir. Alt ölçeğe ilişkin örnek maddeler; "Eğer gücüm yetse değiştirmek isteyeceğim pek çok özelliğim var.", "Birileri her zaman ne yapmam gerektiğini bana söylemeli."
- b) Sosyal Benlik Saygısı: Bu alt ölçek sekiz maddeden oluşur, alınabilecek en yüksek puan 16'dır. Sosyal benlik saygısı bireyin sosyal ortam içinde kendisini ne kadar değerli gördüğüne ilişkin değerlendirmeleridir. Alt ölçeğe ilişkin örnek maddeler; "İnsanların çoğu benden daha çok seviliyor.", "Başkalarıyla birlikte olmaktan hoşlanmıyorum."
- c) Ev-Aile Benlik Saygısı: Bu alt ölçek sekiz maddeden oluşur, alınabilecek en yüksek puan 16'dır. Ev-aile benlik saygısı bireyin aile ortamı içinde kendisini ne kadar değerli gördüğüne ilişkin değerlendirmeleridir. Alt ölçeğe ilişkin örnek maddeler; "Ailemin benden beklentisi çok fazla.", "Evde hiç kimse bana fazla ilgi göstermiyor."
- d) Okul- Akademik Benlik Saygısı: Bu alt ölçek sekiz maddeden oluşur, alınabilecek en yüksek puan 16'dır. Okul- Akademik benlik saygısı bireyin okul ortamında akademik olarak kendisini ne kadar değerli

gördüğüne ilişkin değerlendirmeleridir. Alt ölçeğe ilişkin örnek maddeler; "Okulda olmak istediğim kadar başarılı değilim.", "Öğretmenlerim bana yeterince başarılı olamadığımı hissettiriyor."

- e) Yalan Maddeler: Yalan ölçeği, öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini değil, savunucu tutumlarını saptamak için envantere dahil edilmiştir. Sekiz maddeden oluşur ve bu ölçekten beş ve daha fazla puan alındığında bireylerin benlik saygısı puanları hesaplanamamaktadır. Coopersmith bu kişilerin bireysel görüşmeye alınması gerektiğini belirtmektedir (Pişkin, 1996). Alt ölçeğe ilişkin örnek maddeler; "Hiçbir şey için asla kaygı duymam.", "Her zaman doğruyu söylerim."

Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışmaları: Ölçeğin güvenilirlik çalışması Coopersmith (1959) tarafından yapılmıştır. Coopersmith (1959) ölçeğin test tekrar test güvenilirliğini ölçmek için ölçeği beş hafta arayla ve üç yıl arayla uygulamıştır. Sırasıyla test-tekrar-test güvenilirlik katsayısı .88 ve .70 olarak saptanmıştır. Kuder Richardson güvenilirlik katsayısı ise kızlar için .91, erkekler için .80 olarak bulunmuştur (Coopersmith, 1967). Ölçeğin geçerlilik çalışması Johnson, Johnson, Redfield, Miller ve Simpson (1983) tarafından yapılmıştır. Johnson ve arkadaşları (1983) CBSÖ 'nin yapı geçerliliğini saptamak amacıyla ile Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği (Piers,1969; Piers ve Harris, 1964) ve Çocuklar için Sosyal İstenirlik Ölçeğinden (Crandall, Crandall ve Katkowsky 1965) yararlanılmıştır. Bu ölçekler beşinci sınıfta okumakta olan 55 erkek ve 50 kız öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Ayrıca her öğrencinin benlik kavramı öğretmenlerin bakış açısıyla değerlendirilmiş, bunun için Coopersmith Davranışsal Akademik Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır (Coopersmith ve Gilbert, 1982). Yapılan regresyon analizi sonuçları CBSÖ 'nin convergent geçerliliğini (Piers-Harris Çocuklar için Benlik Kavramı Ölçeği ve Coopersmith Davranışsal Akademik Değerlendirme Ölçeği yönünden), ayırıcı geçerliliğini (Çocuklar için Sosyal İstenirlik Ölçeği yönünden) ve ölçeğin farklı akademik başarı yönünden duyarlı olduğunu göstermiştir (alfa katsayısı= 0.86). (Akt: Pişkin,1996).

Ölçek. Özoğul (1988) tarafından ilk kez Türkçeye çevrilmiş ve uygulanmıştır. Özoğul (1988), ölçeği dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine uygulamış, ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.77 olarak bulunmuştur. Fakat araştırmacı bir maddeyi Türk öğrenciler tarafından iyi anlaşılmadığı gerekçesiyle ölçekten çıkarmış, 57 madde şeklinde kullanmıştır (Akt: Pişkin, 1996). Pişkin (1996), kendi çalışmasında bu durumu

eleştirmiş ve ölçeği en son revize edilmiş şekliyle ve 58 madde olarak kullanmıştır. Aracın güvenilirliğini saptamak amacıyla Pişkin (1997), aracı 190 İngiliz ve 315 Türk olmak üzere toplam 505 lise son sınıf öğrencisi üzerinde uygulayarak güvenilirlik çalışmaları yapmıştır. Güvenilirlik çalışmasında hem Kuder-Richardson-20 formülü hem de testi yarılama (iç-tutarlık katsayısı) tekniği kullanılmıştır. CBSÖ 'nin gerek uzun gerekse kısa formunun iç-tutarlık katsayıları kabul edilebilir düzeyde yüksek bulunmuştur (.81, .86). Ölçeğin güvenilirliği alt ölçekler yönünden incelendiğinde, "Sosyal" ve "Akademik" benlik saygısı alt ölçeklerinin güvenilirliklerinin, diğer alt ölçeklere oranla daha düşük olduğu gözlenmiştir (Akt: Başkara, 2002).

Ölçeğin ilk geçerlik çalışması ise Gürçay (1989) tarafından yapılmıştır. Gürçay (1989) ilk olarak test tekrar test tekniği ile güvenilirlik çalışması yapılmıştır. İlkokul 3. dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine (23 erkek ve 28 kız) iki hafta arayla ölçeği uygulanmış ve güvenilirlik katsayısı .70 bulunmuştur. Daha sonra 9-11 yaşlarındaki 583 ilkokul çocuğuna ölçek uygulanmış güvenilirlik (KR-21) katsayısı .83 olarak saptanmıştır. Araştırmacı CBSÖ 'nin yapı geçerliliğini ölçmek için "Piers-Harris Öz-Kavramı (Kendi Hakkımda Düşüncelerim) Ölçeğini kullanmıştır. Her iki ölçek de öğrencilere uygulanmış, sonucunda Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ile elde edilen geçerlilik katsayısı .72 olarak bulunmuştur (Akt: Kabalcı, 2008).

Başkara'nın (2002) lise bir ve lise üç öğrencileriyle yaptığı ölçeğin güvenilirlik çalışmasında da, Kuder Richardson-20 katsayısı .82, iki yarı güvenilirlik katsayısı .80 ve onbeş gün arayla yapılan uygulama sonucu test-tekrar-test katsayısı .77 bulunmuştur.

Büyükşahin-Çevik (2007) de CBSÖ'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için 125 lise öğrencisi araştırmaya dahil edilmiştir. CBSÖ'nin geçerliğini belirlemek amacıyla benzer ölçekler geçerliği yapılmıştır. Benzer ölçek olarak da Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. İki ölçek arasındaki korelasyon Pearson Korelasyon Tekniği kullanılarak hesaplanmış, iki ölçek arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r = .71$, $P < .001$, $N=125$). Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla 70 erkek, 55 kız toplam 125 öğrenciden elde edilen verilerle test-tekrar test güvenilirliği hesaplanmış, bir ay arayla CBSÖ aynı gruba ikinci defa uygulanmıştır. CBSÖ'nin alt ölçeklerine ve toplam puana ilişkin Pearson Korelasyon Katsayısı korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Bulunan sonuçlara göre CBSÖ'nin alt ölçeklerinden Genel Benlik, Ailesel Benlik ve Toplam için iki uygulamadan elde edilen puanlar arasında yüksek düzeyde anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Diğer yandan Sosyal Benlik, Okulla ilgili Benlik ve Yalan alt ölçeklerinde ise orta

düzeyde ancak yine pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bu bulgular alt ölçeklerin ve toplam ölçeğin aynı özellikleri tutarlı bir biçimde ölçtüğü şeklinde yorumlanmıştır. Bu sonuçlar CBSÖ' nin güvenilirlik ve geçerlilik ölçütlerini karşıladığı şeklinde yorumlanabilir.

3.3.3. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Araştırmada kullanılan Evlilikte Uyum Ölçeği (Marital Adjustment Test, MAT) Locke ve Wallance (1959) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 15 maddeden oluşmaktadır (Bkz Ek-4). Ölçeğin kapsamında bir genel uyum sorusu, olası anlaşma alanlarını ölçen sekiz soru ve çatışma çözme bağlılık ve iletişimi ölçen altı soru yer almaktadır. EUÖ'deki puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. Ölçeğin asıl puanlamasında en düşük uyum puanı 2 en yüksek uyum puanı 158 olarak belirlenmiştir. Ancak Hunt (1978) asıl puanlamayı basitleştirerek, toplam puanı 158'den 60'a indirmiştir. En düşük uyumsuzluk puanı bir, en yüksek uyum puanı 60 olarak belirlenmiştir. Basitleştirmiş puanlamaya göre 43 puan ve üzeri alanlar evlilikte uyumlu, 43 ve altı alanlar ise evlilikte uyumsuz olarak değerlendirilir (Akt: Tutarel-Kışlak,1999).

Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışmaları: Ölçeğin orijinalinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı örneklem, birbiriyle evli olmayan 118 evli erkek ve 118 evli kadından oluşmuştur. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Ancak test tekrar güvenilirliğe bakılmamıştır. Geçerlilik çalışması için boşanmış, ayrı yaşayan, ya da evlilik terapisi gören 22 erkek ve 26 kadın ile yakınları tarafından uyumlu olarak tanımlanan 48 kişinin uyum puanları karşılaştırılmıştır. Ölçeğin uyumlu ve uyumsuz grubu anlamlı olarak birbirinden ayırt ettiği anlaşılmıştır. Klinik görüşmeler sonucu, uyumsuz olarak belirlenen grubun sadece %17'si,uyumlu grubun ise %96'sı evlilik uyumunu ifade eden 100 ve üzeri puan almıştır (Tutarel-Kışlak,1999; Tutarel-Kışlak,1995). Asıl formun puanlamasını basitleştirmiş olan Hunt (1978), formun yeni şeklinin güvenilirliğini yeniden incelemiş ve asıl olanla aynı olduğunu belirtmiştir (kadınlar için $r=.92$, erkekler için $r=.94$) (Akt: Tutarel-Kışlak, 1995).

Ölçek, Tutarel-Kışlak (1995) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışması için EUÖ Tutarel-Kışlak (1995) tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra çeviriler 5 uzman psikolog ve bir de yabancı dil uzmanı tarafından kontrol edilip düzeltilmiştir. Tutarel-Kışlak (1995), güvenilirlik ve geçerlik göstergelerinin elde

edilmesi için yaptığı çalışmada farklı eğitim ve gelir düzeylerinden olan 31 evli kadın ve 31 evli erkek olmak üzere toplam 62 gönüllü denekle gerçekleştirmiştir. Çalışmada EUÖ' nin iki yarım test güvenilirliği .67 ve iç tutarlık katsayısı .80 bulunmuştur. EUÖ' nin ölçüt geçerliliğinin saptanmasında Gülerce (1990) tarafından oluşturulan Aile Yapısını Değerlendirme Aracından (AYDA) yararlanılmıştır. EUÖ'den elde edilen toplam puanlar ile AYDA'dan elde edilen toplam puanlar arası korelasyon hesaplanmış ve bu değer .66 olarak bulunmuştur (Tutarel-Kışlak,1995). EUÖ' nin geçerliğine bir kanıt olarak, kadınların ve erkeklerin EUÖ ve AYDA'daki toplam puanları arası korelasyona bakılmıştır. Geçerlik katsayısı kadınlar için .76, erkekler için .54 olarak bulunmuştur

Tutarel-Kışlak (1999) tarafından daha büyük bir örneklem grubu ile ölçeğe ilişkin ikinci bir geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu defa örneklem grubu 149 evli kadın ve 162 evli erkek toplamda 311 kişiden oluşmaktadır. Çalışmada EUÖ'nin iç tutarlık katsayısı .84 ve iki yarım test güvenilirliği .84 bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliğini hesaplamak için 311 kişiden ayrı 36 birbiriyle evli kişiye yaklaşık 15 gün arayla ölçek tekrar uygulanmış, puanlar için saptanan Pearson Momentler Çarpım Kolerasyon katsayısı .57 olup, .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. EUÖ'nin ölçüt bağımlı geçerliliği için Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ile İlişkilerde Yükleme Ölçeğinden yararlanılmıştır. EUÖ ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeği toplam puanları arasındaki kolerasyon katsayısı $r=.12$ ($p<.05$) ve EUÖ ile İlişkilerden Yükleme Ölçeği arasındaki kolerasyon katsayısı $r=-.54$ ($p<.01$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğu saptanmıştır.

3.4.Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Öncelikle veri toplanacak okullarda uygulama yapmak için Malatya Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır (Bkz Ek 5). Çalışma için ulaşımı kolay, Okul müdürlükleri tarafından onay alınabilen sekiz okul tespit edilmiştir. Tespit edilen okulların müdürleri ile irtibata geçilerek uygun tarih belirlenmiştir. Uygulama belirlenen tarihte (Nisan- Haziran 2014) gerçekleşmiştir. Uygulama için okullara araştırmacı tarafından gidilmiş ve okul idaresi tarafından belirlenen dersleri çalışma için müsait olan 9.,10.,11. ve 12. sınıf öğrencilerine ölçekler uygulanmıştır. Öğrencilere CBSÖ ve Kişisel Bilgi Formu numara verilerek dağıtılmıştır. Öğrencilerin veri toplama araçlarını

içten ve doğru bir şekilde yanıtlamalarını sağlamak amacıyla kendilerinden toplanan bilgilerin sadece araştırmacı tarafından okunacağı ve gizli tutulacağı belirtilmiş, veri toplama araçlarının üzerlerine isimlerini yazmaları zorunlu tutulmamıştır. CBSÖ uygulandıktan sonra kapalı zarf içinde evlilikte uyum ölçeği ve anne babalarının doldurması gereken kişisel bilgi formu öğrencilere numara verilerek dağıtılmış anne ve babalarından evde ayrı ayrı envanterleri doldurmaları istenmiştir. Kapalı zarf üzerinde yazan numara ile öğrenciye uygulanan ölçeğe ilişkin numaranın aynı olduğuna dikkat edilmiştir. Gönüllü olarak EUÖ ve Kişisel Bilgi Formunu dolduran anne babalar envanterleri çocukları aracılığıyla geri göndermiş ve araştırmacı tarafından envanterler toplanmıştır. Toplamda 900 ergene 900 anneye ve 900 babaya envanter dağıtılmıştır. Fakat eksik ve hatalı doldurulan formlar ve CBSÖ'nin yalan ölçeğinden yüksek puan alan katılımcıların formları değerlendirme dışı bırakılmış; 537 ergenin dolayısıyla 537 annenin ve 537 babanın doldurmuş olduğu formlar değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS 20.0 Paket Programı ile çözümlenmiştir. İstatistiki çözümlenmeler öncesinde demografik değişkenler gruplandırılmış ardından envanterlere verilen cevaplar puanlandırılmıştır. Daha sonra verilere ilişkin istatistiki çözümlenmeler bilgisayar ortamında gerçekleşmiştir. Öncelikle demografik değişkenlere ait betimleyici istatistikler (frekans ve yüzde değerleri) hesaplanmış sonra benlik saygısı ve evlilik uyumu puanları ile ilgili analizlere geçilmiştir. Araştırmada örneklem içerisinde normal dağılım göstermeyen dağılımlar için non-parametrik teknikler kullanılmıştır. Bu bağlamda;

1. Ergenlerin benlik saygısı toplam puan, alt puan ve anne babaların evlilik uyum puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi,
2. Ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt puanlarının sınıf düzeyi, ergenin algıladığı ekonomik düzey, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi değişkenlerine göre ve anne babaların evlilik uyumu puanlarının annenin yaşı, babanın yaşı, annenin algıladığı ekonomik düzey, babanın algıladığı ekonomik düzey, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, evlilik yılı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Kruskal Wallis-H testi,
3. Kruskal Wallis-H testi sonucunda ortaya çıkan farkın kaynağını bulmak için Mann Whitney U testi,

4. Anne babaların evlilik uyumu puanları ile ergenlerdeki benlik saygısı toplam ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Spearman Brown Sıra Farkları Kolerasyon analizi uygulanmıştır.

Anlamlılıklar en düşük .05 düzeyinde sınanmıştır. Diğer anlamlılık düzeyleri ayrıca belirtilerek elde edilen bulgular, araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma grubunu oluşturan ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyut puanlarının (genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı, akademik benlik saygısı) bazı değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, ergenin algıladığı ekonomik düzey, babanın eğitim düzeyi, annenin eğitim düzeyi) göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular sunulmuştur. Ayrıca araştırma grubunu oluşturan anne ve babaların evlilik uyumlarının bazı değişkenlere (cinsiyet, evlilik yılı, annenin algıladığı ekonomik düzey, babanın algıladığı ekonomik düzey, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi) göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular yer almaktadır. Son olarak anne babaların evlilik uyumları ile ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyut puanları (genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı, akademik benlik saygısı) arasındaki ilişkiye yönelik bulgular sunulmuştur. Normallik testlerine ilişkin bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Bilgiler

Bu bölümde araştırma grubunun genel yapısını oluşturan bazı değişkenlere (ergenin cinsiyeti, sınıf düzeyi, ergenin algıladığı ekonomik düzey, evlilik yılı, annenin algıladığı ekonomik düzey, babanın algıladığı ekonomik düzey, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi) ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 4.1’de yer almaktadır.

Tablo 4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişken		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kız	292	54,4
	Erkek	245	45,6
Sınıf Düzeyi	9.Sınıf	192	35,8
	10.Sınıf	152	28,3
	11.sınıf	100	18,6
	12.sınıf	93	17,3
	Fakir	16	3,0
Ekonomik Düzey	Ortanın Altı	25	4,7
	Orta	372	69,3
	Ortanın Üstü	103	19,2
	Zengin	21	3,9
	Okur Yazar ve İlkokul	271	50,5
Annenin Eğitim Düzeyi	Ortaokul	85	15,8
	Lise	116	21,6
	Üniversite/Yüksekokul	61	11,4
	Lisansüstü/Doktora	4	0,7
	Okur Yazar ve İlkokul	140	26,1
Babanın Eğitim Düzeyi	Ortaokul	130	24,2
	Lise	125	23,3
	Üniversite/Yüksekokul	128	23,8
	Lisansüstü/Doktora	14	2,6
	19 ve Altı	199	37,1
Evlilik Yılı	20-29	291	54,2
	30 ve Üzeri	47	8,8
	Fakir	17	3,2
Annenin Algıladığı Ekonomik Düzey	Ortanın Altı	34	6,3
	Orta	359	66,9
	Ortanın Üstü	113	21,0
	Zengin	14	2,6
	Fakir	18	3,4
Babanın Algıladığı Ekonomik Düzey	Ortanın Altı	33	6,1
	Orta	361	67,2
	Ortanın Üstü	110	20,5
	Zengin	15	2,8
	30 ve Altı	5	0,9
Annenin Yaşı	31-40	247	46,0
	41-50	245	45,6
	50 üzeri	40	7,4
	30 ve Altı	3	0,6
Babanın Yaşı	31-40	81	15,1
	41-50	349	65,0
	50 üzeri	104	19,4

Tablo 4.1'de örneklem grubunu oluşturan ergenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımları 292'si (%54,4) kız; 254'i (%45,6) erkek; sınıf düzeyi değişkenine göre dağılımları 192'si (%35,8) 9.sınıf; 152'si (%28,3) 10.sınıf; 100'ü (%18,6) 11.sınıf; 93'ü (%17,3) 12.sınıf; ergenlerin algıladıkları ekonomik düzey değişkenine göre dağılımları 16'sı (%3,0) Fakir; 25'i (%4,7) Ortanın Altı; 372'si (%69,3) Orta; 103'ü (%19,2) Ortanın Üstü; 21'i (%3,9) Zengindir.

Ayrıca örneklem grubunu oluşturan anne ve babaların annenin eğitim düzeyi değişkenine göre dağılımları 271'i (%50,5) okur yazar ve ilkokul mezunu; 85'i (%15,8) ortaokul mezunu; 116'sı (%21,6) lise mezunu; 61'i (%11,4) üniversite/yüksekokul mezunu; 4'ü (%0,7) lisansüstü/doktora mezunu; babanın eğitim düzeyi değişkenine göre dağılımları 140'ı (%26,1) okur yazar ve ilkokul mezunu; 130'u (%24,2) ortaokul mezunu; 125'i (%23,3) lise mezunu; 128'i (%23,8) üniversite/yüksekokul mezunu; 14'ü (%2,6) lisansüstü/doktora mezunu; evlilik yılı değişkenine göre dağılımları 199'u (%37,1) 19 ve altı yıl; 291'i (%54,2) 20-29 yıl; 47'si (%8,8) 30 ve üzeri yıl evli; annenin algıladıkları ekonomik düzey değişkenine göre dağılımları 17'si (%3,2) Fakir; 34'ü (%6,3) Ortanın Altı; 359'u (%66,9) Orta; 113'ü (%21,0) Ortanın Üstü; 14'ü (%2,6) Zengin; babanın algıladıkları ekonomik düzey değişkenine göre dağılımları 18'i (%3,4) Fakir; 33'ü (%6,1) Ortanın Altı; 361'i (%67,2) Orta; 110'u (%20,5) Ortanın Üstü; 15'i (%2,8) Zengin; annenin yaşı değişkenine göre dağılımları 5'i (%0,9) 30 ve altı; 247'si (%46,0) 31-40; 245'i (%45,6) 41-50; 40'ı (%7,4) 50 üzeri; babanın yaşı değişkenine göre dağılımları 3'ü (%0,6) 30 ve altı; 81'i (%15,1) 31-40; 349'u (%65,0) 41-50; 104'ü (%19,4) 50 üzeri yaşındadır.

4.2. Benlik Saygısına İlişkin Analizler

Bu bölümünde araştırma grubunu oluşturan ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyut puanlarının (genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı, akademik benlik saygısı), cinsiyet, sınıf düzeyi, ergenin algıladığı ekonomik düzey, babanın eğitim düzeyi, annenin eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular sunulmuştur. Verilerin analizinde kullanılacak tekniklerin belirlenmesi için veriler önce homojenlik ve normallik testi ile sınanmış, verilere ait çarpıklık ve basıklık değerleri tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 4.2. Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarına Ait Homojenlik Testi Analiz Sonuçları

Puan	Levene Statistic	df1	df2	p
Toplam	,062	1	535	,804
Genel	,135	1	535	,713
Sosyal	6,573	1	535	,011
Ev	1,674	1	535	,196
Akademik	,135	1	535	,713

Tablo 4.2'de görüldüğü üzere Benlik Saygısı Toplam ve Alt Puanlara ilişkin homojenlik testi sonucunda Sosyal benlik saygısı puan ortalaması hariç diğer puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p > ,05$). Yani toplam, genel, akademik, ev benlik saygısı puan ortalamaları arasındaki dağılım homojen olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.3. Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarına Ait Normallik Testi Sonuçları

Kolmogorov-Smirnov			
Puan	statistic	N	p
Toplam	,086	537	,000
Genel	,103	537	,000
Sosyal	,174	537	,000
Ev	,193	537	,000
Akademik	,114	537	,000

Tablo 4.3'te görüldüğü üzere Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonucunda verilerin normal dağılım eğrisine uygun olmadıkları görülmektedir ($p < ,05$).

Tablo 4.4. Örneklem Grubunu Oluşturan Ergenlerin CBSÖ' den Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Değerler

Puan	\bar{x}	Ss	Ortanca	Mod	Çarpıklık	Basıklık
Toplam	67,64	15,57	70	66	-,662	,034
Genel	36,76	8,96	38	44	-,674	-,084
Sosyal	11,65	3,1	12	14	-,690	,235
Ev	10,35	4,09	12	14	-,722	-,372
Akademik	8,87	4,01	8	8	,190	,202

Tablo 4.4'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ'den elde ettikleri puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında dağılımın normal olmadığı görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda araştırmaya ilişkin dağılımların Parametrik analizleri uygulayabilmek için gerekli şartları taşımadığından non-parametrik teknikler kullanılmıştır.

4.2.1. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklaşıp Farklaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.5. CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	Sıra toplamı	U	p
Toplam	Kız	292	271.08	79156	35162	.734
	Erkek	245	266.52	65297		
	Toplam	537				
Genel	Kız	292	261.63	76397	33619	.228
	Erkek	245	277.78	68056		
	Toplam	537				
Sosyal	Kız	292	275.36	80406	33912	.289
	Erkek	245	261.42	64047		
	Toplam	537				
Ev	Kız	292	286.21	83573,5	30744,5	.004
	Erkek	245	248.49	60879,5		
	Toplam	537				
Akademik	Kız	292	273.30	79803,5	34514,5	.478
	Erkek	245	263.88	64649,5		
	Toplam	537				

Tablo 4.5'de görüldüğü üzere CBSÖ toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonucunda kız-erkek arasındaki farklılığın eve ilişkin benlik saygısı alt boyutu ($U=30744.5$; $p<.05$) için kız öğrenciler lehine anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Diğer alt boyutlar için kız-erkek arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Benlik saygısının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelendiği araştırmaların bazıları toplam benlik saygısını, bazıları ise bu araştırmadaki gibi benlik saygısının alt boyutlarını da ölçmüştür. Toplam benlik saygısı için yurt içi ve yurt dışı pek çok araştırmada cinsiyetler arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır (Coopersmith, 1959; Piers-Harris, 1964; Drummand, McIntire ve Ryan, 1977; Rosenberg, 1979; Wu ve Smith, 1997; Mullis, Mullis ve Normandin, 1999; Maşrabacı, 1994; Güngör, 1989; Balat-Uyanık ve Akman, 2004; Çetin, H., 2004; Büyükşahin-

Çevik, 2007; Yıldız ve Çapar, 2010; Aktaş, 2011; Tanrıkulu, 2013; Özdemir ve Kaşot, 2015). Bu sonuçlar araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Araştırma bulgularıyla çelişen sonuçlar da bulunmaktadır. Pişkin'in (1996), Erol, Z. 'nin (2000), Erim'in (2001) ve Ottekin'in (2009) araştırmalarında erkeklerin benlik saygısı puanları kızların benlik saygısı puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Bunun aksi, kızların benlik saygısı puanlarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu tespit eden araştırmalar da mevcuttur (Kurşun, 1998; Erol, B., 2004; Hamarta, 2007; Şentürk, 2010; Merter, 2013; Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş, 2015).

Araştırmada genel benlik saygısı için kız- erkek arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar (Başkara, 2002; Aktuğ, 2006; Büyükaşahin-Çevik, 2007; Gökalp, 2009;) olduğu gibi; erkekler lehine sonuç alan araştırmalara da rastlanmaktadır (Quatman ve Watson, 2001 ve Ullman ve Tatar, 2001).

Sosyal benlik saygısı için cinsiyet açısından anlamlı farklılık tespit edilememesiyle ilgili tutarlı bulgular Drummand, McIntire ve Ryan'ın (1977) ve Büyükaşahin- Çevik'in (2007) araştırmalarından elde edilmiştir. Wu ve Smith (1997) tarafından dördüncü ve altıncı sınıfta okuyan çocuklarla yapılan bir çalışmada benlik saygısı boyutlarından sosyal yeterlilik alt boyutu için cinsiyet açısından anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Quatman ve Watson'un (2001) sekiz, on ve onikinci sınıf öğrencileri ile çalıştıkları araştırmada, akran popülaritesi diye tanımlanan benlik saygısı alanında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır. Araştırmanın ilgili bulgusuyla tutarlı olmayan araştırma sonuçları da mevcuttur. Gökalp'in (2009), Başkara'nın (2002), ve Aktuğ'un (2006) çalışmalarında sosyal benlik saygısı puanları kızlarda erkeklere oranla daha yüksektir.

Araştırmada eve ilişkin benlik saygısı için kızlar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Drummand, McIntire ve Ryan'ın (1977) CBSÖ'ni kullanarak yapmış olduğu çalışmada, aynı sonuca ulaşıldığı görülmektedir. 296 erkek, 295 kız toplam 591 öğrenci ile yapılan araştırmada dördüncü ve altıncı sınıf öğrencileri ile yedinci ve onikinci sınıf öğrencilerinin eve ilişkin benlik saygısı puanlarında kızların daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Başkara'nın (2002) liselilerle yapmış olduğu çalışmada da kızların erkeklere göre eve ilişkin benlik saygısı puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulguları ile çelişen sonuçlarda bulunmaktadır. Quatman ve Watson'un (2001) çalışmasında ev-anababa benlik saygısı alanında erkekler, kızlardan

anlamli derecede yuksek puanlar almislardir. Aktuğ'un (2006), Buyukshahin-Cevik'in (2007) ve Gokalp'in (2009) calismalarinda ise ogrencilerin ev-aile benlik saygisi, cinsiyete gore anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Okul- Akademik benlik saygisi için cinsiyet açısından anlamlı farklılık tespit edilememesiyle ilgili tutarlı bulgular Drummand, McIntire ve Ryan'ın (1977), Wu ve Smith'in (1997), Quatman ve Watson'nun (2001), Başkara'nın (2002) ve Buyukshahin-Cevik'in (2007) calismalarından elde edilmiştir. Cevher'in (2004), Goktaş'ın (2008) ve Gokalp'in (2009) araştırmalarında ise kızların okul-akademik benlik saygisi puanları erkeklere göre daha yüksektir.

Görüldüğü gibi toplam ve alt boyutları ile benlik saygısının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına dair birbirinden değişik bulgulara ulaşılmıştır. Bu durum araştırmanın yapıldığı toplumun cinsiyete yüklediği anlamın birbirinden farklı oluşundan kaynaklanabilir.

4.2.2. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.6. CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	X^2	Sd	P
Genel	9	192	275,75	2,40	3	,494
	10	152	252,92			
	11	100	278,41			
	12	93	271,22			
	Toplam	537				
Sosyal	9	192	271,78	12,84	3	,005
	10	152	242,34			
	11	100	262,90			
	12	93	313,40			
	Toplam	537				
Ev	9	192	290,46	6,48	3	,091
	10	152	257,03			
	11	100	249,04			
	12	93	265,73			
	Toplam	537				
Akademik	9	192	277,37	7,63	3	,054
	10	152	247,75			
	11	100	297,51			
	12	93	255,80			
	Toplam	537				
Toplam	9	192	281,85	4,26	3	,234
	10	152	247,88			
	11	100	272,46			
	12	93	273,27			
	Toplam	537				

Tablo 4.6'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin CBSÖ toplam ve alt boyut puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sosyal benlik saygısı alt boyutu ($X^2=12,84$; $p<.05$) sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Bu sonucun ardından farklılığın kaynağını belirlemek amacı ile gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmış, sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.7 CBSÖ Sosyal Benlik Saygısı Alt Boyutu Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	9	10	11	12
9	$\bar{x}_{\text{sıra}}=271,78$			$p<,05$
10		$\bar{x}_{\text{sıra}}=242,34$		$p<,001$
11			$\bar{x}_{\text{sıra}}=262,90$	$p<,05$
12				$\bar{x}_{\text{sıra}}=313,40$

Tablo 4.7'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ sosyal benlik saygısı alt boyut puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda söz konusu farklılığın 9.sınıf ile 12.sınıf arasında 12.sınıf lehine $p<,05$; 10.sınıf ile 12.sınıf arasında 12.sınıf lehine $p<,001$; 11.sınıf ile 12.sınıf arasında 12.sınıf lehine $p<,05$ düzeyinde olduğu saptanmıştır.

Benlik saygısının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği araştırmalarda toplam benlik saygısına, benlik saygısının alt boyutlarına bakılmış, yaş değişkeni de değerlendirilmiştir. Toplam benlik saygısı için sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılık tespit edilememesiyle ilgili tutarlı bulgular Leondari, Syngollitou ve Kiosseoglou'nun (1998), Quatman ve Watson'nun (2001), Güngör'ün (1989), Kurşun'nun (1998), Uyanık'ın (2000), Erol, Z.'nin (2000), Balat-Uyanık ve Akman'ın (2004) ve Güvenç ve Aktaş'ın (2006) araştırmalarından elde edilmiştir. Araştırma sonuçları ile tutarlı olmayan bulgularda mevcuttur. Başkara'nın (2002) araştırmasında toplam benlik saygısı puanları, sınıf düzeyi açısından, anlamlı farklılık göstermiştir. Mc Carthy ve Hoge (1982), ergenlerde benlik saygısı üzerinde yaş etkilerini belirlemek için 2000 kişilik bir örneklem grubuna Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve CBSÖ uygulamışlardır. Araştırmanın sonucunda ergenlerin yaşları ilerledikçe benlik saygılarının da arttığı görülmüştür. Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş'ın (2015) yaş gruplarına göre benlik saygısı puanlarının incelendiği araştırmasında en düşük benlik saygısına 18-20 yaş grubunun, en yüksek benlik saygısına ise 27 ve üzeri yaş grubunun

sahip olduğu gözlemiştir. Özdemir ve Kaşot (2015) Türk ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetleri altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin sınıf düzeyine göre benlik saygısı puanları arasındaki farkı incelediği araştırmada her iki grupta da anlamlı fark bulunmuş, yedinci sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarının, sekizinci sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sınıf düzeyi değişkenine göre genel benlik saygısı incelendiğinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Ullman ve Tatar'ın (2001) ve Başkara'nın (2002) araştırmasında da aynı bulgunun elde edildiği görülmektedir. Gökalp (2009)'ün araştırmasında ise sınıf düzeyi, lise öğrencilerinin genel benlik saygısı için anlamlı bir yordayıcıdır.

Sosyal benlik saygısı açısından sınıf düzeyi değişkeni incelendiğinde anlamlı farklılık olduğu farklılığın 12. sınıf düzeyi öğrencilerinin lehine olduğu görülmektedir. Başkara'nın (2002) araştırmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmada sosyal benlik saygısında sınıf düzeyleri yönünden anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Mullis, Mullis ve Normanin (1992) ergenlerin lise dönemi boyunca benlik saygısı düzeyini 14-19 yaşlarındaki 270 kişilik bir örneklem grubunda incelemiş ve yaşın doğrudan benlik saygısıyla ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. CBSÖ'nin kullanıldığı araştırmada düşünel gelişimin yaşla birlikte artmasının benlik saygısındaki artışa paralel gittiği belirtilmiştir. En kritik dönemin ortaokuldan liseye geçiş dönemi olduğu öne sürülmüştür. Gökalp'in (2009) araştırmasında ise sosyal benlik saygısı için onuncu sınıf düzeyi, anlamlı bir yordayıcıdır. Görüldüğü gibi sosyal benlik saygısı açısından sınıf düzeyi değişkeni ile ilgili araştırmalar incelendiğinde araştırma ile tutarlı bulgular elde edilmiştir.

Sınıf düzeyi değişkenine göre eve ilişkin benlik saygısı ve okul- akademik benlik saygısı incelendiğinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Başkara'nın (2002) ve Gökalp'in (2009) araştırmaları da bu bulguyla paraleldir.

4.2.3. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.8 CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzeye Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	Sd	P
Genel	Fakir	16	190,25	6,79	4	,148
	Ortanın Altı	25	257,60			
	Orta	372	266,36			
	Ortanın Üstü	103	292,50			
	Zengin	21	274,00			
	Toplam	537				
Sosyal	Fakir	16	175,16	10,21	4	,037
	Ortanın Altı	25	219,44			
	Orta	372	271,05			
	Ortanın Üstü	103	284,17			
	Zengin	21	288,69			
	Toplam	537				
Ev	Fakir	16	122,38	22,43	4	,000
	Ortanın Altı	25	214,48			
	Orta	372	269,35			
	Ortanın Üstü	103	299,34			
	Zengin	21	290,55			
	Toplam	537				
Akademik	Fakir	16	227,13	2,42	4	,660
	Ortanın Altı	25	268,96			
	Orta	372	267,23			
	Ortanın Üstü	103	275,03			
	Zengin	21	302,74			
	Toplam	537				
Toplam	Fakir	16	144,63	15,68	4	,003
	Ortanın Altı	25	233,26			
	Orta	372	267,51			
	Ortanın Üstü	103	298,23			
	Zengin	21	289,29			
	Toplam	537				

Tablo 4.8'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ toplam ve alt boyut puanlarının ergenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda grupların sosyal benlik saygısı alt boyutu ($x^2= 10,21$; $p<,05$), eve ilişkin benlik saygısı alt boyutu ($x^2=22,43$; $p<,001$) ve Coopersmith toplam benlik saygısında ($x^2=15,68$; $p<,01$) sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Farklılığın kaynağını belirlemek amacı ile gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmış, sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.9 CBSÖ Sosyal Benlik Saygısı Alt Boyutu Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	Fakir	Ortanın Altı	Orta	Ortanın Üstü	Zengin
Fakir	$\bar{x}_{\text{sıra}}=175,16$		p<,05	p<,05	p<,05
Ortanın Altı		$\bar{x}_{\text{sıra}}=219,44$			
Orta			$\bar{x}_{\text{sıra}}=271,05$		
Ortanın Üstü				$\bar{x}_{\text{sıra}}=284,17$	
Zengin					$\bar{x}_{\text{sıra}}=288,69$

Tablo 4,9'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ sosyal benlik saygısı alt boyut puanlarının ergenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda söz konusu farklılığın fakir grup ile orta grup arasında orta grup lehine p<,05; fakir grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine p<,05; fakir grup ile zengin grup arasında zengin grup lehine p<,05 düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır.

Tablo 4.10 CBSÖ Eve İlişkin Benlik Saygısı Alt Boyutu Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	Fakir	Ortanın Altı	Orta	Ortanın Üstü	Zengin
Fakir	$\bar{x}_{\text{sıra}}=122,38$		p<,001	p<,001	p<,01
Ortanın Altı		$\bar{x}_{\text{sıra}}=214,48$			
Orta			$\bar{x}_{\text{sıra}}=269,35$	P<,05	
Ortanın Üstü				$\bar{x}_{\text{sıra}}=299,34$	
Zengin					$\bar{x}_{\text{sıra}}=290,55$

Tablo 4.10'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ eve ilişkin benlik saygısı alt boyut puanlarının ergenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda söz konusu farklılığın fakir grup ile orta grup arasında orta

grup lehine $p<,001$; fakir grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p<,001$; fakir grup ile zengin grup arasında zengin grup lehine $p<,01$; orta grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p<,05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır.

Tablo 4.11 CBSÖ Toplam Puanlarının Ergenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	Fakir	Ortanın Altı	Orta	Ortanın Üstü	Zengin
Fakir	$\bar{x}_{sıra}=144,63$	$p<,05$	$p<,01$	$p<,01$	$p<,01$
Ortanın Altı		$\bar{x}_{sıra}=233,26$			
Orta			$\bar{x}_{sıra}=267,51$		
Ortanın Üstü				$\bar{x}_{sıra}=298,23$	
Zengin					$\bar{x}_{sıra}=289,29$

Tablo 4.11'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ toplam puanlarının ergenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda söz konusu farklılığın fakir grup ile ortanın altı grup arasında ortanın altı grup lehine $p<,05$; fakir grup ile orta grup arasında orta grup lehine $p<,01$; fakir grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p<,01$; fakir grup ile zengin grup arasında zengin grup lehine $p<,01$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır.

Tabloda da görüldüğü gibi ergenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre toplam benlik saygısı, sosyal benlik saygısı ve eve ilişkin benlik saygısı puanlarında genel olarak zengin grup lehine sonuçlar alınmıştır. Yani algılanan ekonomik düzey yükseldikçe ergenin toplam benlik saygısı, sosyal benlik saygısı ve eve ilişkin benlik saygısı da yükselmektedir. Bu bulguya paralel sonuçlar elde eden araştırmalar mevcuttur. Baybek ve Yavuz'un (2005), Aktaş'ın (2011), Maşrabacı'nın (1994), İkiz'in (2000), Aydoğan'ın (2010) ve Yiğit'in (2010) yapmış oldukları araştırmalarda gelir düzeyi yükseldikçe benlik saygısı puanlarının da yükseldiği tespit edilmiştir. Balat-Uyanık ve Akman'ın (2004), Özmen'in (2007), Ottekin'in (2009) ve Kılıç- Duran'ın (2007) çalışmalarında ise ekonomik düzey değişkenine göre benlik saygısı puanları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Bu bulgu araştırma bulgularından genel benlik saygısı ve okul-akademik benlik saygısının algılanan ekonomik düzey değişkenine göre

anlamli farklılık göstermediği sonucunu desteklemektedir. Ancak Okul- Akademik benlik saygısı ile ilgili çelişen araştırma da mevcuttur. Cevher'in (2004) yapmış olduğu araştırmada ekonomik düzey yükseldikçe okul-akademik benlik saygısının düştüğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Ekonomik açıdan yeterli gelire sahip olan aileler, çocuğun isteklerini ve ihtiyaçlarını daha rahat karşılayabildiği için üst sosyo-ekonomik seviyedeki çocukların benlik saygısının daha yüksek olacağı düşünölmektedir. Dolayısıyla genel olarak zengin ailelerin çocuklarının benlik saygısının yüksek çıkması beklenen bir bulgudur.

4.2.4. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.12 CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	Sd	P
Genel	Okur Yazar ve İlkokul	271	279,30	3,04	4	,551
	Ortaokul	85	268,26			
	Lise	116	256,87			
	Üniversite	61	248,99			
	Lisansüstü/Doktora	4	243,88			
	Toplam	537				
Sosyal	Okur Yazar ve İlkokul	271	256,63	9,35	4	,053
	Ortaokul	85	262,55			
	Lise	116	305,62			
	Üniversite	61	267,34			
	Lisansüstü/Doktora	4	207,38			
	Toplam	537				
Ev	Okur Yazar ve İlkokul	271	276,09	5,05	4	,283
	Ortaokul	85	258,45			
	Lise	116	277,99			
	Üniversite	61	232,76			
	Lisansüstü/Doktora	4	304,63			
	Toplam	537				
Akademik	Okur Yazar ve İlkokul	271	292,92	15,35	4	,004
	Ortaokul	85	261,59			
	Lise	116	242,62			
	Üniversite	61	225,01			
	Lisansüstü/Doktora	4	242,13			
	Toplam	537				
Toplam	Okur Yazar ve İlkokul	271	278,94	4,79	4	,310
	Ortaokul	85	264,57			
	Lise	116	269,39			
	Üniversite	61	231,80			
	Lisansüstü/Doktora	4	246,00			
	Toplam	537				

Tablo 4.12'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ toplam ve alt boyut puanlarının annenin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda grupların akademik benlik saygısı alt boyutu ($x^2= 15,354$; $p<,01$) sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Farklılığın kaynağını belirlemek amacı ile gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile test karşılaştırılmış, sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.13 CBSÖ Akademik Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	Okur Yazar/İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü/Do ktora
OkurYazar-ilkokul	$\bar{x}_{\text{sıra}}=292,92$		$p<,01$	$p<,01$	
Ortaokul		$\bar{x}_{\text{sıra}}=262,59$			
Lise			$\bar{x}_{\text{sıra}}=242,62$		
Üniversite				$\bar{x}_{\text{sıra}}=225,01$	
Lisansüstü/Do ktora					$\bar{x}_{\text{sıra}}=242,13$

Tablo 4.13'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ akademik benlik saygısı alt boyut puanlarının annenin eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda söz konusu farklılığın okuryazar/ilkokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında okuryazar/ilkokul mezunu grup lehine $p<,01$; okuryazar/ilkokul mezunu grup ile üniversite mezunu grup arasında okuryazar/ilkokul mezunu grup lehine $p<,01$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır.

Görüldüğü gibi ergenlerin toplam benlik saygısı, genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı puanları annenin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık saptanmamıştır. Ünsar ve İşsever'in (2003), Ottekin'in (2009), Özdemir ve Kaşot'un (2015), Cihangir'in (1999), Dikici'nin (1998) ve Aktaş'ın (2011) yapmış oldukları araştırmalar bu bulguyu destekler niteliktedir. Bu araştırmalarda da benlik saygısı ile annenin eğitim düzeyi arasında ilişki bulunamamıştır. Ancak benlik

saygısı ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık bulan araştırmalar da mevcuttur. Baybek ve Yavuz'un (2005), Koçak-Torucu'nun (1990), Çuhadaroğlu'nun (1990), Şentürk'ün (2010), Aydoğan'ın (2010) ve Yiğit'in (2010) yapmış oldukları araştırmalarda annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğunun benlik saygısının da yükseldiği tespit edilmiştir.

Annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık saptanan tek benlik saygısı alt boyutu akademik benlik saygısıdır. Bu bulguya göre okuryazar/ ilkokul mezunu annelerin çocuklarının akademik benlik saygısı puanları diğerlerine göre daha yüksektir. Göktaş'ın (2008) araştırması bu bulguyla çelişirken Cevher'in (2004) araştırması bu bulguyla paraleldir. Göktaş'ın (2008) araştırmasında annenin eğitim düzeyi yükseldikçe akademik benlik saygısı yükselmektedir. Cevher'in (2004) araştırmasına göre ise annenin eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğun akademik benlik saygısı puanı düşmektedir. Yüksek eğitimli annelerin çocuklarının akademik benlik saygısının düşük olması, annelerin çocuklarından akademik açıdan yapabileceğinden fazlasını bekliyor olmalarından kaynaklanabilir.

4.2.5. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.14 CBSÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{X} sıra	X^2	Sd	P
Genel	Okur Yazar ve İlkokul	140	281,59	5,609	4	,230
	Ortaokul	130	270,78			
	Lise	125	280,22			
	Üniversite	128	241,71			
	Lisansüstü/Doktora	14	275,79			
	Toplam	537				
Sosyal	Okur Yazar ve İlkokul	140	260,74	5,079	4	,279
	Ortaokul	130	251,60			
	Lise	125	291,34			
	Üniversite	128	271,84			
	Lisansüstü/Doktora	14	287,75			
	Toplam	537				
Ev	Okur Yazar ve İlkokul	140	279,85	3,300	4	,509
	Ortaokul	130	254,53			
	Lise	125	282,06			
	Üniversite	128	260,70			
	Lisansüstü/Doktora	14	254,07			
	Toplam	537				
Akademik	Okur Yazar ve İlkokul	140	290,71	12,789	4	,012
	Ortaokul	130	293,35			
	Lise	125	253,38			
	Üniversite	128	238,79			
	Lisansüstü/Doktora	14	241,46			
	Toplam	537				
Toplam	Okur Yazar ve İlkokul	140	280,25	6,342	4	,175
	Ortaokul	130	270,75			
	Lise	125	284,73			
	Üniversite	128	240,86			
	Lisansüstü/Doktora	14	257,14			
	Toplam	537				

Tablo 4.14'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ toplam ve alt boyut puanlarının babanın eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda grupların akademik benlik saygısı alt boyutu ($\chi^2= 12,789$; $p<,05$) sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Farklılığın kaynağını belirlemek amacı ile gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile test karşılaştırılmış, sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.15 CBSÖ Akademik Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	Okur Yazar/İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü/Dokt ora
OkurYazar- ilkokul	$\bar{x}_{sıra}=290,71$		$p<,05$	$p<,01$	
Ortaokul		$\bar{x}_{sıra}=293,35$	$p<0,5$	$p<,01$	
Lise			$\bar{x}_{sıra}=253,38$		
Üniversite				$\bar{x}_{sıra}=238,79$	
Lisansüstü/Do ktora					$\bar{x}_{sıra}=241,46$

Tablo 4.15'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan ergenlerin CBSÖ akademik benlik saygısı alt boyut puanlarının babanın eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda söz konusu farklılığın okuryazar/ilkokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında okuryazar/ilkokul mezunu grup lehine $p<,05$; okuryazar/ilkokul mezunu grup ile üniversite mezunu grup arasında okuryazar/ilkokul mezunu grup lehine $p<,01$;

ortaokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında ortaokulu mezunu grup lehine $p<,05$; ortaokul mezunu grup ile üniversite mezunu grup arasında ortaokul mezunu grup lehine $p<,01$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır.

Annenin eğitim düzeyi değişkeni gibi babanın eğitim düzeyi değişkenine göre ergenin toplam benlik saygısı, genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı ve eve ilişkin benlik saygısı puanları arasında anlamlı farklılık saptanamamıştır. Yiğit'in (2010), Aktaş'ın (2011), Cihangir'in (1999), Dikici'nin (1998) ve Özdemir ve Kaşot'un (2015) araştırmaları bu bulguyu desteklerken; Koçak-Torucu'nun (1990), Şentürk'ün (2010), Aydoğan'ın (2010) ve Zincirkıran'ın (2008) araştırmalarında ise babanın eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğunun benlik saygısını da yükseldiğini saptamışlardır.

Araştırmada Akademik benlik saygısı yüksek olan ergenlerin babası okuryazar/ilkokul mezunu grup olduğu tespit edilmiştir. Cevher'in (2004) araştırması bu bulguyu destekler nitelikte babanın eğitim seviyesi düştükçe çocuğun akademik benlik saygısı puanlarının yükseldiği saptanmıştır. Baba, eğitim seviyesi yüksek olduğu için çocuğundan da aynı seviyeye ulaşmasını beklemesi, çocuğun akademik benlik saygısını olumsuz etkilemiş olabilir. Gökteş'in (2008) araştırmasında ise tam tersi bir sonuç elde edilmiştir. Babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğunun benlik saygısı da yükselmektedir.

4.3.Evlilik Uyumuna İlişkin Analizler

Bu bölümde araştırma grubunu oluşturan anne ve babaların evlilik uyumlarının bazı değişkenlere (cinsiyet, evlilik yılı, annenin algıladığı ekonomik düzey, babanın algıladığı ekonomik düzey, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi) göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular sunulmuştur. Verilerin analizinde kullanılacak tekniklerin belirlenmesi için veriler önce homojenlik ve normallik testi ile sınanmış, verilere ait çarpıklık ve basıklık değerleri tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 4.16.Evlilik Uyumuna Ait Homojenlik Testi Analiz Sonuçları

Puan	Levene Statistic	df1	df2	p
Uyum	,150	1	535	,699

Tablo 4.16'da görüldüğü üzere evlilik uyumuna ilişkin homojenlik testi sonucunda evlilik uyumu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>,05$). Yani evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki dağılım homojen olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.17.Evlilik Uyumu Puanlarına Ait Normallik Testi Sonuçları

Kolmogorov-Smirnov			
Puan	statistic	N	p
Uyum	,070	1074	,000

Tablo 4.17'de görüldüğü üzere Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonucunda verilerin normal dağılım eğrisine uygun olmadıkları görülmektedir ($p<,05$).

Tablo 4.18. Örneklem Grubunu Oluşturan Anne Babaların EUÖ' den Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Değerler

Puan	\bar{x}	Ss	Ortanca	Mod	Çarpıklık	Basıklık
Uyum	45,33	8,66	46	43	-,823	1,071

Tablo 4.18'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan anne babaların EUÖ'den elde ettikleri puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında dağılımın normal olmadığı görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda araştırmaya ilişkin dağılımların parametrik analizleri uygulayabilmek için gerekli şartları taşımadığı

bulgusuna varılmıştır. Sonuç olarak elde edilen analiz bulgularının sonucunda non-parametrik tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir.

4.3.1. Anne Babanın Evlilik Uyumu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.19. EUÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	Sıra toplamı	U	p
Evlilik Uyumu	Kadın	537	522,58	280624,5	136171,5	,115
	Erkek	537	552,42	296650,5		
	Toplam	1074				

Tablo 4.19'da görüldüğü üzere EUÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonucunda kadın-erkek arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Evlilik uyumunu cinsiyet açısından inceleyen araştırmalarda üç farklı bulgu elde edildiği görülmektedir. Blum ve Mehrabian'in (1999), Fışiloğlu'nun (1992), Çelik'in (2003), Gürsoy'un (2004), Güven'in (2005), Polat'ın (2006), Demiray'ın (2006), Fidanoğlu'nun (2007), Aktaş'ın (2009), Süataç'ın (2010), Yeşiltepe'nin (2011), Yıldız'ın (2012) ve Höşgör'ün (2013) çalışmalarında araştırma bulgusundaki gibi cinsiyet değişkeni evlilik uyumu ile anlamlı sonuç vermemiştir. TÜİK'in (2006) yaptığı bir araştırmada da cinsiyet ile ilgili benzer sonuç elde edilmiştir. Söz konusu araştırmaya katılan evli kadın ve erkeklerin, evliliklerinden ortalama düzeyde memnun olduklarını belirtenlerin oranları birbirine oldukça yakındır (kadınların %66,4'ü, erkeklerin ise %67,3'ü evliliklerinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir) (Akt: Ergin,2008). Klinetob ve Smith'in (1996), Guzman'ın (1996), Şener'in (2002) ve Akar'ın (2005) araştırmalarında ise erkeklerin evlilik uyum puanları kadınların evlilik uyum puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Kadınların evlilik uyum puanları

erkeklerin evlilik uyum puanlarından yüksek bulan araştırmalar da mevcuttur (Fışılıoğlu ve Demir, 2000; Zeifmann ve Hazan, 2000; Tutarel- Kışlak, 1995). Araştırmalardan elde edilen sonuca göre cinsiyet açısından evlilik uyumu ile ilgili farklı sonuçlara ulaşılması geleneksel ve modern cinsiyet rolleri, cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve beklentiler ile açıklanabilir.

4.3.2. Annenin Evlilik Uyumu Puanlarının Annenin Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.20. Annenin EU Puanlarının Annenin Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x} sıra	X^2	sd	p
Kadının Uyumu	30 ve altı	5	314,90	4,771	3	,189
	31-40	247	283,33			
	41-50	245	257,22			
	50 üzeri	40	246,93			
	Toplam	537				

Tablo 4.20'de grldğge örnekleme grubunu oluşturan annelerin EU puanlarının annenin yaşı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > ,05$).

Araştırma bulgusuna göre annenin yaşı ve evlilik uyumu arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonucu destekleyen araştırmalar olduğu gibi yaş ve evlilik uyumu arasında anlamlı fark bulan araştırmalarda mevcuttur. Düzgün (2009), Fışılıoğlu (1992), Tutarel- Kışlak ve ubuka (2000), Turanlı (2010), Hoşgör (2013), Hamamcı (2005), ınar (2008), Akbaş (2008), etin, B.T., (2010), Yeşiltepe (2011) ve Yıldız (2012) araştırmalarında yaş değişkenine göre evlilik uyum puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Süataç'ın (2010) ve Aktaş'ın (2009) araştırmalarında ise yaş ilerleyince evlilik uyumunun dştğge saptanmıştır.

Evlilik uyumu gerçekçi olmayan beklentiler nedeniyle ilk yıllarda daha fazla düşmektedir (Onur, 1991). Araştırmaya katılan annelerin çoğu 31-40 ve 41-50 yaş aralığında ve annelerin ergenlik çağında çocukları olduğuna göre evliliklerinin ilk yıllarında olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla annenin yaşı değişkenine göre evlilik uyumunun farklılaşmaması beklenen bir bulgudur.

4.3.3. Babanın Evlilik Uyumu Puanlarının Babanın Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.21. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	X^2	sd	p
Erkeğin Uyumu	30 ve altı	3	419,67	9,595	3	,022
	31-40	81	292,68			
	41-50	349	272,07			
	50 üzeri	104	235,92			
	Toplam	537				

Tablo 4.21'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan babaların EUÖ puanlarının babanın yaşı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($\chi^2= 9,595$; $p<,05$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmış, sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.22. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Yaşı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	30 ve Altı	31-40	41-50	50 Üzeri
30 ve Altı	$\bar{x}_{\text{sıra}}=419,67$			
31-40		$\bar{x}_{\text{sıra}}=292,68$	P<,05	
41-50			$\bar{x}_{\text{sıra}}=272,07$	P<,05
50 Üzeri				$\bar{x}_{\text{sıra}}=235,92$

Tablo 4.22'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan babaların EUÖ puanlarının babanın yaşı değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda söz konusu farklılığın 31-40 yaş grubu ile 41-50 yaş grubu arasında 31-40 yaş grubu lehine $p<,05$; 41-50 yaş grubu ile 50 yaş üzeri grup arasında 41-50 yaş grubu lehine $p<,05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır.

Araştırma sonucuna bakıldığında babanın yaşı arttıkça evlilik uyumunun düştüğü gözlenmektedir. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar olduğu gibi evlilik uyumu ve yaş arasında anlamlı farklılık bulamayan araştırmalarda bulunmaktadır. Süataç'ın (2010) ve Aktaş'ın (2009) araştırmalarında yaş ilerleyince evlilik uyumunun düştüğü saptanmıştır. Düzgün (2009), Fıfıloğlu (1992), Tutarel- Kışlak ve Çubukça (2000), Turanlı (2010), Hoşgör (2013), Hamamcı (2005), Çınar (2008), Akbaş (2008), Çetin, B.T. (2010), Yeşiltepe (2011) ve Yıldız (2012) araştırmalarında ise yaş değişkenine göre evlilik uyum puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Evlilik uyumunun erkeklerde yaşa bağlı olarak düşmesinin sebebi araştırmaya katılan babaların çoğunun orta yaş geçişinde olmaları ve ailede nüfusun çoğalması ile birlikte yaşanan maddi sıkıntıların artmasından kaynaklanabilir.

4.3.4. Annenin Evlilik Uyumu Puanlarının Annenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.23. Annenin EUÖ Puanlarının Annenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Düzey	N	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	X^2	sd	p
Kadının Uyumu	Fakir	17	169,62	21,49	4	,000
	Ortanın Altı	34	213,13			
	Orta	359	272,39			
	Ortanın Üstü	113	301,43			
	Zengin	14	176,57			
	Toplam	537				

Tablo 4.23'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan annelerin EUÖ puanlarının annenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sunucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($x^2=21,49$; $p<,001$). Farklılığın kaynağını belirlemek için gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmış, sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.24. Annenin EUÖ Puanlarının Annenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	Fakir	Orta Altı	Orta	Orta Üstü	Zengin
Fakir	$\bar{x}_{\text{sıra}}=169,62$		$p<,01$	$p<,01$	
Ortanın Altı		$\bar{x}_{\text{sıra}}=213,13$	$p<,05$	$p<,01$	
Orta			$\bar{x}_{\text{sıra}}=272,39$		$p<,05$
Ortanın Üstü				$\bar{x}_{\text{sıra}}=301,43$	$P<,01$
Zengin					$\bar{x}_{\text{sıra}}=176,57$

Tablo 4.24'de görüldüğü üzere Örneklem grubunu oluşturan annelerin EUÖ puanlarının annenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda gruplardan fakir grup ile orta grup arasında orta grup lehine $p < ,01$; fakir grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,01$; ortanın altı grup ile orta grup arasında orta grup lehine $p < ,05$; ortanın altı grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,01$; orta grup ile zengin grup arasında orta grup lehine $p < ,05$; ortanın üstü ile zengin grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,01$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır.

Bulgular sonucunda annenin evlilik uyum puanının algıladığı ekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Araştırmada genel olarak annelerin algıladığı ekonomik düzey arttıkça evlilik uyumları da artmaktadır. Ancak zengin gruba mensup annelerin evlilik uyum puanlarının orta ve ortanın üstü gruptan anlamlı şekilde düşük olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde evlilik uyumu ve ekonomik düzeye ilişkin bulguları üç grupta toplamak mümkündür. Evlilik uyumu ve ekonomik düzey arasında anlamlı farklılık olmadığını saptayanlar (Süataç, 2010; Aktaş, 2009; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012), gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun da arttığını tespit edenler (Filsinger ve Wilson, 1984; Işıloğlu, 2006; Hoşgör, 2013; Şener, 2002; Yıldırım, 1993) ve gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun düştüğünü bulanlar (Hasta, 1996; Blum ve Mehrabian, 1999). Araştırmalarda bu kadar farklı bulguların ortaya çıkması farklı örneklem grupları ile çalışılmış olması ve bireylerin evlilik ile ilgili beklentilerinden kaynaklanabilir.

Kadının evlilik uyumunun incelendiği çalışmalarda gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun arttığı saptanmıştır. Yaşar (2009) evlilik uyumu düzeylerinin ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelediği araştırmasında anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip annelerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu, üst sosyo-ekonomik düzeye sahip annelerin evlilik uyumunun daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer sonuçlar Rogers ve Deboer'un (2001), Polat'ın (2006), Bir- Aktürk'ün (2006) araştırmalarından da elde edilmiştir.

Bu bulgular araştırma sonucuyla paraleldir. Ekonomik düzeyini zengin olarak algılayan anneler ekonomik seviyelerini korumak için; fakir ve ortanın altı olarak algılayan anneler ise ekonomik sıkıntılarını gidermek için daha çok çalışmak zorunda olmaları evliliklerindeki iletişimi kısıtlamış olabilir. Bu sebepten de annelerin evlilik uyumları düşmüş olabilir.

4.3.5. Babanın Evlilik Uyumu Puanlarının Babanın Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.25. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Düzey	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	sd	p
Kadının Uyumu	Fakir	18	150,61	22,38	4	,000
	Ortanın Altı	33	237,18			
	Orta	361	268,99			
	Ortanın Üstü	110	308,13			
	Zengin	15	194,27			
	Toplam	537				

Tablo 4.25'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan babaların EUÖ puanlarının babanın algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sunucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($x^2=22,38$; $p<,001$). Farklılığın kaynağını belirlemek için gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmış, sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.26. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	Fakir	Orta Altı	Orta	Orta Üstü	Zengin
Fakir	$\bar{x}_{sıra}=150,61$	$p<,05$	$p<,01$	$p<,001$	
Ortanın Altı		$\bar{x}_{sıra}=237,18$		$p<,05$	
Orta			$\bar{x}_{sıra}=268,99$	$p<,05$	
Ortanın Üstü				$\bar{x}_{sıra}=308,13$	$p<,05$
Zengin					$\bar{x}_{sıra}=194,27$

Tablo 4.26'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan babanın EUÖ puanlarının babanın algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda gruplardan fakir grup ile ortanın altı grup arasında ortanın altı lehine $p < ,05$; fakir grup ile orta grup arasında orta grup lehine $p < ,01$; fakir grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,001$; ortanın altı grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,05$; orta grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,05$; ortanın üstü grup ile zengin grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır.

Araştırma bulguları genel olarak ekonomik düzey yükseldikçe babanın evlilik uyumunun da yükseldiği şeklindedir. Fakat zengin diye adlandırılan ekonomik düzeye mensup babaların evlilik uyum puanları ortanın üstü gruba göre anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır. Filsinger ve Wilson'un (1984), Işıloğlu'nun (2006), Hoşgör'ün (2013), Şener'in (2002) ve Yıldırım'ın (1993) araştırmalarında benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Gelir düzeyi yükseldikçe evlilik uyum puanları da yükselmiştir. Süataç (2010), Aktaş (2009), Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012) ise araştırmalarında evlilik uyumu ve ekonomik düzey arasında anlamlı farklılık olmadığını saptamışlardır. Gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun düştüğünü tespit eden araştırmalar da bulunmaktadır (Hasta, 1996; Blum ve Mehrabian, 1999). Fakir ve Ortanın Altı ekonomik düzeye mensup babaların, ailenin geçimini sağlama noktasında zorlanması, beklentileri karşılayamaması, maddi sıkıntıları gidermek için daha fazla işte çalışıyor olması evlilik ilişkilerini olumsuz etkilemiş olabilir. Üst sosyo-ekonomik düzeye mensup babalar ise maddi açıdan sıkıntı yaşamaları da ekonomik açıdan zor duruma düşmemek, mevcut durumlarını korumak ya da daha fazla kazanmak için daha yoğun çalışıyor olmaları evlilikte iletişimi kısıtlamış, evlilik uyumlarını düşürmüş olabilir.

4.3.6. Annenin Evlilik Uyumu Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.27. Annenin EUÖ Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Uyum	Düzy	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	sd	p
Kadının Uyumunu	Okur Yazar/İlkokul	271	276,53	3,057	4	,548
	Ortaokul	85	265,67			
	Lise	116	265,72			
	Üniversite	61	253,00			
	Lisansüstü/Doktora	4	168,63			
	Toplam	537				

Tablo 4.27' de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan annelerin EUÖ puanlarının annenin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Araştırmada annenin eğitim düzeyine göre annenin evlilik uyum puanlarının anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Turanlı'nın (2010), Hamamcı'nın (2005), Akar'ın (2005), Süataç'ın (2010), Tutarel-Kışlak ve Göztepe'nin (2012) ve Aktaş'ın (2009) çalışmalarında da evlilik uyumu ve eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak evlilik uyumu ve eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit eden araştırmalar da mevcuttur. Blum ve Mehrabian (1989), Dökmen ve Tokgöz (2002), Abalı (2006), Fışıloğlu (1992), Şener (2002), Hoşgör (2013), Yaşar (2009), ve Yıldız (2012) araştırmalarında eğitim seviyesi arttıkça evlilik uyumunu da yükseldiğini tespit etmişlerdir. Coleman (1985) araştırmasında ise kadının öğrenim düzeyinin kadının evlilik uyumunda anlamlı bir farklılık yarattığı, üniversite mezunu annelerin en yüksek uyum puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Araştırmada çiftlerin kendi eğitim düzeylerine uygun kişilerle evlendikleri bu yüzden eğitim düzeyi değişkenine göre evlilik uyumunu farklılaşmadığı söylenebilir.

4.3.7. Babanın Evlilik Uyumunu Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.28. Babanın EUÖ Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Uyum	Düzy	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	sd	p
Erkeğin Uyumu	Okur Yazar/İlkokul	140	261,20	3,335	4	,503
	Ortaokul	130	273,24			
	Lise	125	287,08			
	Üniversite	128	259,33			
	Lisansüstü/Doktora	14	234,68			
	Toplam	537				

Tablo 4.28’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan babaların EUÖ puanlarının babanın eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Bulgular, babanın evlilik uyumunun babanın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği yönündedir. Coleman (1985), kadının ve erkeğin öğrenim düzeyinin kadının ve erkeğin evlilik uyumunda anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını inceledi araştırmasında benzer sonuca ulaşmıştır. Erkeğin evlilik uyumuna ilişkin puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Araştırmada anne ve babaların evlenirken eğitim düzeyleri noktasında denk olmaya dikkat ettikleri düşünüldüğünden evlilik uyum puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

4.3.8. Annenin Evlilik Uyumu Puanlarının Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.29. Annenin EUÖ Puanlarının Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Uyum	Yıl	N	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	X^2	sd	p
	20 altı	199	283,72			
Kadının	20-30	291	262,64	3,31	2	,191
Uyumu	30 Üzeri	47	246,02			
	Toplam	537				

Tablo 4.29'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan annelerin EUÖ puanlarının evlilik yılı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Araştırma bulgularına göre evlilik yılına göre annenin evlilik uyum puanları arasında anlamlı fark yoktur. Bu bulguyu destekleyen sonuçlar Blum ve Mehrabian'ın (1989), Bir- Aktürk'ün (2006), Tutarel-Kışlak ve Göztepe'nin (2012), Akar'ın (2005), Ergin'in (2008), Fışıloğlu'nun (2001), Hamamcı'nın (2005), Tuttarel- Kışlak ve Çubukça'nın (2002), Soyer'in (2006) ve Çavuşoğlu'nun (2011) araştırmalarından elde edilmiştir. Guilford ve Bengston'un (1979) ve Fidanoğlu'nun (2007) çalışmalarında evlilik yılı arttıkça çiftlerin evlilik uyumlarının da arttığı tespit edilmiştir. Yıldız'ın (2012), Süataç'ın (2010) ve Ergin'in (2008) araştırmalarında ise evlilik yılı arttıkça çiftlerin evlilik uyumunun düştüğü saptanmıştır.

Ergenlik döneminde çocuğu olan annelerin aynı yaşam döneminde olmaları sebebiyle benzer evlilik uyumları olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmada annelerin evlilik uyumlarının evlilik yılına göre farklılaşmaması beklenen bir bulgudur.

4.3.9. Babanın Evlilik Uyumu Puanlarının Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.30. Babanın EUÖ Puanlarının Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Uyum	Yıl	N	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	X^2	sd	p
	20 altı	199	284,62			
Erkeğin	20-30	291	262,13			
Uyumu	30 Üzeri	47	245,41	3,68	2	,159
	Toplam	537				

Tablo 4.30'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan babaların EUÖ puanlarının evlilik yılı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Bulgular, babanın evlilik yılı değişkenine göre evlilik uyum puanları arasında anlamlı farklılığın olmadığı yönündedir. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar (Blum ve Mehrabian, 1989; Bir- Aktürk, 2006; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012; Akar, 2005; Ergin, 2008; Fışıloğlu, 2001; Hamamcı, 2005; Tutarel- Kışlak ve Çubukça, 2002; Soyer, 2006; Çavuşoğlu, 2011) olduğu gibi evlilik yılı ve evlilik uyumu arasında anlamlı farklılık bulan araştırmalar (Guilford ve Bengston, 1979; Fidanoğlu, 2007; Yıldız, 2012; Süataç, 2010; Ergin, 2008) da mevcuttur. Gaesser ve Whitbourne'nin (1985) erkeklerle yaptıkları çalışmada ise erkeklerin evlilik süresi uzadıkça evlilik uyumlarının arttığı bulunmuştur (Akt: Fışıloğlu, 1992).

Araştırmaya katılan bütün babaların ergenlik döneminde çocukları olduğu için benzer evlilik uyumlarının olduğu düşünülmektedir. Aynı yaşam döneminde olan babaların evlilik yılına göre evlilik uyumlarının farklılaşmaması beklenen bir bulgudur.

4.4. Evlilik Uyumu İle Benlik Saygısı Arasındaki Kolerasyona İlişkin Analizler

Bu bölümde anne babaların evlilik uyumları ile ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyut puanları (genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı, akademik benlik saygısı) arasındaki ilişkiye yönelik bulgular sunulmuştur.

4.4.1. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.31. Annelerin EUÖ Puanları ile Ergenlerin CBSÖ Toplam Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Annenin Evlilik Uyumu Toplam Benlik Saygısı	537	,334	P<,001

Tablo 4.31'de görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanları ile ergenlerin CBSÖ toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r_s=,334$; $p<,001$).

Tablo 4.32. Babaların EUÖ Puanları ile Ergenlerin CBSÖ Toplam Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Babanın Evlilik Uyumu Toplam Benlik Saygısı	537	,314	P<,001

Tablo 4.32'de görüldüğü üzere babaların EUÖ puanları ile ergenlerin CBSÖ toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r_s=,314$; $p<,001$).

Bulgular sonucunda anne ve babaların evlilik uyum puanları arttıkça ergenlerin benlik saygısı puanlarının da arttığı saptanmıştır. Alanyazında bu sonucu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Long, 1986; Bagley, Bertrand, Bolitho ve Mallick, 2001,

Yılmaz, 2001). Bu yüzden anne babaların evlilikte uyumu ile ergenlerdeki benlik saygısı arasındaki pozitif yönde anlamlı ilişkinin bulunması beklenen bir bulgudur.

4.4.2. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Genel Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.33. Annelerin EUÖ Puanları ile Ergenlerin CBSÖ Genel Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Annenin Evlilik Uyumu Genel Benlik Saygısı	537	,310	P<,001

Tablo 4.33'de görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanları ile ergenlerin CBSÖ genel puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r_s=,310$; $p<,001$).

Tablo 4.34. Babaların EUÖ Puanları ile Ergenlerin CBSÖ Genel Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Babanın Evlilik Uyumu Genel Benlik Saygısı	537	,291	P<,001

Tablo 4.34'de görüldüğü üzere babaların EUÖ puanları ile ergenlerin CBSÖ genel puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r_s=,291$; $p<,001$).

Araştırma sonucunda anne babaların evlilik uyumu arttıkça ergenlerdeki genel benlik saygısının da arttığı tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bulgusunu destekleyen çalışmalar Long'un (1986), Bagley, Bertrand, Bolitho ve Mallick'in (2001) ve Yılmaz'ın (2001) araştırmalarından elde edilmiştir. Öyleyse kimlik oluşumunun hızlandığı ergenlik döneminde, ergenin bir bütün olarak kendini değerlendirmesi yani genel benlik saygısı ile ebeveynlerinin evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin bulunması beklenen bir bulgudur.

4.4.3. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Sosyal Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.35. Annelerin EUÖ Puanları ile Ergenlerin Sosyal Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Annenin Evlilik Uyumu	537	,058	P>,05
Sosyal Benlik Saygısı			

Tablo 4.35'de görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanları ile ergenlerin sosyal benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.36. Babanın EUÖ Puanları ile Ergenlerin Sosyal Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Babanın Evlilik Uyumu	537	,088	P<,05
Sosyal Benlik Saygısı			

Tablo 4.36'da görüldüğü üzere babaların EUÖ puanları ile ergenlerin sosyal benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r_s=,088$; $p<,05$).

Bulgular sonucunda annenin evlilik uyum puanları ile ergenin sosyal benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken; babanın evlilik uyumu ile ergenin sosyal benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yani babanın evlilik uyumu artıkça ergenin sosyal benlik saygısı artmaktadır. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar mevcuttur (Long, Slater, Forehand ve Fauber, 1988; Verschuren ve Marcoens, 1999; Akt: Kulaksızoğlu, 2006). Araştırmada annelerin değil de babaların evlilik uyumları ile ergenin sosyal benlik saygısı arasında ilişki bulunması durumu ergenlerin sosyalleşme hususunda babayı model almalarından kaynaklanabilir.

4.4.4. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Eve İlişkin Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.37. Annelerin EUÖ Puanları ile Ergenlerin Eve İlişkin Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Annenin Evlilik Uyumu Eve İlişkin Benlik Saygısı	537	,287	P<,001

Tablo 4.37'de görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanları ile ergenlerin eve ilişkin benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r_s=,287$; $p<,001$). Yani annenin evlilik uyumu yükseldikçe ergenin eve ilişkin benlik saygısı yükselmektedir.

Tablo 4.38. Babaların EUÖ Puanları ile Ergenlerin Eve İlişkin Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Babanın Evlilik Uyumu	537	,262	P<,001
Eve İlişkin Benlik Saygısı			

Tablo 4.38'de görüldüğü üzere babaların EUÖ puanları ile ergenlerin eve ilişkin benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r_s=,262$; $p<,001$).

Araştırmada anne ve babanın evlilik uyumu ile ergenlerin eve ilişkin benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yani anne ve babanın evlilik uyumu yükseldikçe ergenlerin eve ilişkin benlik saygısı da yükselmektedir. Ergenin olumlu ev-aile benlik saygısı geliştirebilmesi için aile ortamının huzurlu olması gerekir. Ailedeki huzuru büyük ölçüde anne baba arasındaki ilişkiler belirler. Uyumsuz, mutsuz, doyumsuz evliliklerde ailedeki huzur bozulabilir evdeki çocukların eve ilişkin benlik saygısını olumsuz etkilebilir.

4.4.5. Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerin Akademik Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.39. Annelerin EUÖ Puanları ile Ergenlerin Akademik Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Annenin Evlilik Uyumu	537	,194	P<,001
Akademik Benlik Saygısı			

Tablo 4.39'da görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanları ile ergenlerin akademik benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r_s=,194$; $p<,001$). Yani annenin evlilik uyumu yükseldikçe ergenin akademik benlik saygısı yükselmektedir.

Tablo 4.40. Babaların EUÖ Puanları ile Ergenlerin Akademik Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	N	r_s	p
Babanın Evlilik Uyumu	537	,177	P<,001
Akademik Benlik Saygısı			

Tablo 4.40'da görüldüğü üzere babaların EUÖ puanları ile ergenlerin akademik benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları kolerasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r_s=,177$; $p<,001$).

Araştırma sonucuna göre anne babaların evlilik uyumları ile ergenlerin akademik benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yani anne babanın evlilik uyumu yükseldikçe ergenin akademik benlik saygısı yükselmektedir. Ergenin okulda ve akademik alanda kendini değerli bulabilmesi yani olumlu akademik benlik saygısı geliştirebilmesi için okulda başarılı olması gerekmektedir. Ergen, başarılı olabilmek için sosyal desteğe, özellikle anne babasına ihtiyaç duymaktadır. Anne babanın birlikte çocuğuna destek verebilmelerinin koşullarından biri, evliliklerinde uyumu sağlamış olabilmeleridir. Bu sebepten araştırmada, ergenin akademik benlik saygısı ile anne babanın evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuş olabilir.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlere ilişkin elde edilen bulgular, ilgili alanyazın doğrultusunda ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Araştırma Sonuçları ve Tartışma

Araştırmada araştırma grubunu oluşturan ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyut puanlarının (genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı, akademik benlik saygısı) bazı değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, ergenin algıladığı ekonomik düzey, babanın eğitim düzeyi, annenin eğitim düzeyi) göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ayrıca araştırma grubunu oluşturan anne ve babaların evlilik uyumlarının bazı değişkenlere (cinsiyet, evlilik yılı, annenin algıladığı ekonomik düzey, babanın algıladığı ekonomik düzey, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi) göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Son olarak da Anne Babaların evlilik uyumları ile ergenlerin benlik saygısı toplam ve alt boyut puanları (genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı, akademik benlik saygısı) arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

5.1.1. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Ergenlerin CBSÖ toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda toplam, genel, sosyal ve akademik benlik saygısı için kız-erkek arasında anlamlı farklılık bulunmazken

eve ilişkin benlik saygısı için kız öğrenciler lehine anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<.05$).

Toplam benlik saygısı için (Coopersmith, 1959; Piers-Harris, 1964; Drummand, McIntire ve Ryan, 1977; Resenberg, 1979; Wu ve Smith, 1997; Mullis, Mullis ve Normandin, 1999; Maşrabacı, 1997; Güngör, 1989; Balat-Uyanık ve Akman, 2004; Çetin, H., 2004; Büyükşahin- Çevik, 2007; Yıldız ve Çapar, 2010; Aktaş, 2011; Tanrikulu, 2013; Özdemir ve Kaşot, 2015), genel benlik saygısı için (Başkara, 2002; Aktuğ, 2006; Büyükşahin-Çevik, 2007; Gökalp, 2009), sosyal benlik saygısı için (Drummand, McIntire ve Ryan, 1977; Büyükşahin- Çevik, 2007) ve akademik benlik saygısı için (Drummand, McIntire ve Ryan,1977; Wu ve Smith, 1997; Quatman ve Watson, 2001; Başkara, 2002; Büyükşahin- Çevik, 2007) yapılan yurt içi ve yurt dışı pek çok araştırmada cinsiyetler arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Dördüncü ve altıncı sınıfta okuyan çocuklarla yapılan çalışmada sosyal yeterlilik benlik saygısı alt boyutu için cinsiyet açısından anlamlı farklılık tespit edilememiştir (Wu ve Smith, 1997). Sekiz, on ve onikinci sınıf öğrencileri ile çalışılan araştırmada, akran popülaritesi diye tanımlanan benlik saygısı alanında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (Quatman ve Watson, 2001). Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırma bulgularıyla çelişen sonuçlar da bulunmaktadır. Pişkin'in (1996), Erol, Z. 'nin (2000), Erim'in (2001) ve Ottekin'in (2009) araştırmalarında erkeklerin benlik saygısı puanları kızların benlik saygısı puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Aynı şekilde genel benlik saygısı için kız- erkek arasında erkekler lehine sonuç alan araştırmalara da rastlanmaktadır (Quatman ve Watson, 2001 ve Ullman ve Tatar, 2001). Bunun aksi, kızların benlik saygısı puanlarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu tespit eden araştırmalar da mevcuttur (Kurşun, 1998; Erol, B., 2004; Hamarta, 2007; Şentürk, 2010; Merter, 2013; Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş, 2015). Gökalp'in (2009), Başkara'nın (2002), ve Aktuğ'un (2006) çalışmalarında sosyal benlik saygısı puanları kızlarda erkeklere oranla daha yüksektir. Ayrıca Cevher'in (2004), Göktaş'ın (2008) ve Gökalp'in (2009) araştırmalarında da kızların okul-akademik benlik saygısı puanları erkeklere göre daha yüksektir.

Araştırmada kızların erkeklere göre eve ilişkin benlik saygısı puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Drummand, McIntire ve Ryan'ın (1977) CBSÖ'ni

kullanarak yapmış olduğu çalışmada, aynı sonuca ulaşıldığı görülmektedir. Dördüncü ve altıncı sınıf öğrencileri ile yedinci ve onikinci sınıf öğrencilerinin eve ilişkin benlik saygısı puanlarında kızların daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Başkara'nın (2002) liselilerle yapmış olduğu çalışmada da kızların erkeklere göre eve ilişkin benlik saygısı puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulguları ile çelişen sonuçlarda bulunmaktadır. Quatman ve Watson'un (2001) çalışmasında ev-anababa benlik saygısı alanında erkekler, kızlardan anlamlı derecede yüksek puanlar almışlardır. Aktuğ'un (2006), Büyükşahin-Çevik'in (2007) ve Gökalp'in (2009) çalışmalarında ise öğrencilerin ev-aile benlik saygısı, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Anlaşılabacağı üzere benlik saygısı toplam ve alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına dair ortak bulgular elde edilemediği görülmektedir. Bunun sebebinin araştırmanın yapıldığı toplumun cinsiyete yüklediği anlamın birbirinden farklı oluşundan kaynaklanabilir. Ersanlı'ya (2012) göre çevrenin cinsiyete bakış açısı, cinsel benliğinin geliştirmesi için tanınan fırsat ve imkanlar cinsiyet farklılığının kaynağıdır. Malatya ilinde ebeveynlerin erkek çocuklarına dışarıda dolaşmaları ve vakit geçirmeleri için daha çok fırsat verdikleri söylenebilir. Kızlar ise vakitlerini daha çok evde, anne babaları ile geçirmektedirler. Bu yüzden kızlar, ev ortamını daha rahat, güvenli, korunaklı hissediyor olabilirler. Dolayısıyla Malatya ilindeki ergen kızların eve ilişkin benlik saygısı puanlarının erkeklere göre daha yüksek olması beklenen bir bulgudur. Ayrıca annenin ve babanın kızları ile olan çatışmalarının, erkek çocukları ile olan çatışmalarından daha az olduğu tespit edilmiştir (Kulaksızoğlu, 1989). Ebeveynleri ile çatışmaya daha az giriyor olmaları erkeklere göre kız ergenlerin eve ilişkin benlik saygısını olumlu yönde etkilemiş olabilir.

5.1.2. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Ergenlerin CBSÖ toplam ve alt boyut puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda toplam, genel, eve ilişkin ve akademik benlik saygısı için dokuzuncu, onuncu, onbirinci ve onikinci sınıflar arasında anlamlı farklılık bulunmazken sosyal benlik saygısı için anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < ,05$). Söz konusu farklılığın 9.sınıf ile 12.sınıf arasında 12.sınıf

lehine; 10.sınıf ile 12.sınıf arasında 12.sınıf lehine; 11.sınıf ile 12.sınıf arasında 12.sınıf lehine olduğu saptanmıştır. Yani örneklem grubunu oluşturan 12. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puanları diğer sınıf düzeylerinden yüksek bulunmuştur.

Benlik saygısının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği araştırmalarda toplam benlik saygısına, benlik saygısının alt boyutlarına bakılmış, yaş değişkeni de değerlendirilmiştir.

Toplam benlik saygısı için sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılık tespit edilememesiyle ilgili tutarlı bulgular Leondari ve Syngollitou'nun (1998), Quatman ve Watson'un (2001), Güngör'ün (1989), Kurşun'un (1998), Uyanık'ın (2000), Erol, Z.'nin (2000), Balat-Uyanık ve Akman'ın (2004) ve Güvenç ve Aktaş'ın (2006) araştırmalarından elde edilmiştir. Ullman ve Tatar'ın (2001) ve Başkara'nın (2002) araştırmasında da genel benlik saygısı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Gökalp (2009)'in araştırmasında ise sınıf düzeyi, lise öğrencilerinin genel benlik saygısı için anlamlı bir yordayıcıdır. Sınıf düzeyi değişkenine göre eve ilişkin benlik saygısı ve okul- akademik benlik saygısını inceleyen Başkara'nın (2002) ve Gökalp'in (2009) araştırmalarında da anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Araştırma ile tutarlı olmayan bulgularda mevcuttur. Başkara (2002)'nin araştırmasında toplam benlik saygısı puanları, sınıf düzeyi açısından, anlamlı farklılık göstermiştir. Mc Carthy ve Hoge (1982), ergenlerde benlik saygısı üzerinde yaş etkilerini belirlemek için yaptıkları araştırma sonucunda ergenlerin yaşları ilerledikçe benlik saygılarının da arttığı görülmüştür. Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş'ın (2015) yaş gruplarına göre benlik saygısı puanlarının incelendiği araştırmasında en düşük benlik saygısına 18-20 yaş grubunun, en yüksek benlik saygısına ise 27 ve üzeri yaş grubunun sahip olduğu gözlemlenmiştir. Özdemir ve Kaşot (2015), Türk ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin sınıf düzeyine göre benlik saygısı puanları arasındaki farkı incelediği araştırmada her iki grupta da anlamlı fark bulunmuş, yedinci sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarının, sekizinci sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmayla tutarlı olmayan tüm çalışmalardaki bulguların toplam benlik saygısına ilişkin olduğu görülmektedir. Benlik saygısı alt boyutlarına ait çalışmalardaki sonuçlar, araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Sosyal benlik saygısı açısından sınıf düzeyi değişkeni incelendiğinde anlamlı farklılık olduğu farklılığın 12. sınıf düzeyi öğrencilerinin lehine olduğu görülmektedir. Başkara'nın (2002) araştırmasında da benzer sonuçlar elde edilmiş, sosyal benlik saygısında sınıf düzeyleri yönünden anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Mullis, Mullis ve Normanin (1992), ergenlerin lise dönemi boyunca benlik saygısı düzeyini incelemiş ve yaşın doğrudan benlik saygısıyla ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Düşünsel gelişimin yaşla birlikte artmasının benlik saygısındaki artışa paralel gittiği belirtilmiştir. En kritik dönemin ortaokuldan liseye geçiş dönemi olduğu öne sürülmüştür. Gökalp'in (2009) araştırmasında ise sosyal benlik saygısı için onuncu sınıf düzeyi, anlamlı bir yordayıcıdır. Görüldüğü gibi sosyal benlik saygısı açısından sınıf düzeyi değişkeni ile ilgili araştırmalar incelendiğinde araştırma ile tutarlı bulgular elde edilmiştir.

12. sınıf lise döneminin son senesidir. Bu sebeple 12. sınıf öğrencilerinin okula ve öğretmenlerine alışmış, samimi arkadaşlıklar kurmuş, sosyal ilişkilerini güçlendirmiş olmaları beklenmektedir. Öğrencilerin büyük zamanlarını okulda geçirdikleri düşünülürse okul en çok sosyalleştikleri ortam haline gelmektedir. Liseye yeni başlayanlar için okula, arkadaşlarına, öğretmenlerine uyum zaman almaktadır. Dolayısıyla liseye yeni başlayan 9. sınıf öğrencisi ile lise döneminin sonuna gelmiş 12. sınıf öğrencisinin sosyal benlik saygısı arasında anlamlı farklılık olması beklenen bir bulgudur. Zaten sıkı dostluklar kurmuş olan 12. sınıf öğrencilerinin, lise dönemi bitince arkadaşlarından ayrı kalacaklarını düşünüp birbirlerini kırmamaya, birbirlerini üzmemeye özen göstermeleri sosyal benlik saygılarını olumlu etkilemiş olabilir. Ayrıca 12. sınıf öğrencilerinin YGS-LYS gibi zorlu bir sınava hazırlanıyor olduklarından dolayı öğretmenler ve aileler tarafından öğrencilere daha titizlikle davranılması, motive edilmesi, desteklenmesi moralleri bozulmasın diye karışılmaması, çatışmaya girmemeye dikkat edilmesi sosyal benlik saygısını olumlu yönde etkilemiş olabilir. Çocuklarda ve ergenlerde benlik saygısını etkileyen dört onay ve destek kaynağı; anne-baba, öğretmenler, sınıf arkadaşları ve yakın arkadaşlar olarak belirlemiştir. Destek kaynaklarından en düşük seviyesine sahip olan ergenler en düşük özsaygıya, orta destek seviyesine sahip olanlar, orta derecede öz saygıya, en çok destek alanlar da en yüksek özsaygıya sahip oldukları tespit edilmiştir (Halter, 1993; Akt: Doğru ve Peker, 2004). Ergenlerin, 12. sınıfta destek kaynakları hem arttığından hem de destek kaynaklarından gelen olumlu geri bildirimler çoğaldığından sosyal benlik saygısı yükselmiş olabilir.

5.1.3. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Algılanan Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Anlamli Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelemesi

Ergenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre toplam benlik saygısı ($p<,01$), sosyal benlik saygısı ($p<,05$) ve eve ilişkin benlik saygısı ($p<,001$) için anlamli farklılık tespit edilmiştir. Toplam, sosyal ve eve ilişkin benlik saygısı puanlarında genel olarak zengin grup lehine sonuçlar alınmıştır. Yani algılanan ekonomik düzey yükseldikçe ergenin toplam benlik saygısı, sosyal benlik saygısı ve eve ilişkin benlik saygısı da yükselmektedir. Genel benlik saygısı ve akademik benlik saygısı açısından ergenin algıladığı ekonomik düzey anlamli farklılık göstermemektedir.

Baybek ve Yavuz'un (2005), Aktaş'ın (2011), Maşrabacı'nın (1994), İkiz'in (2000), Aydoğan'ın (2010) ve Yiğit'in (2010) yapmış oldukları araştırmalarda gelir düzeyi yükseldikçe benlik saygısı puanlarının da yükseldiği tespit edilmiştir. Bu bulgular araştırmanın toplam, sosyal ve eve ilişkin benlik saygısı ve algılanan ekonomik düzey ile ilgili olan kısmıyla tutarlıdır. Balat-Uyanık ve Akman'ın (2004), Özmen'in (2007), Ottekin'nin (2009) ve Kılıç- Duran'ın (2007) çalışmalarında ise ekonomik düzey değişkenine göre benlik saygısı puanları arasında anlamli fark bulunamamıştır. Bu bulgu araştırma bulgularından genel benlik saygısı ve akademik benlik saygısının algılanan ekonomik düzey değişkenine göre anlamli farklılık göstermediği sonucunu desteklemektedir. Ancak Okul- Akademik benlik saygısı ile ilgili çelişen araştırma da mevcuttur. Cevher'in (2004) yapmış olduğu araştırmada ekonomik düzey yükseldikçe okul-akademik benlik saygısının düştüğü bulgusuna ulaşılmıştır.

Bireyin yaşama uyum sağlamasında en önemli unsurlardan biri olan sosyo-ekonomik düzey, bireyin sosyal ilişkilerini, geleceğe ilişkin planlarını, yaşam felsefesini etkilemektedir. Çünkü aile ancak belirli bir gelir düzeyine ulaşabilirse sosyal hayata etkin olarak katılabilir ve çocukların gelişimi için uygun fırsatlar oluşturabilir. (Ersanlı, 2012). Yani ailenin çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, sahip olacağı ekonomik güce bağlıdır (Yörükoğlu, 2007). Dolayısıyla toplam benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı ve sosyal benlik saygısının sosyo- ekonomik düzeye göre farklılaşması beklenen bir sonuçtur.

5.1.4. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Anlamli Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Ergenlerin toplam benlik saygısı, genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı puanları annenin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık saptanan tek benlik saygısı alt boyutu akademik benlik saygısıdır ($p<,01$). Söz konusu farklılık okuryazar/ilkokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında okuryazar/ilkokul mezunu grup lehine $p<,01$; okuryazar/ilkokul mezunu grup ile üniversite mezunu grup arasında okuryazar/ilkokul mezunu grup lehine $p<,01$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Yani okuryazar/ ilkokul mezunu annelerin çocuklarının akademik benlik saygısı puanları diğerlerine göre daha yüksektir.

Ünsar ve İşsever'in (2003), Ottekin'in (2009), Özdemir ve Kaşot'un (2015), Cihangir'in (1999), Dikici'nin (1998) ve Aktaş'ın (2011) yapmış oldukları araştırmalarda benlik saygısı ile annenin eğitim düzeyi arasında ilişki bulunamamıştır. Bu bulgular annenin eğitim düzeyine göre ergenin toplam, genel, sosyal ve eve ilişkin benlik saygısının anlamlı farklılık göstermediği sonucuyla paraleldir. Ancak benlik saygısı ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık bulan araştırmalar da mevcuttur. Baybek ve Yavuz'un (2005), Koçak-Torucu'nun (1990), Çuhadaroğlu'nun (1990), Şentürk'ün (2010), Aydoğan'ın (2010) ve Yiğit'in (2010) yapmış oldukları araştırmalarda annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğunun benlik saygısının da yükseldiği tespit edilmiştir.

Alanyazında annenin eğitim düzeyine göre akademik benlik saygısının farklılaşıp farklılaşmadığını araştıran çalışmalar da bulunmaktadır. Göktaş'ın (2008) araştırmasında annenin eğitim düzeyi yükseldikçe akademik benlik saygısı yükselirken Cevher'in (2004) araştırmasında ise annenin eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğun akademik benlik saygısı puanı düşmektedir. Cevher'in (2004) araştırmasının, eve ilişkin benlik saygısıyla ilgili elde edilen bulguyla tutarlı olduğu görülmektedir. Akademik benlik saygısı en yüksek grubun, annesi okuryazar/ilkokul mezunu grup olması durumu annenin çocuktan beklentisiyle açıklanabilir. Yüksek eğitim düzeyindeki annelerin çocuklarından beklentileri de yüksek olabilir. Dolayısıyla anneler akademik anlamda çocuklarını zorlayabilir, onların kapasitelerini aşan taleplerde bulunabilir. Kendi

akademik başarıları gibi çocuklarının da aynı başarıyı göstermesini bekleyen anneler aksi durumla karşılaştığında sert tepkiler verebilir. Ayrıca bu tür annelerin iş hayatında da olmaları çocuklarıyla yeterince ilgilenememesine neden olabilir. Bu durum eğitim düzeyi yüksek annelerin çocuklarının akademik benlik saygısını olumsuz yönde etkileyebilir. Ayrıca eğitim seviyesi düşük olan annesinin durumunu gören çocuğun annesinin yaşadığı zorlukları yaşamamak, onunla aynı duruma düşmemek için çalışması, gayret göstermesi sonucunda elde ettiği başarı akademik benlik saygısını olumlu yönde etkilemiş olabilir.

5.1.5. Ergenlerin Benlik Saygısı Toplam ve Alt Boyutlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Anlamli Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Ergenlerin toplam benlik saygısı, genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, eve ilişkin benlik saygısı puanları babanın eğitim düzeyi değişkenine göre anlamli farklılık göstermemiştir. Babanın eğitim düzeyine göre anlamli farklılık saptanan tek benlik saygısı alt boyutu akademik benlik saygısıdır ($p < ,05$). Söz konusu farklılık okuryazar/ilkokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında okuryazar/ilkokul mezunu grup lehine $p < ,05$; okuryazar/ilkokul mezunu grup ile üniversite mezunu grup arasında okuryazar/ilkokul mezunu grup lehine $p < ,01$; ortaokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında ortaokulu mezunu grup lehine $p < ,05$; ortaokul mezunu grup ile üniversite mezunu grup arasında ortaokul mezunu grup lehine $p < ,01$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Yani babanın eğitim düzeyi arttıkça ergenin akademik benlik saygısı düşmektedir.

Babanın eğitim düzeyi değişkenine göre ergenin toplam benlik saygısı, genel benlik saygısı, sosyal benlik saygısı ve eve ilişkin benlik saygısı puanları arasında anlamli farklılık saptanamaması ile ilgili bulguyu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Yiğit'in (2010), Aktaş'ın (2011), Cihangir'in (1999), Dikici'nin (1998) ve Özdemir ve Kaşot'un (2015) araştırmalarında da babanın eğitim düzeyine göre çocuğun benlik saygısı arasında anlamli fark tespit edilememiştir. Koçak-Torucu'nun (1990), Şentürk'ün (2010), Aydoğan'ın (2010) ve Zincirkıran'ın (2008) çalışmaları ise araştırma bulgularıyla çelişmektedir. Bu çalışmalarda, babanın eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğun benlik saygısının da yükseldiği saptanmıştır.

Alanyazında babanın eğitim düzeyi değişkenine göre akademik benlik saygısının farklılaşp farklılaşmadığına da bakılmıştır. Cevher'in (2004) araştırmasında babanın eğitim seviyesi düştükçe çocuğun akademik benlik saygısı puanlarının yükseldiği saptanmıştır. Cevher'in (2004) çalışması, araştırmadaki ilgili bulguyu destekler niteliktedir. Göktaş'ın (2008) araştırmasında ise tam tersi bir sonuç elde edilmiştir. Babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğunun akademik benlik saygısı da yükselmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen babanın eğitim düzeyi yükseldikçe ergenin akademik benlik saygısının düşmesi bulgusu babanın çocuktan beklenti düzeyi ile açıklanabilir. Eğitim seviyesi yüksek baba kendisi gibi çocuğunun başarılı olmasını isteyebilir, çocuğun yapabileceğinden daha fazlasını talep edebilir ve bu beklentisinden dolayı çocuga baskı yapabilir. Baskıya dayanamayan ve beklentiyi karşılayamayan çocukta düşük akademik benlik saygısı gelişebilir. Babanın beklentisi dışında ergen kendisi ile ilgili de böyle beklenti içine girmiş olabilir. Babasının ulaştığı eğitim seviyesine ulaşma zorunluluğu hissedebilir. Beklentisini karşılayamadığında akademik anlamda kendisini yetersiz görebilir. Eğitim seviyesi yüksek babaların ayrıca işlerinin daha yoğun ve stresli olabileceği düşünülürse çocukları ile fazla ilgilenemeyeceği, dolayısıyla babası tarafından desteklenmeyen, ilgi görmeyen çocuğun akademik anlamda olumsuz benlik saygısı geliştirmesi beklenebilir.

5.1.6. Anne Babaların Evlilik Uyumları Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Araştırma sonucunda, evlilik uyumları açısından kadın-erkek arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$). Blum ve Mehrabian'in (1999), Fıfıloğlu'nun (1992), Çelik'in (2003), Gürsoy'un (2004), Güven, N.'nin (2005), Polat'ın (2006), Demiray'ın (2006), Fidanoğlu'nun (2007), Aktaş'ın (2009), Süataç'ın (2010), Yeşiltepe'nin (2011), Yıldız'ın (2012) ve Höşgör'ün (2013) çalışmalarında araştırma bulgusundaki gibi cinsiyet değişkeni evlilik uyumu ile anlamlı sonuç vermemiştir. TÜİK'in (2006) yaptığı bir araştırmada cinsiyet ile ilgili benzer sonuç elde edilmiştir. Söz konusu araştırmaya katılan evli kadın ve erkeklerin, evliliklerinden ortalama düzeyde memnun olduklarını belirtenlerin oranları birbirine oldukça yakındır (kadınların %66,4'ü, erkeklerin ise %67,3'ü evliliklerinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir) (Akt: Ergin,2008).

Araştırma bulgusuyla çelişen çalışmalarda mevcuttur. Klinetob ve Smith'in (1996), Guzman'ın (1996), Şener'in (2002) ve Akar'ın (2005) araştırmalarında erkeklerin evlilik uyum puanları kadınların evlilik uyum puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunurken Fışiloğlu ve Demir'in (2000), Zeifmann ve Hazan'ın (2000), Tutarel-Kışlak'ın (1995) araştırmalarında ise kadınların evlilik uyum puanları erkeklerin evlilik uyum puanlarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Cinsiyet açısından evlilik uyumunun farklılaşmaması geleneksel ve modern cinsiyet rolleri, cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve beklentiler ile açıklanabilir. Cinsiyet rollerine ilişkin tutumla evlilik uyumu arasında ilişki bulan McGovern ve Meyers'e (2002) göre cinsiyet rollerindeki değişimler, evliliğe ilişkin tutumları etkilemiştir. "Babanın dış işler, annenin ev içi işler ve çocuk bakımı ile ilgilenmesi gerektiği" görüşünün günümüzde azaldığını belirtmiştir (Akt: Düzgün, 2009). Gün geçtikçe androjen rollere kayan cinsiyet rolleri özellikle kadın ve erkeğin ikisinin de çalıştığı evliliklerde geleneksel bakış açısından kaynaklı toplumsal cinsiyet rollerinin evliliklerde pek fazla önemli bir yere sahip olmaması söz konusu olabilir (Yeşiltepe, 2011). O zaman evlilik uyumu cinsiyetin kendisinden değil o cinsiyete atfedilen anlamdan etkilenmektedir denilebilir. Sosyal yaşam içinde kadın ve erkeğin değeri eşitlenmişse evlilik uyumundaki cinsiyet farklılığı oluşmayabilir. Özellikle son on yıllık çalışmalar ele alındığında erkek-kadın açısından evlilik uyumu anlamlı farklılık göstermemektedir.

5.1.7. Annelerin Evlilik Uyumu Annenin Yaşı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Araştırma sonucu annenin evlilik uyumu annenin yaşı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>,05$). Araştırma sonucuyla tutarlı bulgular Düzgün'ün (2009), Fışiloğlu'nun (1992), Tutarel-Kışlak ve Çubukça'nın (2000), Turanlı'nın (2010), Hoşgör'ün (2013), Hamamcı'nın (2005), Çınar'ın (2008), Akbaş'ın (2008), Çetin, B.T.'nin (2010), Yeşiltepe'nin (2011) ve Yıldız'ın (2012) araştırmalarından elde edilmiştir. Süataç'ın (2010) ve Aktaş'ın (2009) araştırmalarında ise yaş ilerleyince evlilik uyumunun düştüğü saptanmıştır. Araştırma sonuçlarındaki bu farklılık araştırma örneklemini oluşturan bireylerin yaş çeşitliliğinin farklı olmasından kaynaklanabilir.

Bu araştırmaya katılan kadınların yaşları incelendiğinde en çok 31-40 ve 41-50 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Diğer yaş gruplarının temsiliyeti zayıftır. Araştırmaya lise döneminde çocuğu olan anneler dahil edildiği için istisnalar hariç annelerin en az 14-15 yıldır evli oldukları düşünölmektedir. Yani anneler evliliklerinin orta dönemindedirler. Evliliklerde uyumun en çok düştüğu yıllar ilk yıllar olmaktadır. Çiftler özellikle ilk yıllarında gerçekçi olmayan beklentilere girmektedir. Bu beklentilerden dolayı düş kırıklığı yaşamakta, partneri ile çatışmaya girmektedir. Dolayısıyla boşanma oranları en çok ilk yıllarda görölmektedir (Onur, 1991). Kırk yıldır evli olan çiftlerin evlilik memnuniyetinin incelendiği araştırmada Vaillant ve Vaillant (1993), çiftlerin evlilik hayatları süresince özellikle orta ve son dönemlerde memnuniyetlerinin durağan olduğu gözlemlenmiştir (Akt: Süataç, 2010). Evlilik uyumunun yaş değişkenine göre farklılaşmaması, araştırmaya katılan kadınların evliliklerinin ilk yıllarında olmaması, evlilikte geçirilen yıllar artıkça evlilik uyumunun pek değişmemesi durumuyla açıklanabilir.

5.1.8. Babaların Evlilik Uyumunu Babanın Yaşı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Araştırma sonucunda babanın evlilik uyumunun babanın yaşı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Söz konusu farklılığın 31-40 yaş grubu ile 41-50 yaş grubu arasında 31-40 yaş grubu lehine $p < ,05$; 41-50 yaş grubu ile 50 yaş üzeri grup arasında 41-50 yaş grubu lehine $p < ,05$ düzeyinde gerçekteştiği saptanmıştır. Yani babanın yaşı arttıkça evlilik uyumunun düştüğu gözlenmektedir.

Araştırma bulgusuyla tutarlı sonuçlar Süataç'ın (2010) ve Aktaş'ın (2009) araştırmalarından elde edilmiştir. Düzgün'ün (2009), Fışıloğlu'nun (1992), Tutarel-Kışlak ve Çubukça'nın (2000), Turanlı'nın (2010), Hoşgör'ün (2013), Hamamcı'nın (2005), Çınar'ın (2008), Akbaş'ın (2008), B.T. Çetin'nin (2010), Yeşiltepe'nin (2011) ve Yıldız'ın (2012) araştırmalarında ise yaş değişkenine göre evlilik uyum puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Alanyazındaki bu farklılık, örnekleme oluşturan bireylerin yaş gruplarının yoğunluğunun birbirinden ayrı olmasından kaynaklanabilir.

Araştırmadaki erkeklerin en çok 41-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu aralık erkeklerde andropoz dönemine denk gelmektedir. Levinson'a göre orta yaş geçişi, erkek 40 yaşındayken başlamakta ve erkeğin hayattaki başarı ve başarısızlık durumuna bakmadan gerçekleşmektedir. Bu geçişte erkek, hedefleri ve hayalleri ile gerçekleştirdikleri arasında kıyaslama yapar ve bocalar (Onur, 2008). Orta yaş geçişiyle birlikte erkeklerin hayatı dolayısıyla evliliği ile ilgili sorgulamaya girmeleri değiştiremeyeceği şeyleri fark ederek evliliği ile ilgili hayal kırıklıkları yaşaması burada sağlayamadığı mutluluğu farklı alanlarda gidermeye çalışmaları, arayış içine girmeleri ve dışa yönelmeleri evlilik uyum puanlarını düşürebilir. Buna ilave olarak evlilik uyumunun erkeklerde yaşa bağlı olarak düşmesinin sebebi ailedeki kişi sayısının çoğalması ile gelişen gelirin yeterli olmaması, maddi sıkıntıların çoğalması ile açıklanabilir.

5.1.9. Annelerin Evlilik Uyumu Annenin Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Annelerin evlilik uyumu annenin algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Söz konusu farklılık fakir grup ile orta grup arasında orta grup lehine $p < ,01$; fakir grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,01$; ortanın altı grup ile orta grup arasında orta grup lehine $p < ,05$; ortanın altı grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,01$; orta grup ile zengin grup arasında orta grup lehine $p < ,05$; ortanın üstü ile zengin grup arasında ortanın üstü grup lehine $p < ,01$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Araştırmada genel olarak annelerin algıladığı ekonomik düzey arttıkça evlilik uyumları da artmaktadır. Ancak zengin gruba mensup annelerin evlilik uyum puanlarının orta ve ortanın üstü gruptan anlamlı şekilde düşük olduğu görülmektedir.

Evlilik uyumunun ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını inceleyen araştırmaların bulgularını üç grupta toplamak mümkündür. Evlilik uyumu ve ekonomik düzey arasında anlamlı farklılık olmadığını saptayanlar (Süataç, 2010; Aktaş, 2009; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012), gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun da arttığını tespit edenler (Filsinger ve Wilson, 1984; Işıloğlu, 2006; Hoşgör, 2013; Şener, 2002; Yıldırım, 1993) ve gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun

düştüğünü bulanlar (Hasta, 1996; Blum ve Mehrabian, 1999). Araştırmalarda ortak bulguların elde edilememesi, farklı örneklem grupları ile çalışılmış olması ve bireylerin evlilik ile ilgili beklentilerinden kaynaklanabilir.

Annenin evlilik uyumunun incelendiği çalışmalarda (Rogers ve Deboer, 2001; Polat, 2006; Bir-Aktürk, 2006) gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun arttığı saptanmıştır. Yaşar (2009), evlilik uyumu düzeylerinin ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelediği araştırmasında anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip annelerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu, üst sosyo-ekonomik düzeye sahip annelerin evlilik uyumunun daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgular araştırma sonucuyla benzerdir. Ekonomik düzeyi fakir ve ortanın altı olan annelerin, maddi sıkıntılar yaşaması, ekonomik kaygılarının olması, ekonomik zorluklardan dolayı eşi veya kendisinin yoğun işlerde çalışıyor olması, birbirine vakit ayıramamaları, annenin eşiyle iletişim ve etkileşimini olumsuz yönde etkileyebilir. Ersanlı ve Kalkan'a (2008) göre sağlıklı iletişim uyumlu bir evliliğin olmazsa olmazıdır. Eşler iletişim sorunlarını çözerek uyumlu bir evlilik sürdürebilirler. Evlilikte iletişim, eşlerin birbirine açılması, birlikte olması, düşünce alışverişinde bulunmasıdır ve bu evlilik yaşamının kalitesini belirler. Ekonomik güçlükler sebebiyle zayıflayan iletişimden dolayı annelerin evlilik uyumları düşmüş olabilir.

Araştırmada zengin gruba mensup annelerin evlilik uyumlarının düşük olduğu görülmektedir. Yüksek gelir düzeyine sahip annelerin eşleri ya da kendileri çalışıyorsa anneler, mevcut durumlarını korumak veya daha da zengin olmak için tempolu iş yaşamlarını sürdürüyor olabilirler. İş yoğunluğunun fazla ve stresli olması bireylerin eşlerine ve çocuklarına daha az zaman ayırmasına onlarla iletişimin kısıtlanmasına sebebiyet vermiş olabilir. Yoğun çalışma temposuyla eşler arasındaki iletişim kısıtlanması annenin evlilik uyumunu olumsuz etkilemiş olabilir. Ayrıca üst gelir seviyesinde olan kadınların boşanma oranı daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ve sürekli bir işi olan kadınların evliliklerinde sorun olduğunda boşanmayı daha kolay bir biçimde çözüm yolu olarak düşünmektedirler (Yazan, 1991). Ekonomik düzeyi yüksek olan annelerin eşleri ile anlaşmazlıklarında boşanmayı ilk seçenek olarak düşünmeleri evlilik uyumlarını düşürebilir. Bu doğrultuda, alt sosyo-ekonomik düzeye mensup anneler boşanmayı bir seçenek olarak düşünmüyor olabilir. Bu nedenle evlilik ilişkilerinde daha uyumlu, daha uzlaşmacı bir tavır sergiliyor olabilirler.

5.1.10. Babaların Evlilik Uyumu Babanın Algıladığı Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Babanın evlilik uyumu babanın algıladığı ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Söz konusu farklılığın fakir grup ile ortanın altı grup arasında ortanın altı lehine $p<,05$; fakir grup ile orta grup arasında orta grup lehine $p<,01$; fakir grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p<,001$; ortanın altı grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p<,05$; orta grup ile ortanın üstü grup arasında ortanın üstü grup lehine $p<,05$; ortanın üstü grup ile zengin grup arasında ortanın üstü grup lehine $p<,05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Araştırma bulguları genel olarak ekonomik düzey yükseldikçe babanın evlilik uyumunun da yükseldiği şeklindedir. Fakat zengin gruba mensup babaların evlilik uyum puanları ortanın üstü gruba göre anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır.

Konu ile ilgili yapılan araştırmaların bulgularını üç grupta toplamak mümkündür. Filsinger ve Wilson'un (1984), Işıloğlu'nun (2006), Hoşgör'ün (2013), Şener'in (2002) ve Yıldırım'ın (1993) araştırmalarında gelir düzeyi yükseldikçe evlilik uyum puanları da yükselmiştir. Bu bulgular araştırmanın bulgularıyla paraleldir. Süataç (2010), Aktaş (2009), Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012) ise araştırmalarında evlilik uyumu ve ekonomik düzey arasında anlamlı farklılık olmadığını saptamışlardır. Gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumunun düştüğünü tespit eden araştırmalarda bulunmaktadır (Hasta, 1996; Blum ve Mehrabian, 1999).

Evlilik uyumu üzerinde ekonomik faktörlerin etkisinin incelendiği araştırmasında Williamson (1952), erkeklerin, borcunun olmaması ile mutluluk arasında pozitif ilişkili bulurken; erkeğin işsiz olması, ekonomik güvenlikten yoksun olması, ihtiyaçları karşılamak için gelirin yetersiz olması durumu ile mutluluk arasında negatif ilişki tespit etmiştir. Giddens'a (2000) göre ailede gelirin düzensizleşmesi ile birlikte evlilikte çatışmalarda artma, boşanma riski ortaya çıkmaktadır. Ayrıca sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan çiftlerin, evliliklerinde daha az sevgilerini göstermeye eğiliminde olmaları, evlilikteki uyumlarını olumsuz biçimde etkilemektedir (Amato ve Previti 2003). Dolayısıyla araştırmada elde edilen fakir ve ortanın altı ekonomik düzeye mensup babaların evlilik uyumlarının, orta ve ortanın altı gruba göre düşük çıkması beklenen bir durumdur.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu zengin gruba mensup babaların ortanın üstü ekonomik düzeye mensup babalara göre daha düşük evlilik uyumuna sahip olmasıdır. Ekonomik düzeyi zengin olan babalar maddi açıdan sıkıntı yaşamaları da ekonomik açıdan zor duruma düşmemek, mevcut durumlarını korumak ya da daha fazla kazanmak için yoğun çalışmak zorunda kalıyor olabilirler. Anne de iş yaşamındaysa eğer eşler birbirine vakit ayıramıyor, paylaşımları azalıyor olabilir. İletişimin azalması, paylaşımın noksanlaşması çiftlerin evlilikteki mutluluğunu dolayısıyla evlilik uyumunu olumsuz etkileyebilir.

5.1.11. Annelerin Evlilik Uyumu Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Annelerin evlilik uyumu annenin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>,05$). Turanlı'nın (2010), Hamamcı'nın (2005), Akar'ın (2005), Süataç'ın (2010), Tutarel-Kışlak ve Göztepe'nin (2012) ve Aktaş'ın (2009) çalışmalarında da evlilik uyumu ve eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak bulguyla çelişen araştırmalar da mevcuttur. Blum ve Mehrabian (1989), Dökmen ve Tokgöz (2002), Abalı (2006), Fışiloğlu (1992), Şener (2002), Hoşgör (2013), Yaşar (2009), ve Yıldız (2012) araştırmalarında eğitim seviyesi arttıkça evlilik uyumunu da yükseldiğini tespit etmişlerdir. Coleman (1985) ise araştırmasında kadının öğrenim düzeyinin kadının evlilik uyumunda anlamlı bir farklılık yarattığı, üniversite mezunu annelerin en yüksek uyum puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Bireylerin evlenme eğilimleri değerlendirildiğinde birçok araştırmada eğitim, sosyo ekonomik düzey, ırk, yaş, kültür, tutumlar, fizik, fiziksel görünüş açısından benzerlik olduğu görülmüştür (Antill, 1983; Akt: Curun, 2006). Ayrıca kültürümüzde, yaş, eğitim düzeyleri gibi konularda evlenecek çiftin birbirine denk olmasına önem verilmektedir. Eşlerin eğitim seviyesinin eşit olması, evlilikteki başarı şansını arttırmaktadır (Carrere, Buehlman, Gottman ve Coan, 2000). Araştırmaya katılan annelerin kendi eğitim düzeylerine uygun kişilerle evlenmiş oldukları düşünülmektedir. Eşleri ile aynı eğitim seviyelerine sahip olan annelerin evlilikten beklentileri, eşiyile olan iletişimleri, doyumları dolayısıyla evlilik uyumlarının benzer olduğu düşünülmektedir.

Bu durumda annelerin eğitim düzeyine göre evlilik uyumlarının farklılaşmaması beklenen bir bulgudur.

5.1.12. Babaların Evlilik Uyumu Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Babanın evlilik uyumu babanın eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>,05$). Bu bulguyu destekleyen sonuç Coleman'ın (1985) çalışmasından elde edilmiştir. Coleman (1985), kadının ve erkeğin öğrenim düzeyinin kadının ve erkeğin evlilik uyumunda anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını inceledi araştırmasında erkeğin evlilik uyumuna ilişkin puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Carrere, Buehlman, Gottman ve Coan'a göre (2000) çiftlerin eğitim düzeyinin denk olması evlilikteki başarı şansını artırır. Bununla birlikte insanlar genelde eğitim seviyesi uyumlu olan kişiler ile evlenmektedir (Lyngstad 2004). Eşlerin benzer tutumlara sahip olmaları eşlerin birbirini daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Örneğin, her iki tarafında hekim olduğu bir ilişkide gece nöbetlerinin sorun edilmemesi gibi (Solmuş, 2011). Araştırma örneklemini oluşturan babaların kendilerine denk eğitim seviyesinde bireylerle evlenmeleri, eğitim düzeyine göre evlilik uyumunun farklılaşmamasına neden olmuş olabilir.

5.1.13. Annelerin Evlilik Uyumu Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Annenin evlilik uyumu evlilik yılı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>,05$). Bu bulguyu destekleyen sonuçlar Blum ve Mehrabian (1989), Bir- Aktürk (2006), Tutarel-Kışlak ve Göztepe'nin (2012), Akar'ın (2005), Ergin'in (2008), Fışıloğlu'nun (2001), Hamamcı'nın (2005), Tutarel- Kışlak ve Çubukça'nın (2002), Soyer'in (2006) ve Çavuşoğlu'nun (2011) araştırmalarından elde edilmiştir. Ancak bulguyla çelişen araştırmalarda bulunmaktadır. Guilford ve Bengston'un (1979)

ve Fidanoğlu'nun (2007) çalışmalarında evlilik yılı arttıkça çiftlerin evlilik uyumlarının da arttığı tespit edilmiştir. Yıldız'ın (2012), Süataç'ın (2010) ve Ergin'in (2008) araştırmalarında ise evlilik yılı arttıkça çiftlerin evlilik uyumunun düştüğü saptanmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan annelerin hepsi Duvall'ın sekiz evre sınıflamasındaki genç çocuğu olan aile yaşam döngüsünden geçmektedir. Evlilik uyumunu yaşam evreleri boyunca inceleyen araştırmalarda aynı evreden geçen bireylerin benzer evlilik uyumlarının olduğu tespit edilmiştir (Rollin ve Feldman, 1970; Vaillant ve Vaillant, 1993; Akt: Süataç, 2010). Dolayısıyla evlilik uyumunun belli yıllara bağlı kalarak değil yaşam döngüsü evreleri boyunca değişim göstermesi beklenmektedir. Bu bağlamda evlilik uyumlarının benzer çıkması ve annelerin evlilik uyumları arasında evlilik yılı değişkenine göre anlamlı farklılık saptanmaması beklenen bir durumdur.

5.1.14. Babaların Evlilik Uyumu Evlilik Yılı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin İncelenmesi

Babanın evlilik uyumu evlilik yılı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. ($p > .05$). Bu bulguyu destekleyen araştırmalar (Blum ve Mehrabian, 1989; Bir- Aktürk, 2006; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012; Akar, 2005; Ergin, 2008; Fışıloğlu, 2001; Hamamcı, 2005; Tutarel- Kışlak ve Çubukça, 2002; Soyer, 2006; Çavuşoğlu, 2011) olduğu gibi evlilik yılı değişkenine göre evlilik uyum puanları arasında anlamlı farklılık bulan araştırmalar (Guilford ve Bengston, 1979; Fidanoğlu, 2007; Yıldız, 2012; Süataç, 2010; Ergin, 2008) da mevcuttur. Gaesser ve Whitbourne'nun (1985) erkeklerle yaptıkları çalışmada erkeklerin evlilik süresi uzadıkça evlilik uyumlarının arttığı bulunmuştur (Akt: Fışıloğlu, 1992).

Alanyazındaki araştırmaların sonuçları, aynı yaşam döngüsünden geçen çiftlerde benzer evlilik uyum puanlarının olacağını göstermektedir (Rollin ve Feldman, 1970; Vaillant ve Vaillant, 1993; Akt: Süataç, 2010). Araştırmada, ergenlik döneminde çocuğu olan babaların evlilik uyumu incelendiğine göre evlilik yılı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemesi beklenen bir durumdur. Evlilik uyumunun yıllar

içindeki değişimini görmek için aile yaşam dönemleri farklı çiftler arasındaki kıyaslamaya ihtiyaç vardır.

5.1.15. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Toplam Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi

Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerin toplam benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p < ,001$). Yani anne ve babaların evlilik uyum puanları arttıkça ergenlerin benlik saygısı puanları da artmaktadır.

Bu bulguyu destekleyen araştırmalar alanyazında bulunmaktadır. Aile yapısı ve anne babanın anlaşmazlığının benlik saygısı üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmada ebeveynlerin mutluluğuyla gençlerin benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Long, 1986). Ailenin ergen benlik saygısı üzerindeki etkilerini ve aile işlevi üzerinde farklı ergen-ebeveyn görüşlerini incelediği çalışmada olumsuz aile ortamlarının çocukların benlik saygısını olumsuz etkilediği görülmüştür (Bagley, Bertrand, Bolitho ve Mallick, 2001). Eşler arasındaki uyum ve ebeveyn-çocuk etkileşimi, çocukların benlik algısı ve akademik başarıları ile olan ilişkilerinin incelendiği araştırmada ise eşler arasındaki uyumun lise öğrencilerinde davranıştan hoşnut olma ve bütünsel öz-değer alt ölçeklerini anlamlı şekilde yordadığı tespit edilmiştir (Yılmaz, 2001).

Anlaşılabacağı üzere birbiriyle uyumlu, mutlu ve iyi geçinen anne babaların bulunduğu ortamda büyüyen çocukların benlik saygısının olumlu yönde geliştiği; mutsuz, uyumsuz ebeveynlerin olduğu aile ortamında yetişen çocukların ise benlik saygılarının olumsuz yönde geliştiği söylenebilir. Anne baba anlaşmazlığına maruz kalan ergen önce bir terk edilme duygusu yaşar; çünkü ebeveynler kendi sorunları ile uğraşmaktan çocuklarıyla ilgilenemez. Sonra, övülen aileye özgü rolün karşılığının olmadığı görür. Genç bu dönemde maruz kaldığı tüm çatışmalar, onun olgunlaşmasını engellemekte, kişiliğini oluşturma sürecini geriletmektedir (Malrieu, 1987). Araştırmada anne babaların evlilikte uyumu ve ergenlerdeki benlik saygısı arasındaki pozitif yönde anlamlı ilişkinin beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir.

5.1.16. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Genel Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi

Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerin genel benlik saygısı puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<,001$). Yani anne babaların evlilik uyumu arttıkça ergenlerdeki genel benlik saygısının da arttığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu bulgusunu destekleyen çalışmalar Long'un (1986), Bagley, Bertrand, Bolitho ve Mallick'in (2001) ve Yılmaz'ın (2001) araştırmalarından elde edilmiştir. Bu araştırmalarda da ebevyn mutluluğu, uyumu ile ergenin benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Ailede ebeveynler arasındaki uyum ve doyum arzu edilen bir şeydir ve anne baba arasındaki ilişkinin kalitesi, aile yaşamının kalitesini belirler (Cummings ve Davies, 2014/2010). Çocuklar, anne ve baba arasındaki çatışmalarına karşı aşırı hassastır. Ebeveyn anlaşmazlığının çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini gösteren birçok bulgu bulunmaktadır (Grych ve Fincham, 1990). Özdeşim modelleri olan ebeveynlerin kişilik yapıları çocuğun kişiliğinin oluşumu, karakterinin biçimlenmesi ve benlik saygısının gelişimi etkiler. Anne baba ile kurulan özdeşim dereceleri çocuğun diğerleri ile kurduğu ilişkileri ve kendilerine ilişkin duygularını olumlu ya da olumsuz şekilde etkiler (Hamachek, 1995).

Kimlik oluşumunun hızlandığı ergenlik döneminde, ergen kendini değerlendirmeye yani genel benlik saygısını geliştirmeye başlar. Bu konu da ergenin destek alabileceği, özdeşim kurabileceği en yakın kişiler ebeveynleridir. Ergenin özdeşim kuracağı anne babası birbiriyle çatışma halinde, uyumsuz ise ergen en önemli destek kaynağından mahrum kalmış olacak ve genel benlik saygısı olumsuz etkilenebilecektir. Bu yüzden araştırmada anne babanın evlilik uyumu ile ergenlerin genel benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

5.1.17. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Sosyal Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi

Bulgular sonucunda; annenin evlilik uyum puanları ile ergenin sosyal benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken; babanın evlilik uyumu ile ergenin sosyal benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<,05$). Yani babanın evlilik uyumu artıkça ergenin sosyal benlik saygısı artmaktadır.

Bu bulguyu destekleyen araştırmalar mevcuttur. Çocuklardaki bilişsel ve sosyal yeterliliğini değerlendirildiği araştırmada, eşler arasındaki çatışma ile çocukların algıladıkları bilişsel ve sosyal yeterlilik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş, eşler arasındaki çatışmanın yüksek olduğu ailelerin çocuklarının bilişsel ve sosyal yeterliliğinin daha düşük olduğu görülmüştür (Long, Slater, Forehand ve Fauber, 1988). Aileleriyle güvenlik içinde yaşayan ve güvenlik içinde yaşamayan ergenlerin kıyaslandığı araştırmada; güvenlik içinde yaşayan ergenlerin diğerlerine göre başkalarını kabul edici davranışlarını daha çok sergilediklerini daha az saldırgan davranışlar gösterdiklerini, okulda yaşadıkları stresli ortamlardan daha az etkilendiklerini, yüksek öz-saygıya sahip olduklarını, kendilerini olumlu olarak değerlendirdiklerini ifade etmektedirler (Verschurenve Marcoens, 1999; Akt: Kulaksızoğlu, 2006).

Uyumlu, sevgi dolu, sıcak bir ortamda büyüyen çocukların duygusal, sosyal, kişilik gelişiminin olumlu yönde etkileneceği, hem kendilerine hem de başkalarına karşı saygı duymayı öğrenebileceği, yaşama güvenle bakabileceği, problemlerle baş etme gücü elde edebileceği söylenebilir. Bunun tam tersi ortamda büyüyen çocuk ise güven problemi yaşayacaktır (Maccoby ve Martin, 1983; Fromm, 1996). Çocuğun ruhsal gelişimi için en ideal ortamlar çatışmanın olmadığı evliliklerdir (Öngider, 2006). Ergenlik döneminde genç özdeşim kuracağı kişiler özellikle anne babasına ihtiyaç duyar. Ebeveynlerin ev içi rolleri aksamışsa ergen uygun olmayan modellere yönelebilir. Bu durumda ergenin gelişimini aksatır (Kulaksızoğlu,2006)

Görüldüğü gibi ergenin sosyal benlik saygısının olumlu gelişebilmesi için sevgi ve saygısının olduğu aile ortamına, uyumlu anne baba ilişkilerine ihtiyacı vardır. Aile ortamındaki huzur sayesinde genç başkalarına güven duyabilmeyi öğrenebilecektir.

Ancak bu araştırmada annenin evlilik uyumuyla değil babanın evlilik uyumu ile ergenin sosyal benlik saygısı arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Bu durum gencin gözünde ailede ataerkil düzenin devam ettiğinin göstergesidir. Ataerkil düzende ailenin topluma karşı temsil yetkisi babaya verilmiştir. Baba ailenin mutlak söz sahibidir. Böyle bir düzendeki ergen sosyal ilişkilerde baba ile özdeşim kurmuş olabilir. Başarılı bir baba modeliyle kurulan özdeşim sonucu başarılı sosyal etkileşim, yeterli özgüven ve kendi kendini disipline etme gibi özellikler kazanılabilir.(Ketterman 1988). Yavuzer'e (1996) göre ailesine karşı ilgisiz ve pasif olan babalar, çocuğun gelişimini etkilemektedir. Baba ile olumlu ilişki kuran çocuğun sosyal gelişiminin daha iyi olduğu ortaya konulmuştur (Fish ve Biller, 1973).

5.1.18. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Eve İlişkin Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi

Araştırmada anne ve babanın evlilik uyumu ile ergenlerin eve ilişkin benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<,001$). Yani anne ve babanın evlilik uyumu yükseldikçe ergenlerin eve ilişkin benlik saygısı da yükselmektedir.

Ailede sağlıklı ilişkilerin oluşabilmesi için aile bireylerinin birbirine sevgi ve saygı beslemeleri gerekir. Özellikle sağlıklı bir aile etkileşimini, ebeveynlerin birbirine karşı olan tutum ve davranışları doğrudan etkiler (Çelik ve Baran, 2005). Sağlıklı bir aile ortamı gibi çocuğun sağlıklı gelişimi de ebeveynlerin birbirlerini algılama ve kabul düzeyleri, birbirlerinden beklentileri ve beklentilerinin gerçekteşme düzeyleri, sağladıkları doyum gibi pek çok faktörden etkilenir (Ersanlı, 2012). Çiftler arasında olumlu ilişkiler varsa; ebeveyn rollerini uygun oynama imkanına sahip olmuş olur. Anne baba, ebeveyn rollerini uygun gerçekteştirirse; bu durum çocuklarının davranışlarına, kişilik gelişimine ve ilişkilerine yansır. Ebeveyn rollerini uygun oynama fırsatı bulamayan dolayısıyla anlaşamayan ebeveynler, çocuğu gerilim içine sokarak, uyumsuzluk yaşamasına, benlik düzeyinin düşmesine yol açar (Cast ve Burke, 2002). Çocuklar anne babalarının kendileri arasındaki ilişkileri gözlemlenme konusunda çok dikkatlidirler. Olumsuz, kavgalı, geçisiz, çatışmalı ebeveynlerin bulunduğu aile ortamında yetişen çocuklarda uyum ve davranış problemleri gelişebilir (Yavuzer, 1996).

Anlaşıldığı üzere uyumsuz, mutsuz, doyumsuz evliliklerde aile huzuru bozulur ve çocuğun benlik saygısı bundan olumsuz etkilenebilir. Bireyin aile ortamında kendisini olumlu değerlendirebilmesi yani olumlu ev-aile benlik saygısı geliştirebilmesi için aile ortamının huzurlu olması gerekir. Ailedeki huzuru büyük ölçüde anne baba arasındaki ilişkiler belirlediğine göre ergenlerin eve ilişkin benlik saygısı ile anne babaların evlilik uyumu arasındaki pozitif yöndeki anlamlı ilişki beklenen bir bulgudur.

5.1.19. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle Ergenlerdeki Akademik Benlik Saygısı Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığının İncelenmesi

Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerin akademik benlik saygısı puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < ,001$). Yani anne babanın evlilik uyumu yükseldikçe ergenin akademik benlik saygısı yükselmektedir.

Öğrencilerden, kendilerini akademik açıdan başarılı olarak algılayanlar, başarısız olarak algılayanlara göre özsaygı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. (Güngör, 1989). Öğrencinin akademik başarısı ile sosyal destek arasında anlamlı ilişki bulan araştırmalar mevcuttur. (Osseiran-Waines, ve Almacian, 1994; Cutrona, Cole, Colangelo, Assouline ve Russell, 1994; Levitt, Guacci-Franco ve Levitt, 1994; Meeus, 1993; Yıldırım, 1997; Yıldırım, 2000; Yıldırım, 2006; Kapıkıran ve Özgüngör, 2009). Evlilik, aile kurumu ve aile üyeleri, toplumlardaki en önemli ve doğal sosyal destek kaynağıdır.(Robertson, 1988). Yedinci ve sekizinci sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada anne babalar ve öğretmenlerin en önemli bilgi ve destek kaynağı olduğu tespit edilmiştir (Morrison, John, Stephanie, Douglas ve Keith, 1997). Yapılan başka bir araştırmada ise anne babaların sağladığı sosyal destek ile çocuk ve ergenlerde yüksek akademik başarı arasında ilişki bulunmaktadır. (Ratelle, Larose, Guay ve Senecal, 2005, Unger, McLeod, Brown ve Tressell, 2000). Çocuklarının akademik açıdan başarılı olabilmeleri için ise sosyal destek kaynağı olan ebeveynlerin duygusal kararlılık içinde, sosyal yeterliliğe sahip, birbirleriyle çatışmasız bir ilişki içinde bulunmaları gerekmektedir (Mallinckrodt, 1992).

Ergenin akademik alanda kendini yeterli görebilmesi için okulda başarılı olması gerekmektedir. Ergenin başarısına katkı sağlayacak en önemli ve doğal sosyal destek

kaynağı ebeveynleridir. Anne babalar evliliklerinde huzur ve mutluluğu yakalamışlarsa çocuklarına destek olabilecek fırsatı ve zamanı bulabileceklerdir. Aksi halde uyumsuz, çatışmalı evliliklerde, ebeveynler kendi problemlerini çözerken destek verecekleri çocuklarını ihmal edebilirler. Bu yüzden araştırmada, ergenin akademik benlik saygısı ile anne babanın evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulamalara ve bu konuya ilişkin yapılacak çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Araştırmada, erkek ergenlerin eve ilişkin benlik saygısı kızlara göre anlamlı şekilde düşük bulunmuştur. Bu kapsamda liselerde çalışan psikolojik danışmanlar erkek öğrencilerin eve ilişkin benlik saygısını arttırmaya yönelik velilere seminerler düzenleyebilirler.
2. Araştırmada, okuryazar/ilkokul mezunu anne babaların çocuklarının akademik benlik saygısının diğerlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okullarda psikolojik danışmanlar tarafından akademik benlik saygısı düşük olan öğrenciler tespit edilip ebeveynlerine ergene yöneltilen beklentilerin ergen üzerindeki etkileri konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.
3. Araştırmada, algıladığı ekonomik düzeyi düşük olan ergenlerin benlik saygılarının da düşük olduğu saptanmıştır. Sosyo- ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilere okullardaki psikolojik danışmanlar tarafından benlik saygısı geliştirme programları uygulanabilir.
4. Araştırmada, ergenlerin benlik saygısı ile ebeveynlerin evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin bulunmasına istinaden benlik saygısı düşük öğrencilerin velilerine psikolojik danışmanlar tarafından ana baba tutumları, aile

içi iletişim seminerleri verilebilir, ayrıca velilere evlilik ilişkisinin çocuklarının benlik saygıları üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin bilgi verilebilir.

5. Araştırma sonucunda elde edilen babaların yaşı arttıkça evlilik uyumunu düşüğü sonucuna istinaden orta yaş geçişinde olan babalar için halk eğitim merkezleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Belediyeler tarafından destek eğitimlerinin verilebileceği kurslar açılabilir.
6. Araştırmada fakir ve zengin ebeveynlerin evlilik uyumu düşük bulunmuştur. Bu bağlamda halk eğitim merkezlerinde çalışan psikolojik danışmanlar tarafından ekonomik düzeyi düşük veya yüksek ebeveynler için eşler arasındaki iletişimi artırıcı seminerler düzenlenebilir.
7. Toplumda yaygınlaşan evlenmeden önce çiftleri yetiştiren, destek veren evlilik okulu gibi eğitimlerin kapsamı genişletilerek aile yaşam dönemleri boyunca çiftlerin ihtiyaç duyduklarında katılabileceği eğitimler açılabilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırmada envanterlerin uygulandığı tarihlerde LYS yaklaşmış olduğundan 12. sınıf öğrencilerinden veri toplanması hususunda zorlanılmıştır; çünkü öğrenciler devamsızlıklarını kullanmaya başlamıştır. Bu sebepten 12. sınıf öğrencileri ile çalışılacak araştırmacıların YGS veya LYS 'ye yakın tarihlerde değil özellikle ilk dönemin başlarında uygulama yapmaları veri toplanmasını kolaylaştırabilir.
2. Araştırmada cinsiyet değişkenine göre ergenlerin eve ilişkin benlik saygısı haricinde benlik saygısının farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde farklı sonuçlarında elde edildiğini görülmektedir. Bu durum cinsiyet rolleri ile açıklanmıştır. Bireyin kendini nasıl algıladığı, toplumun onu nasıl değerlendirdiği benlik saygısı ile çok ilgilidir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet rollerine göre benlik saygısı araştırılabilir.
3. Konu ile ilgilenen araştırmacılar, evlilikte uyumun anne baba tutumuna etkisini inceleyebilir. Çünkü uyumlu evliliklerde anne babaların çocuklarına ortak tutumla yaklaşabileceği, anne babalık rollerini daha uygun sergileme fırsatını bulabileceği düşünülmektedir.
4. Araştırmada, ebeveynlerin evlilik uyumuna ilişkin veriler öğrenciler vasıtasıyla elde edilmiştir. Bu durum araştırmacının envanterlerin uygulandığı koşulları

kontrol edememesine neden olmuştur. Bu yüzden konu ile ilgilenen araştırmacılar ebeveynlerin evlilik uyumlarını tespit etmek için veli toplantısı düzenleyip envanterleri uygulayabilirler ya da daha az örneklem grubu ile çalışıp veli ziyareti yaparak ebeveynlerin evlilik uyumları tespit edilebilir.

5. Araştırmacılar, çocukların algıladığı evlilik uyumu ile çocukların benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırabilirler.
6. Evlilik uyumlarını evlilik yılına göre incelemek isteyen araştırmacılar farklı yaşam dönemlerindeki bireyleri örnekleme dahil edebilirler. Örneğin, çocuksuz evli çiftler, bebek bakan aile, okul öncesi çocuğu olan aile, okul çağı çocuğu olan aile, genç çocuğu olan aile, ayrılma merkezli aile, orta yaş ebeveyni ailesi, yaşlı üyelerden oluşan ailelerin evlilik uyumları karşılaştırılabilir.
7. Ebeveynlere evlilik uyumu geliştirme programları uygulanıp çocuklarının benlik saygısına etkileri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abalı, S. (2006). *Boşanmak için Başvuran Kadınların Evlilikteki Cinsel Yaşamlarını Boşanma Nedeni Olarak Görme Durumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Adams, J.F. (1995). Ergenliği Anlamak, Adams J. F. (Ed.). *Ergenliği Anlamak Ergen Psikolojisinde Güncel Gelişmeler*. B. Onur (Çev. Ed.). Ankara: İmge Kitabevi. s.s. 13-48.
- Adler, A. (1997). *Psikolojik Aktivite (Üstünlük ve Toplumsal İlgi)*. (Çev. B. Çorakçı). (3. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. (2000). *Çocuk Eğitimi*. (2. Baskı). (Çev. K. Şipal). İstanbul, Cem Yayınevi.
- Alfred, A. (2014). *İnsan Doğasını Anlamak*. (22. Basım). (Çev. Deniz Başkaya). İzmir, İlya Yayınları.
- Akar, H. (2005). *Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar ile Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde; Çift Uyum ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Akbaş, M. (2008). *Endüstri Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Uyumları İle Öğretmenlik Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Akçamete, G. (1992). Üniversitedeki Bedensel Engelli Gençlerin Kendini Kabul ile İlgili Yaygın Sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 447-461.
- Aksoy, A. (1992). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı ve Denetim Odağını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Aktaş, S. (2009). *Eşlerden Birinin Kaygı Düzeyi ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aktaş, S. (2011). *9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aktuğ, T. (2006). *Ergenlerde Akran Baskısı ve Benlik Saygısının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Allport, G.W. (1995). *Becoming: Basic Consideration for a Psychology of Personality*. London: Yale University Press.
- Altıntaş, E. (1989). *Öğretmen Yetiştiren Fakülte Öğrencilerinin Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşım Düzeylerinin Etkileyen Bazı Faktörler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Amato, P. R. and Previti, D. (2003). People's Reasons for Divorcing: Gender, Social Class, the Life Course and Adjustment. *Journal of Family Issues*, 24 (5),602-626.
- Anderson, S., Russell, C., and Schumm, W. (1983). Perceived Marital Quality and Family Life-Cycle Categories: A Further Analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 127-139.
- Aslan, E. (1992). Benlik Kavramı ve Bireyin Yaşamına Etkileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7-14.
- Atkinson, R., Atkinson, R.C. and Hilgard E.R. (1995). *Psikolojiye Giriş 2*. (Çev. K. Atakay, M. Atakay ve A. Yavuz). İstanbul, Sosyal Yayınları.
- Ausubel, D.P. (1954). *Theory and Problems of Adolescent Development*. New York: Grune ve Stratton.
- Aydoğan, S. (2010). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Umut ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Bacanlı, H. (2004). *Sosyal İlişkilerde Benlik, Kendini Ayarlamamanın Psikolojisi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Bagley, C., Bertrand, L. Bolitho, F. and Mallick, K. (2001). Discrepant Parent-Adolescent Views on Family Functioning: Predictors of Poorer Self-Esteem and Problems of Emotion and Behaviour in British and Canadian Adolescent. *Journal of Comparative Family Studies*, 32, 393-403.
- Balat-Uyanık, G. (2000). *Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Ruhsal Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balat-Uyanık G. ve Akman, B.(2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 175-183.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Başkara, S.V. (2002). *Özsaygının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baybek, H. ve Yavuz, S. (2005). Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14.
- Bayraktar, R. ve Uçanok, Z. (2002). Menopoza İlişkin Yaklaşımların ve Kültürlerarası Çalışmaların Gözden Geçirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5, 5-12.
- Berber, G. (1986). *16-20 Yaş Arasındaki Korunmaya Muhtaç Gençlerde Benlik Gelişimi ve Personel Tutumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bir Aktürk E. (2006), *Marital Satisfaction In Turkish Remarried Families: Comparison Among Marital Status, Effect Of Stepchildren, And Contributing Factors*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Block, J. and Robins, R. (1993). A Longitudinal Study of Consistency and Change in Self - Esteem from Early Adolescence to Early Adulthood. *Child Development*, 64, 909-923.
- Blum, J. S. and Mehrabian, A. (1999). Personality and Temperament Correlates of Marital Satisfaction. *Journal of Personality*, 67 (1), 93-125.
- Bruno, Frank J. (1982). *Psikoloji Tarihine Giriş* (Çev. N. Hisli). İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No 10. (Eserin orijinali 1971'de yayımlandı).
- Bulut-Pedük, Ş. (2004), Ergenin Gelişiminde Spor. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 43, 50-53.
- Burger, Jerry M. (2006). *Kişilik* (Çev. İ. D. Erguvan-Sarioğlu). İstanbul, Kaknüs Yayınları. (Eserin orijinali 2004'de yayımlandı).
- Buscaglia, L. (1987). *Kişilik, Tümüyle İnsan Olabilme Sanatı*. (4. Baskı). (Çev. N. Ebcioğlu). İstanbul, İnkılap Kitabevi.
- Büyükaşahin-Çevik, G. (2007). *Lise 3. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkileri ve Benlik Saygılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Carrere, S., Buehlman, K. T., Gottman, J. M. and Coan, J. A. (2000). Predicting Marital Stability and Divorce in Newlywed Couples. *Journal of Family Psychology*, 14 (1), 42-58.
- Cengiz, Y. (2011). *Obez Ergenlerde Beden Algısı, Benlik Saygısı ve Ruhsal Durum Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Cevher, F.N. (2004). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Öğretmen Algısına Göre Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ceylan, İ. (2013). *Ergenlerin Benlik Saygısı ve Duygusal Öz-Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Cihangir, S. (1999). *On Yaşındaki Çocukların Denetim Odakları İle Özsaygı Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cihanoğlu, M. (2010). Bebeklikten Ergenliğe Özsaygı, Özgüven ve Sorumluluk Gelişimi, T. Solmuş (Editör). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 341-354.
- Clark-Lempers, D., Ho, C. S. and Lempers, J. D. (1995). Effects of Economic Hardship on Adolescence Self-Esteem: A Family Mediation Model. *Adolescence*, 30, 117-131.
- Coleman, J. (1985). *Psychology and Effective Behavior Scott*, London: Foresman and Company.
- Coopersmith, S. (1959). A Method For Determining Types Of Self-Esteem. *Journal Of Abnormal And Social Psychology*, 59, 87-94.
- Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents Of Self-Esteem*. San Francisco : W. H. Freeman.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları* (Çev. T. Ergene). Ankara, Metis Yayıncılık. (Eserin orijinali 2005'de yayımlandı).
- Cummings, Mark E. and Davies, Patrick T. (2014). *Çocuklar ve Evlilik Çatışması* (Çev. Ed. G. Şendil). Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık. (Eserin orijinali 2010'da yayımlandı).
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, İletişim Çatışmaları, Cinsiyet ve Cinsiyet Rolü Yönelimi ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Curun, F. (2010). Eşe ve İlişkiye Yönelik Yüklemeler/Atıflar. T. Solmuş (Editör). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 65-72.
- Cutrona, C.E., Cole, V., Colangelo, N., Assouline, SG. and Russell, D.W. (1994). Parental Social Support and Academic Achievement: An Attachment Theory Perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66 (2), 369-378.

- Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Benlik Saygısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çankaya, Ö. (1997). *The Relationship Among Test Anxiety, Self Esteem and Academic Achievement In Eleventh Grade Students*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çavuşoğlu, Z.Ş. (2011). *Bağlanma Stilleri Evlilik Uyumu ve Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, K. D. (2003). *9-11 Yaş Grubundaki Çocukların Ebeveynlerinin Evlilik Uyumları ile Çocuklarının Benlik Kavramı Gelişimleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, D. ve Baran, G. (2005). 9-11 Yaş Grubundaki Çocukların Benlik Kavramı Düzeyleri ile Ebeveynlerin Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (29) ,14-25.
- Çetin, B.T. (2010). *Evlilik Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre Yordanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çetin, H. (2004). *Yetiştirme Yurtlarındaki Adölesanların Benlik Saygıları ve Psikolojik Belirtileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çetin, H. ve Çavuşoğlu, H. (2009). Yetiştirme Yurdunda ve Aileleri ile Yaşayan Adölesanların Benlik Saygıları ve Psikolojik Belirtilerinin Karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2 (4), 137-144.
- Çetin, M., Sürmeli, A. ve Burkovik, Y. (1990). *Liseli Ergenlerin Benlik Saygıları ve Ruhsal Durumlarını Etkileyen Faktörlerin Araştırılması*, Ankara: XXIV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi.
- Çınar, L. (2008). *Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Çoban, A., Nehir, S., Demirci, H., Özbaşaran, F. ve İnceboz, Ü. (2008). Klimakterik Dönemdeki Evli Kadınların Eş Uyumları ve Menopoza İlişkin Tutumlarının Menopozal Yakınmalar Üzerine. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22 (6), 343- 352.
- Çuhadaroğlu, F. (1985). *Gençlerde Benlik Saygısı İle İlgili Bir Araştırma*. Adana: XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, 107-109.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda Benlik Saygısı*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü, Ankara.
- Çuhadaroğlu, F. (1990). Kimlik Karmaşası ve Tanı Kategorileri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1 (2), 59-63.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilik Uyumunun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Dikici, A. (1998). *Cassidy Kukla Görüşme Formu'nun Bes-Altı Yaş Çocuklarına Uyarlanması Ve Özsaygı Düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğru, N., Peker, R. (2004). Özsaygı Geliştirme Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. XVII (2), 315-328.
- Dolgin, K. G. (2014). *Ergenlik Psikolojisi*. (Çev. D. Özen). İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- Dökmen, Z. Y. ve Tokgöz, Ö. (9-13 Eylül 2002). *Cinsiyet, Eğitim, Cinsiyet Rolü ile Evlilik Doyumu, Eşle Algılanan Benzerlik Arasındaki İlişkiler*. XII. Ulusal Psikoloji Kongresinde sunuldu, Ankara.
- Drummond, R. J, Mc Intire, W. G. and Ryan, C. W. (1977). Stability and Sex Differences on the Coopersmith Self-Esteem Inventory for students in Grades Two to Twelve. *Psychological Reports*, 40, 943-946.
- Duvall, E.M. (1977). *Marriage and Family Development* (5th ed.). Philadelphia: Lippincott.

- Düzgün, G. (2009) *Evli Kişilerde Depresyon, İlişkiye İlişkin İnanç, Kendini Ayarlama Düzeyinin Evlilik Uyumu ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Emda, O. and Batia D.(1995). Actual and Percieved Parental Social Status: Effects on Adolescent Self Concept. *Journal of Adolescence*; 30, (119), 603–617.
- Erbil, N., Divan, Z. ve Önder, P. (2006). Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3 (10), 7-15.
- Ergin, N.G. (2008). *Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erikson E. H. (1984) *İnsanın 8 Çağı*. (Çev. B. T. Üstün ve V. Şar). Ankara, Birey ve Toplum Yayıncılık.
- Erikson E. H. (2014). *İnsanın 8 Evresi*. (Çev. G. Akkaya). İstanbul, Okuyan Us Yayınları. (Eserin orijinali 1982'de yayımlandı).
- Erikson, H.E. 1(963). *Childhood and Society* (2nd ed.). New York: W.W.Norton.
- Erim, B. (2001). *Yetiştirme Yurtlarında ve Aileleri Yanında Yaşayan Ergenlerin, Benlik Saygısı, Depresyon ve Yalnızlık Düzeyleri ile Sosyal Sistemleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erol, B. (2004). *Üstün Yeteneklilerde Duygusal Zeka ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Erol, Z. (2000). *15-16 Yaşları Arasındaki Çalışan, Resmi Lise ve Endüstri Meslek Lisesine Devam Eden Gençlerin Özsaygı Düzeyleri ve Denetim Odaklarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ersanlı, K. (1988). *Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımı Düzeylerini Etkileyen Faktörler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Ersanlı, K. (2012). *Benliğin Gelişimi ve Görevleri*. (3. Baskı). Ankara: DH Basın Yayın.

- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Eşer, H. (2005). *Üniversite Öğrencilerinde Dini inanç ve Benlik Saygısı İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Fenichel, O. (1945). *The Psychoanalytic Theory of Neurosis*. New-York: W.W. Norton and Company.
- Fışiloğlu, H. (1992). Lisanüstü Öğrencilerin Evlilik Uyumu. *Türk Psikolojisi Dergisi*. 7 (28);16-23.
- Fışiloğlu, H. (2001). Consanguineous Marriage and Marital Adjustment in Turkey. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 9, 215-222.
- Fışiloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for Measurement of Marital Quality with Turkish Couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16 (3), 214-218.
- Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik Uyumu ile Eşlerin Somatizasyon Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Diğer Sosyodemografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Fidanoğlu, O., (2006). *Evlilik Uyumu, Mizah Tarzı ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Filsinger, E.E. and Wilson, M.R. (1984), Socioeconomic Rewards and Family Development: Predictors of Marital Adjustmant. *Journal of Marriage and The Family*, 46, 663-670.
- Fish, K. D. and Biller, H. B. (1973). Perceived Childhood Paternal Relationships and College Females' Personal Adjustment. *Adolescence*, 8, 415-420.
- Freud, S. (2001). *Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd*. (Çev. A. Babaoğlu). İstanbul, Metis Yayınları. (Eserin orijinali 1940'ta yayımlandı.)
- Fromm, E. (1941). *Escape From Freedom*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Fromm. E. (1955). *Sane Society*. New York: A Fawcett Premier Book.

- Gallatin, J. (1995). Ergenlik Kuramları, Adams J. F. (Ed.). *Ergenliği Anlamak Ergen Psikolojisinde Güncel Gelişmeler*. B. Onur (Çev. Ed.). Ankara: İmge Kitabevi. s.s. 49-80.
- Gander, M. J. and Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (7. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Geçtan, E. (1990). *Psikanaliz ve Sonrası*. (4. Basım). İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (1997). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. (13. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geldard, K. and Geldard, D. (2013). *Ergenler ve Gençlerle Psikolojik Danışma Proaktif Yaklaşım*. (Çev. E. M. Pişkin), Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık. (Eserin orijinali 2012'de yayımlandı.)
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. (Çev. K. Özel, O. Turhan ve B. Bayar). Ankara, Ayraç Yayınevi.
- Göçen, G. (2006). Dini İnanç ve İbadetin Kendini Gerçekleştirme İle İlişkisi, H. Hökeleli (Editör). *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*. (2.basım). İstanbul: Dem Yayınları. s.s.559-612.
- Gökalp, Z. (2009). *Lise Öğrencilerinde Anne ve Baba ile İlişkilerin Benlik Saygısını Yordama Gücü ve Bazı Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Göker, Z. (2008). *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Bulunan Çocuk ve Ergenlerin Benlik Saygısı ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi, Trabzon.
- Göktaş, M. (2008). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Benlik Saygısı Düzeyleri ile Ders Başarıları Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Grych, J. H. and Fincham, F. D. (1990). Marital Conflict and Children's Adjustment: A Cognitive-Contextual Framework. *Psychological Bulletin*, 108, 267–290.
- Guilford, R. and Bengtson, V. (1979). Measuring Marital Satisfaction in Three Generations: Positive and Negative Dimensions. *Journal of Marriage and the Family*, 39, 387-398.

- Guzman, R. C. (1996). *Attitudes Toward Traditional Versus Egalitarian Gender Roles in Dual-Earner Marriages and Their Effect on Marital Satisfaction*. Unpublished Master's Thesis, California State University, Long Beach.
- Güçray, S. (1989). *Çocuk Yuvasında ve Aile Yanında Kalan 9-10-11 Yaş Çocuklarının Özsaygı Gelişimini Etkileyen Bazı Etkenler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gülerce, A. (5-7 Eylül 1990) *Aile Yapısını Değerlendirme Aracı: Kuramsal ve Teknik Özellikleri, Serbest Bildiri Raporu*, VI Ulusal Psikoloji Kongresinde sunuldu, İstanbul.
- Güney, S. (2010). Aile Yaşam Döngüsü. T. Solmuş (Editör). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana-Baba-Çocuk İlişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 229-252.
- Güngör, A. (1989). *Lise Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerini Etkileyen Etmenler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürsoy, F. Ç. (2004). *Kayı ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Güven, A. (21-23 Eylül 2004). *Farklı Öğretim Programı İzleyen Öğrencilerde Algılanan Ana-Baba Öğretmen Tutumlarının Benlik Kavramına Etkisi*, VIII. Ulusal Psikoloji Kongresinde sunuldu, İzmir.
- Güven, N. (2005), *İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu ile İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güvenç, G. ve Aktaş, V. (2006). Ergenlik Döneminde Yaş, Toplumsal Cinsiyet, Bireysel ve İlişkisel Tutumlar, Benlik Değeri ve Yaşam Becerilerine İlişkin Algı Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57), 45- 62.
- Hakvoort, M., Bos, H.M., Van Balen, F. and Hermanns, J.M. (2010). Family Relationships and the Psychosocial Adjustment of School-Aged Children in Intact Families. *The Journal of Genetic Psychology*, 171 (2), 182-201.

- Halter, S. (1985). Commentary on the Need for a Developmental Perspective in Understanding Child and Adolescent Disorders. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 3, 484-499.
- Hamachek, D. E (1995). Ergen Benliğinin Psikolojisi ve Gelişimi. Adams J. F. (Ed.). *Ergenliği Anlamak Ergen Psikolojisinde Güncel Gelişmeler*. B. Onur (Çev. Ed.). Ankara: İmge Kitabevi. s.s. 111-151.
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional Relationship Beliefs in Marital Satisfaction and Adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33 (4), 313-328.
- Hamarta, S. (2007). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Problem Çözme Becerilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumları Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Harter, S. (2006). The self. In: W. Damon, R.M. Lerner and N. Eisenberg (Eds.). *Handbook of Child Psychology: Vol. 3. Social, Emotional, and Personality Development*. New York: Wiley; pp. 505–570.
- Hasta, D. (1996). *Ev İşi Paylaşma ve Ev İşi Paylaşımında Hakkaniyet Algısı ile Evlilik Doyumu İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hatipoğlu, T. (1996). *Ergenlik Çağındaki Öğrencilerin Benlik Tasarımı Düzeyleri İle Algılanan Anne Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Hawkins, J.L. (1968), Association Between Companionship, Hostility and Marital Satisfaction. *Journal of Marriage and The Family*, 30, 647-650.
- Horney, K. (1980). *Çağımızın Tedirgin İnsanı*. (Çev. A. Yörükan). İstanbul, Tur Yayınları.
- Horney, K. (2011). *Nevrozlar ve İnsan Gelişimi Kendini Gerçekleştirme Mücadelesi* (Çev: E. Erbatur). İstanbul, Sel Yayıncılık. (Eserin orijinali 1950'de yayımlandı).

- Hoşgör, H.T. (2013). *Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları ile Evlilik Uyumunun İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Işıloğlu, B. (2006). *Anksiyete ve Depresyon Tanısı ile İzlenen Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddetin Sosyodemografik Faktörler, Çift Uyumu ve Hastalıkla İlişkisi*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- İkiz, F. E. (2000). *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İnanç-Yazgan, B. ve Yerlikaya, E. E. (2015). *Kişilik Kuramları*. (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Jouriles, E.N., Bourg, W.J. and Farris, A.M. (1999). Marital Adjustment and Child Conduct Problems: A Comparison of the Correlation Across Subsamples. *Journal of Consulting Clinical Psychology*, 2, 354-357.
- Jung, C. G.(2015). *Kişiliğin Gelişimi*. (Çev. D. Olgaç). İstanbul, Pinhan Yayıncılık.
- Jung, C. G. (2004). *İnsan Ruhuna Yöneliş*. (5. Baskı). (Çev. E. Büyükinal). İstanbul, Say Yayınları. (Eserin orijinali 1950'de yayımlandı).
- Kabalcı, T. (2008). *Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı, Sınav Kaygısı ve Sosyo- Demografik Değişkenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*. (3.Baskı). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kahriman, İ. ve Polat, S. (2003). Adolesanlarda Aileden Ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6 (2), 13-23.

- Kapıkıran, Ş. ve Özgüngör, S. (2009). Ergenlerin Sosyal Destek Düzeylerinin Akademik Başarı ve Güdülenme Düzeyi ile İlişkileri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 16 (1), 21-30.
- Karadağlı, A. (1991). *Sağlık Meslek Lisesi Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kasatura, İ. (1998). *Kişilik ve Özgüven*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kaya, A. ve Saçkes, M. (2004). Benlik Saygısı Geliştirme Programının İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (21), 49-56.
- Ketterman, G.(1988). *Ana-Babaların En Çok Sorduğu Soruların Cevapları*. (Çev. H. Gürel). İstanbul, HYB Yayıncılık.
- Kılıçarslan, F. (2010). *Çocuk ve Aile Sorunlarının Terapi ile Tedavisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kılıç-Duran, Ş. (2007). *9,10,11 Yaşındaki Çocukların Zihinsel Gelişim ve Benlik Saygısına Ailenin Sosyo Ekonomik Düzeyinin Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kımtır, N. (2012). *Benlik Saygısı ve Din (Üniversiteli Gençlerde Öz Saygı ve Din Üzerine Ampirik Bir Araştırma)*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Klinetob, N.A. and Smith, D.A. (1996), Demond-Withdrow Communication İn Marital Interaction: Test of İnterspousel Contingency and Gender Role Hypotheses. *Journal of Marriage and Family*, 58, 945-957.
- Koçak-Torucu, B. (1990). *13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Anababa Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Koçak-Torucu, B. (1992). *13-14 Yaşlardaki Gençlerin Sosyoekonomik Düzeyi ve Anababa Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılması*. Çocuk ve Ergen Psikiyatri Günleri Kongre Kitabı, İzmir: Saray Tıp Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, A. (1989). *Ergenlik Psikolojisi*. (2. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik Psikolojisi*. (3. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Kulaksızoğlu, A. (2006). *Ergenlik Psikolojisi*. (8.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurşun, M. (1998). *Elazığ'da İki Farklı Lisedeki Öğrencilerin Aile Sorunlarının Benlik Saygısı Üzerine Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ
- Lackovic-Grgin, K., Dekovic, M. and Opacic, G. (1994). Pubertal Status, İnteraction with Significant Others and Self Esteem of Adolescent Girls. *Adolescence*, 29 (115), 691-700.
- Leondari, A., Syngollitou, E. and Kiosseoglou, G. (1998). Academic Achievement, Motivation and Future Selves. *Educational Studies*, 24 (2), 153-163.
- Levitt, M.J., Guacci-Franco, N. and Levitt, J. (1994). Social Support Achievement in Childhood and Early Adolescence: A Multicultural Study. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 15 (2),207-222,
- Long, B. H. (1986). Parental Discord vs. Family Structure: Effects or Diverce on the Self-esteem of Daughters. *Journal of Youth And Adolescence*, 1 (15),19-27.
- Long, N., Slater, E., Forehand, R., and Fauber, R. (1988). Continued High or Reduced İnterparental Conflict Following Divorce: Relation to Young Adolescent Adjustment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56 (3), 467-469.
- Lyngstad, T. H. (2004). The İmpact of Parents' and Spouses Education on Divorce Rates in Norway. *Demographic Research Article*, 10 (5), 121-142.
- Maccoby, E. E. and Martin, J. A. (1983). Socialization in The Context of The Family: Parent-Child İnteraction. In P. Mussen (Ed.) *Handbook of Child Psychology Vol.4*. New York: Wiley
- Mallinckrodt, B. (1992). Childhood Emotional Bonds with Parents, Development of Adult Social Competencies, and Availability of Social Support. *Journal of Counseling Psychology*, 39 (4),453-461.
- Malrieu, P. (1987). Ergenlikte Toplumsallaşma. B.Onur (Çev. Editörü). *Ergenlik Psikolojisi*. (2. Baskı). Ankara: Hacettepe-Taş Kitapçılık LTD. ŞTİ. s.s. 231-246.
- Mamacı, M. (2010). Umutsuz, Çaresiz, Mutsuz Gençler: Ergenlik ve Depreson. T. Solmuş (Editör). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 423-432.
- Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.

- Maşrabacı, T. S. (1994). *Hacettepe Üniversitesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- May, R. (1994). *The Discovery of Being: Writings in Existential Psychology*. New York: W.N. Norton and Company.
- Mc Carthy, J. D. and Hoge, D. R. (1982). Analysis of Age Effects in Longitudinal Studies of Adolescent Self- Esteem. *Development Psychology*, 18 (3), 372-379.
- Meeus, W. (1993). Occupational Identity Development, School Performance, and Social Support in Adolescence: Findings of a Dutch Study. *Adolescence*, 28 (112), 809-818.
- Merter, K. (2013). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Maltepe İlçesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Morris, C.G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak Psikolojiye Giriş*. (Çev. Ed. H.B. Ayvaşık ve M. Sayıl). Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları No: 23.
- Morrison, G. M., John, L., Stephanie, S. M., Douglas, C. S. and Keith, W. (1997). Sources of Support for School-Related Issues: Choices of Hispanic Adolescents Varying in Migrant Status. *Journal of Youth and Adolescence*, 26 (2), 233-251.
- Mullis, A.K., Mullis, R.L. and Normandin, D. (1992). Cross-sectional and Longitudinal Comparisons of Adolescent Self Esteem. *Adolescence*, 27 (105), 51-60.
- Najman, J.K., Behrens, M.B.C., Andersen, M., Bor, W., O'Callaghan, M. and Williams, G.M. (1997). Impact of Family Type and Family Quality on Child Behavior Problems: A Longitudinal Study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 36, (10), 1357-1365
- Onar, A. (2008). *Ergenlik ve Genç Erişkinlik Dönemindeki Kızlarda Yeme Bozukluğu Tanısı Bulunanlar ile Bulunmayanların Aile Ortamı, Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özelliği, Beden Memnuniyeti, Benlik Saygısı Açısından Karşılaştırılması*.

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Onur, B. (1991). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Verso Yayıncılık.

Onur, B. (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (1. Baskı). Ankara: İmge Kitapevi.

Onur, B. (2008). *Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm*. (8. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Orbay, S. (1996). *Psikiyatri Kliniğine Başvuran Çocuk ve Ergenlerde, Ana-Baba Tutumu, Benlik Kavramı ve Semptomlar Arasındaki İlişkinin Araştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Origlia, D. and Quillon, H. (1987). Ergenlikte Kişilik. B.Onur (Çev. Editörü). *Ergenlik Psikolojisi*. (2. Baskı). Ankara: Hacettepe-Taş Kitapçılık LTD. ŞTİ. s.s. 159-170.

Osseiran-Waines, N. and Almacian, S. (1994). Types of Social Support: Relation to Stress and Acedemic Achievement Among Prospective Teachers. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 26 (1), 1-20.

Ottekin, N. (2009). *Ailelerden Ayrı Olarak Öğrenim Görmekte Olan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ölçer, S. (2008), *Astımlı Çocuk ve Ergenlerde Psikopatoloji ve Benlik Saygısı ile Anne Duygu İfadesinin İlişkisi*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul.

Öner, U. (1987). Benlik Gelişimine İlişkin Kuramlar, B. Onur (Çev. Editörü). *Ergenlik Psikolojisi*. (2. Baskı). Ankara: Hacettepe-Taş Kitapçılık LTD. ŞTİ. s.s. 67-83.

Öngider, N. (2010). Romantik İlişki ve Evlilik Sorunlarıyla Başa Çıkma, T. Solmuş (Editör). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 91-100.

Özbey, S. (2012). *Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Algıladıkları Sosyal Destek ile Altı Yaş Çocuklarının Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (1), 43-62.

- Özdemir, E.B. ve Kaşot, N. (2015), Türk ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetleri 6., 7., 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeyleri ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 3 (19), 16-39.
- Özen, A. (2010). Evlilik Uyum ve Evlilikte Çatışma Yönetimi, T. Solmuş (Editör). *Romantik İlişkiler; Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 133-150.
- Özgüven, İ.E. (2000), *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2014). *Evlilik ve Aile Terapisi*. (3. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özgüven, İ.E.(2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkan, İ. (1994). Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler. *Düşünen Adam*, 7 (3), 4-9.
- Özmen, F. (2007). *Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi ve Bir Uygulama Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Pınar, T.L. (2002). *The Effect of Culture, Gender and Self Construal on Friendship and Intimacy in Face-to Face and Computer-Mediated Environments*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Piaget, J. (1999). *Çocukta Zihinsel Gelişim*. (Çev. H. Portakal). İstanbul, Cem Yayınevi.
- Piers, E. V. and Harris, D. B.(1964). Age and Other Correlates Of Self-concept in Children. *Journal of Educational Psychology*, 55, 91-95.
- Pişkin, M. (1996). *Self-Esteem and Locus of Control of Secondary School Children Both in England and Turkey*. Unpublished Doktoral Dissertation. University of Leicester, Leicester.
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Quatman, T. and Watson, C.M. (2001). Gender Differences in Adolescent Self-Esteem: an Explororation of Domains. *The Journal of Genetic Psychology*, 162 (1),93-117.
- Ratelle, C. F., Larose, S., Guay, F. and Senecal, C. (2005). Perceptions of Parental Involvement and Support as Predictors of College Students' Persistence in a Science Curriculum. *Journal of Family Psychology*, 19, 286-293.
- Rizvançe, Ş. (2005). *Türkiye ve Makedonya'daki Türk Asıllı Lise Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Robertson, S. E. (1988). Social Support: Implication for Counselling. *International Journal For the Advancement of Counselling*, 11, 313-321.
- Rogers, R. C. (1959). A Theory of Therapy, Personality and İnterpersonal Relationships, As Developed in the Client-Centered Framework, S. Koch (Ed.). *Psychology: A Study of a Science*, 3. New York: McGraw-Hill.
- Rogers, R. C. (1961). *On Becoming A Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rollins, B. C. and Feldman, H. (1970). Marital Satisfaction Over the Family Life Cycle. *Journal of Marriage Family*, 32, 20-28,
- Rosenberg, M. (1965). *Society and The Adolescent Self İmage*. Princeton University Press Princeton.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving The Self*. NY: Basic Books.
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik*. (Çev. Ed. D. M. Siyez). Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Satılmış, G. (1988). *Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Satılmış, G. ve Seber, G. (1989). Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı. *Psikoloji Dergisi*, 7 (23): 68-73.

- Saygılı, G., Kesecioğlu, T. İ. ve Kırıktaş, H. (2015). Eğitim Düzeyinin Benlik Saygısı Üzerine Etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 210-217.
- Snowden, R. (2011). *Freud Kilit Fikirler*. (2. Basım). (Çev. M. İnan). İstanbul, Optimist Yayınları.
- Solmuş, T. (2011). *Çift, Evlilik ve Aile Terapisi*. İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Soyer, A. (2006). *An Exploration Of Masculinity, Femininity, Sexual Fantasy and Masturbation As Predictors Of Marital Satisfaction*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Stacy, J., Rogers, S. J. and DeBoer, D.D. (2001). Changes in Wives' Income: Effects on Marital Happiness, Psychological Well-Being, and the Risk of Divorce. *Journal of Marriage and Family*, 63 (2), 458-472.
- Steinberg, L.(2007). *Ergenlik*. (Çev. Ed. F. Çok). Ankara: İmge Yayınları.
- Sullivan, H. S. (1947). *Conceptions of Modern Psychiatry*. Washington DC: William Alanson White Psychiatric Foundation.
- Sunbas, A.G. (2010). Eşlerin Birbirine Yönelik Kontrolcü ve Bağımlı Alguları ve Evlilik Doyumu. T. Solmuş (Editör). *Romantik İlişkiler; Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 73-82.
- Süataç, Ö. A. (2010). *Evlilik Uyumunun Kişilerarası Tarz ve Öfke Açısından Araştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şahin, N. Z. (2005). *Ortaöğretim Gençliğinin Misyonerlik Faaliyetleri Karşısındaki Tutumu (Antalya örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Şemin, Refia U. (1992). *Gençlik Psikolojisi*. (3. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Şener, A. (2002). *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şentürk, S.S. (2010). *Liseli Ergenlerin Yalnızlık Algısının Sosyal Beceri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Şirvanlı, Ö. D. (2006). Ergenlerde Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın Yaş, Çocuk Yetiştirme Stilleri ve Benlik İmgesi ile İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21, 58, 77-94.
- Tantikulu, M. (2013). *Ergenlerin Akademik Erteleme Davranışlarıyla Benlik Saygılarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Temel, F. ve Aksoy, A. B. (2001). *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temel, F. ve Aksoy, A. B. (2010). *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*. (3. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezer, E. (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 7, 1-7.
- Thomas, B. S. (1987). Ergenlik Dönemine Toplu Bakış. B.Onur (Çev. Editörü). *Ergenlik Psikolojisi*. (2. Baskı). Ankara: Hacettepe-Taş Kitapçılık LTD. ŞTİ. s.s. 87-104.
- Tufan, B. ve Yıldız, S. (1993). *Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak: Almanya'dan Dönen Öğrencilerin Benlik Saygıları ve Ruhsal Belirtileri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Tunç, A. ve Tezer, E. (2006). Çocuk Yetiştirme Stilleri ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (25), 37-44.
- Turanlı, P. (2010). *Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu ile Benlik Saygısı Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turnage, B. F. (2004). African American Mother-Daughter Relationships Mediating Daughter's Self-Esteem. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21 (2), 155-173.
- Tutarel- Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte Uyum Ölçeğinin Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikoformoloji Dergisi*, 7 (1); 50- 56.
- Tutarel- Kışlak, Ş. ve Göztepe, I. (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (2), 27-46.

- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). *Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilik Uyum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *3P Dergisi*, 7 (1), 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2 (5), 35-42.
- Türkbay, T., Özcan, C., Doruk, A. ve Uzun, Ö. (2005). Ergenlerin Psikiyatrik Belirtileri ve Benlik Saygıları Üzerine Kimlik Bocalamasının Etkileri. *Türkiye'de Psikiyatri*, 7 (3), 92-97.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük* (11.Baskı). Ankara: TDK.
- TUIK. (2013). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, *Haber Bülteni*, 16051.
- Ullman, C. and Tatar, M. (2001). Psychological Adjustment Among Israeli Adolescent Immigrants: A Report on Life Satisfaction, Self-Concept, and Self-Esteem. *Journal of Youth and Adolescence*, 30 (4), 449-463.
- Unger, D.G., Mcleod, L.E., Brown, M.B. and Tressel, P.A. (2000). The Role of Family Support in İnterparental Conflict and Adolescent Academic Achievement. *Journal of Child Family Studies*, 9 (2), 191- 202.
- Ünsar, S. ve İşsever, H. (2003). Trakya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Hemşirelik Forumu*, 6 (1), 7- 11.
- Ünüvar, A. (2007). *Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları ile Kendine Saygı Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Waldron, H. and Routh, D. K. (1981). The Effect of the First Child on The Marital Relationship. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 785-788.
- Wells, L.E. and Marwell, G. (1976). *Self-Esteem: Its Conceptualization and Measurement*. Beverly Hills, Calif: Sage Publication.
- Whiffen, V. E. and Gotlib, I.H. (1989). Stress and Coping in Maritally Distressed and Nondistressed Couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 327-344.

- Williamson, R.C. (1952). Economic Factors in Marital Adjustment. *Marriage and Family Living*, 14, 298-301.
- Wu, Yi-Ju and Smith, D.E. (1997). Self-Esteem in Children: Taiwan; Self-Perception in Children. *Children Study Journal*, 27 (1), 1-19.
- Yamane, T. (2001). *Temel Örnekleme Yöntemleri*. (Çev. A. Esin, M. A. Bakır, C. Aydın ve E. Gürbüzsel). İstanbul, Literatür Yayıncılık.
- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul Edici ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Düzeyiyle İlişkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1996). *Ana-Baba Ve Çocuk*. (9. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk Psikolojisi*. (15. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazan, Ü. M. (1991). *İleri Endüstri Toplumlarında Aile Kurumu Üzerine Bir Araştırma. Aile Yazıları II*. (Derleyen: B. Dikeçligil ve A. Çiğdem), Ankara, T.C Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Yeşiltepe, S.S. (2011), *Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik İyi Oluş ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (1993). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Evli Bireylerin Uyum Düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1 (4), 23-28.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliği ve Geçerliliği. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 81 -88.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Sınav Kaygısı ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 167-176.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Gündelik Sıkıntılar ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 258-267.

- Yıldız, M. ve Çapar, B. (2010). Orta Öğretim Öğrencilerinde Benlik Saygısı ile Dindarlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10 (1), 103-131.
- Yıldız, Y. (2012). *İlişkiye İlişkin İnançların Evlilik Uyumunu Yordaması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1 (4).
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yiğit, H. (2010). *Ergenlerin Benlik Saygılarının Yaşam Doyumu ve Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yörükoğlu, A. (1985), *Gençlik Çağı*, Ankara: Ti-Sa Matbaası.
- Yörükoğlu, A. (2007). *Gençlik Çağı*. (13. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zeifman, D. and Hazan, C. (2000). A Process Model of Adult Attachment Formation. In W. Ickes and S. Duck (Eds.) *The Social Psychology of Personal Relationships*. Chichester: Wiley.
- Zincirkıran, Z. (2008). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocuklarının Benlik Kavramlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK 1**KİŞİSEL BİLGİ FORMU**
(EBEVEYN İÇİN)**AÇIKLAMA**

Bu araştırma evlilik uyumu ile ergenlik döneminde olan çocukların benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Size gönderilen zarfta iki aynı ölçek bulunmaktadır. Birisini şizin diğerini ise eşinizin doldurması gerekmektedir.

Verilen kağıtların üzerine isim yazmanız istenmemektedir. Bu yüzden yanıtların kime ait olacağı hiçbir şekilde anlaşılmayacaktır. Yanıtlar yalnızca araştırmacı tarafından bilimsel veri olarak kullanılacaktır.

Ölçeğe başlamadan önce lütfen ölçeğin başındaki açıklamaları dikkatlice okuyunuz ve soru atlamayınız. Tüm sorulara yanıtladığınızdan emin olunuz. Soruların tamamen cevaplanmış olması verilerin analizi için önem taşımaktadır.

Araştırmada doğru bulgulara ulaşabilmem için ölçeği lütfen eşinizden bağımsız olarak cevaplayınız ve birbirinizin cevaplarını kontrol etmeyiniz. Ölçekleri doldurduktan sonra tekrar zarfın içine koyup zarfın ağzını iyice kapatın.

Vereceğiniz samimi cevaplar yürüttüğümüz bilimsel araştırma için önem arz etmektedir.

Ayıracağınız zaman ve değerli katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Aslı TUNCA

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz:	()Kadın ()Erkek
Yaşınız:	()30 ve altı ()31-40 ()41-50 ()50 ve üzeri
Eğitim durumunuz:	()Okur yazar ve İlkokul mezunu ()Ortaokul mezunu ()Lise mezunu ()Üniversite- Yüksekokul mezunu ()Lisansüstü-Doktora mezunu
Size göre ekonomik durumunuz seçeneklerden hangisine uygundur?	()Fakir ()Ortanın Altı ()Orta ()Ortanın Üstü ()Zengin
Kaç yıldır evlisiniz?	

EK 2**KİŞİSEL BİLGİ FORMU****(ÖĞRENCİ İÇİN)**

Sevgili Arkadaşlar;

Uludağ Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında yüksek lisans eğitimim kapsamında " Anne Babaların Evlilik Uyumu ve Ergenlerin Benlik Saygısı" konulu araştırma yapmaktayım.

Aşağıdaki sorulara doğru, samimi ve eksiksiz bir şekilde cevap verdiğinizde araştırma için sağlıklı sonuçlar elde edilebilecektir.

Soru kağıdına adınızı, soyadınızı ve numaranızı yazmanız beklenmemektedir. Bu yüzden kesinlikle tanınma olasılığınız yoktur.

Katılımınız için şimdiden teşekkürler ederim.

Aslı TUNCA

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Okulunuzun Adı:	
Cinsiyetiniz:	()Kız ()Erkek
Sınıf Düzeyiniz:	()9. sınıf ()10.sınıf ()11.sınıf ()12.sınıf
Size göre ekonomik durumunuz seçeneklerden hangisine uygundur?	()Fakir ()Ortanın Altı ()Orta ()Ortanın Üstü ()Zengin

EK 3**COOPERSMİTH BENLİK SAYGISI ENVANTERİ**

Aşağıda her insanın zaman zaman hissedebileceği bir takım durumlar maddeler halinde sıralanmıştır.

Bu maddelerde belirtilen ifadeler, sizin genellikle hissettiklerinizi tanımlıyor ve çoğunlukla size uygun geliyorsa ilgili maddenin karşısındaki EVET sütununa bir çarpı işareti (x) koyunuz. Bu ifadeler eğer sizin genellikle hissettiklerinizi tanımlamıyor ve çoğunlukla size uygun gelmiyorsa bu durumda da HAYIR sütununa bir çarpı işareti (x) koyunuz.

Bu maddelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Bu nedenle yanıtlarınızı verirken mantığınızdan çok duygularınıza kulak vermeyi unutmayınız. Lütfen yanıtlarınızı içinizden geldiği gibi ve dürüst vermeye çalışınız. Kararsız kaldığınız durumlarda bile sadece bir seçeneği işaretleyiniz. Herhangi bir maddeye ilişkin her iki seçeneği de işaretlediğinizde ya da her iki seçeneği de boş bıraktığınızda bu maddeye ilişkin yanıtınızın geçersiz sayılacağını unutmayınız.

Evet	Hayır	
		1.Olanlara genellikle fazla bozulmam.
		2.Sınıfın önünde konuşma yapmak bana oldukça zor gelir.
		8.Yaştlarımın arasında popülerim.
		9.Anne ve babam genellikle duygularımı dikkate alır.
		13.Hayatımdaki her şey karmakarışık.
		14.Arkadaşlarım genellikle benim fikirlerimi izlerler.
		16.Pek çok kere evden ayrılmayı (kaçmayı) düşündüm.
		17.Okuldayken sık sık canım sıkılır.
		18.Çoğu insan kadar güzel görünümlü biri değilim.
		28.Sevecen birisiyim (başkaları tarafından kolayca sevilirim).
		29. Anne ve babamla birlikte eğlenemiz ve neşemiz boldur.
		36.Hiçbir zaman mutlu olmam.
		37.Derslerimle ilgili olarak yapabileceğim en iyisini yapıyorum.
		57.Azarlandığım zaman kolayca bozulurum.
		58.Kime ne söyleyeceğimi her zaman bilirim.

EK 4

EUÖ

1. **Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak**, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

0 1 2 3 4 5 6

Çok mutsuz **Mutlu** **Çok mutlu**

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
2.Aile bütçesini idare etme						
4.Duyguların ifadesi						
5.Arkadaşlar						
7.Toplumsal kurallara uyma(doğru, iyi veya uygun davranış)						

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabı işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

erkeğin susması ile ()

kadının susması ile ()

karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır ()

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

hemen hemen hiçbir zaman ()

nadiren ()

çoğu konularda ()

her konuda ()

EK 5

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 44169101/44/1402878
Konu: Anket Çalışması

04/04/2014

VALİLİK MAKAMINA

Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Aslı TUNCA'nın "Anne Babaların Evlilik Uyumu ile Ergenlerdeki Benlik Saygısı Arasındaki İlişki" konulu anket çalışması yapmak isteğine ait Uludağ Üniversitesi Rektörlüğünün 24/03/2014 tarih ve 10032 sayılı yazıları ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Müdürlüğümüzce Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Aslı TUNCA'nın belirtilen konuda anket yapması uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Sedat YETİŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
04/04/2014

Mahmut BERK
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür V.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Şehit Hamit Fendoğdu Cad. No:2
Elektronik Ağ malatya.meb.gov.tr
E-posta ozelegitimrehberlik44@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin Ramazan SAYAR MEMUR
Tel: (0 422) 323 25 05
Faks: (0 422) 323 96 05

ÖZ GEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı : Bursa, 1988

Öğr. Gördüğü Kurumlar :	Başlama	Bitirme	Kurum Adı
	Yılı	Yılı	
İlköğretim	1994	2002	Özel İlkbahar İlköğretim Okulu
Lise	2002	2006	Özel Rafet Kahraman Lisesi
Lisans	2006	2010	Marmara Üniversitesi
Yüksek Lisans	2011	2016	Uludağ Üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller ve : İngilizce- Orta

Düzeyi

Çalıştığı Kurumlar : **Başlama -Ayrılma Tarihleri ve Kurum Adı**

1. 2010- 2010 Fezanur Rehabilitasyon Merkezi
2. 2010-2013 Mustafakemalpaşa Ticaret Meslek Lisesi
3. 2012-2012 BTSO Hüseyin Sungur Lisesi (Görev.)
4. 2013-2015 Turgut Özal Kız İHL
5. 2015- 2016 İstiklal İlk ve Ortaokulu (Görev.)
6. 2016- Zübeyde Hanım Anaokulu

Katıldığı Eğitimler :

1. 7-19 Yaş Aile Eğitimi
2. Psikoeğitim Uygulayıcı Eğitimi
3. Bağımlılıkla Mücadele Eğitimi
4. Aile Danışmanlığı Sertifika Eğitimi (120 Saat)
5. 0-18 Yaş Aile Eğitimi

28/01/2016

Aslı TUNCA